

Cort onderwys vande vyf colomen

<https://hdl.handle.net/1874/41026>

Cort onderwys
VANDE VYF COLOMEN

door
SYMON BOSBOOM

Staets Steen-houwer
tot Amsterdam

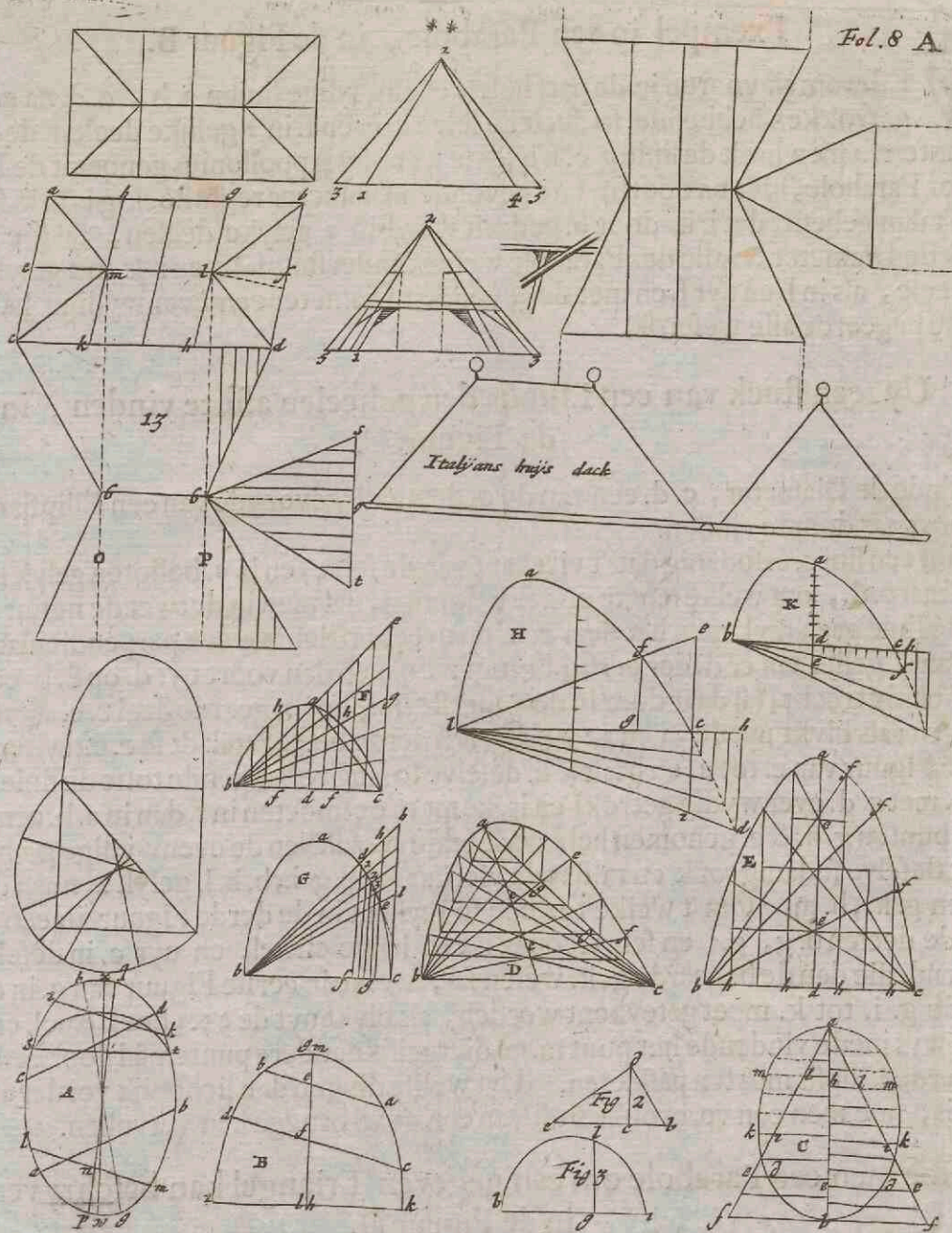
uyt
den Scherpsinnigen Vnsent Schamozzy getrocken

en
in Minuten gesetst seer gemacklick
voor de Jonge Leerlingen
en dienstich voor alle Jonge Liefhebbers

der Bouw-Const

T AMSTERDAM

By Theodorus Danckerts Const Caart en Boekverkooper
voor aan op de Nieuwendyk in den Atlas met Privilegie.

Beschryving van de Plaat Letter A.

Manier om in een Ellipsis, gelyk mede in de Parabole den Diameter en asse te vinden.

Exempel van een Ellipsis, in de Figuur A.

Getrocken hebbende in de Ellipsis 2 evenwydige linien a. b, c. d, soo't valt, en deselve in e. en f. gedeelt hebbende in twee gelijke deelen, soo haalt door de gevonde punten e. en f. de rechte lini g. e. f. h, dese word by Apollonius en andere Schryvers genoemt, de Diameter der Ellipsis, hier na vint op deselve wys noch een andere Diameter p. n. o. q. door't trecken der linien, i. k. en l. m. &c. dan sal het punt r. in welke dese 2 diameters den andere door snyden, 't centrum zijn der gegeven Ellipsis. Vorder beschryft uyt 't centrum r. een boge, de Ellipsis doorsnydende in de puntens s. en t. en haalt s. t. welken in twee gelijke deelen gedeelt in v. so men eyndelijk door v. en 't centrum r. een rechte lini haalt, als x. v. r. w. deese sal wesen de begeerde asse der Ellipsis, welke wy nochtans doorgaans de meeste Diameter der Ellipsis doch oneigentlijk hebben genoemt, waar uyt dan verder lichtelyk de lini die van ons de minste Diameter genoemt word, kan gevonden worden.

Exempel in een Parabole , in de Figuur B.

WEderom als vooren in de parabole 2 evenwydige linien a. b., c. d. na gevallen getrokken hebbende, fo deelt de selve in c. en f. in 2 gelijke deelen: door welke punten fo men haalt de linie g. e. f. h, dese werd by Appollonius genoemt de Diameter der Parabole, hier na doorsnyt de gevonden Diameter regthoekig i. h. k. fo wanneer 't dan gebeurt dat i. k. door h. gedeelt word in 2 gelyke deelen, sal g. e. f. h. te gelijk de Diameter en asse der Parabole wesen, andersints sal men i. k. in 2 gelyke deelen deele, als in I. en uyt I. en met de gevonden Diameter een evenwydige halen die dan de begeerde asse wesen sal.

Uyt een stuck van een Ellipsis den geheelen asse te vinden , in de Figuur C.

a. b sijnde de Diameter, c. d. een van de ordentelijk gevoegde van een Ellipsis deselve Ellipsis daar door te vinden.

Vint een lini c. e. sodanig dat 't vierkant van de selve, en b. c. besloten gelyk sy aan 't quadrat c. d., om welke lengte c. e. te bekomen, sal men in de tweede figuur in een rechte linie gaan teykenen het deel c. b. en uyt c. op deselve een perpendiculaer c. b. rechten, gelijk aan c. d. der eerste Figuur: So men dan voort uyt d. op d. b. een linie regthoekig treckt, sal daar door in de onderste linie het begeerde deel c. e. afgesneden worden; als blykt uyt de 31 en 32te prop: des derde boek Eucl: dese c. e. teykent in 'de eerste Figuur van c. tot e, en haalt a. e. deselve so lang verlangende tot se de linie b. f. die uyt b. met c. d. evenwydig getrokken is, komt te ontmoeten in f. dan in a. b. eenige andere punten g. h. &c. genomen hebbende ende getrokken de evenwydige g. i. h. l. verlengt deselve sodanig tot k. en m. dat de vierkanten b. g. i., b. h. l. gelyk zyn aan de quadraten g. k., h. m. Om 't welke te doen so teykent in de derde Figuur in een rechte linie de deelen b. g, g. i. en schryft op b. i. een halve cirkel, en uyt c. in deselve den perpend. die dan de begeerde g. k. wesen sal, welke in eerste Figuur van g. in de verlengde g. i. tot k. moet geteykent worden, als blykt uyt de 35. 3 boek Eucl. en op de selve wys mede vindende het punt m. en diergelyke andere punten, sal door deselve de begeerde Ellipsis moeten passeeren. Uyt welke dingen dan lichtelijk vorder af te nemen is, hoe men een verbrooke stuk van een ovaal brugge kan vervullen.

Hoe men een Parabole om een gegeven Triangel kan beschryven , in de Figuur D.

sy a. b. c. de voorgegeven Triangel, den Bases b. c. in d. gedeelt hebbende in 2 gelyke deelen, en a. d. getrokken, sal men in deselve eenige punten e. verkiesen, door welke linien gehaalt met b. c. evenwydig als e. g., sal men uyt b. door elk der punten in a. d. genomen, linie halen, tot se de linien die uyt de punten g. met a. d. evenwydig getrokken zyn, komende te ontmoeten in e., sullen dan de gevonden punten f. in de circumferantie der Parabole zyn.

Waar uyt dan verder kan getrocken werden, dese volgende manier, in de Figuur E.

a. b., b. d., d. c. gedeelt hebbende in even veel gelyke deelen, en uyt de punten van b. d., d. c. linien met a. d. evenwydig gehaalt, somen uyt de punten b. en c. door de punten in a. d. genomen linien trekt, tot se de genoemde Parallellen komente ontmoeten in f. dese sullen wederom in de circumferantie der Parabole wesen.

Sy a. b. c. de gegeven Triangel, om welke de Parabole moet beschreven worden in de Figuur F.

den basis. b. c. in d. gedeelt hebbende in 2 gelijke deelen, so trekt a. d. en met deselve de evenwydige c. e., de verlengde a. b. in e. ontmoetende, dan deelt d. c. en c. e. in even veel deelen. en haalt uyt de punten in d. e. genomen als f. met a. d. linien, evenwydig als f. h. tot de linien die uyt b. tot de punten in c. e. genomen, als b. g. getrocken komende te ontmoeten in h., dan zullen alle de genoemde punten k. in de circumferentie der parabole wesen, die door de punten b. a. en c. komt te passeeren. So men vorders b. d. insgelyks so veel gelijke deelen snyd, en uyt de gevonden punten met a. d. linien evenwydig haalt, die t'elkens met die aan de andere zyde gevonden gelijk zijn, sal also daar door voltrocken worden de gantsche begeerde parabole.

Hoe dat men een afgebrooken stuck in een Parabol wederom sal kunnen vervullen, door het vinden van de punten, in de Figuur G.

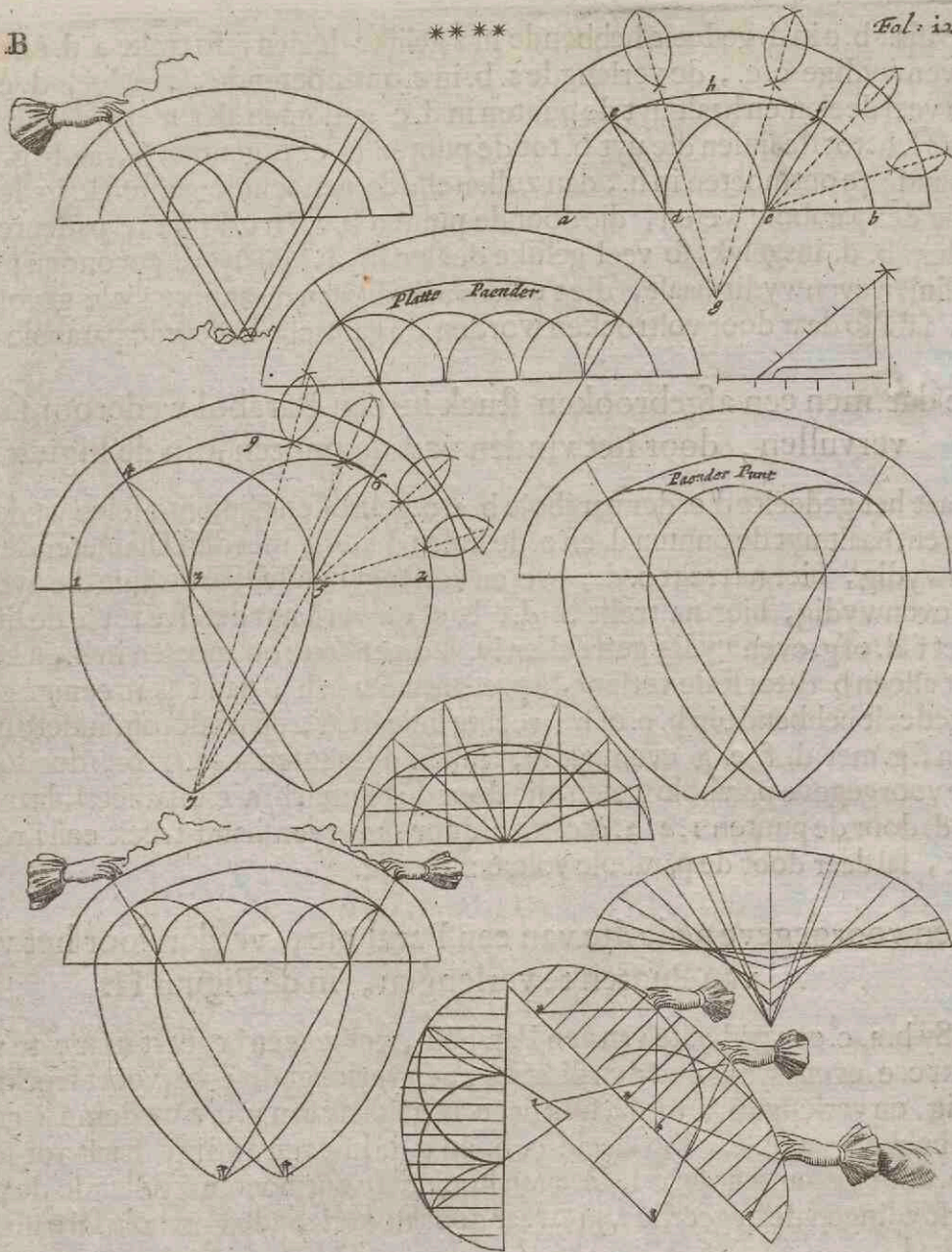
Laat het gedeelte d. e. der parabole b. a. c. gebroken zijn, om 't selve wederom te repareren, haalt uyt de punten d. en e. de linien d. f., e. g. met den Diameter der Parabole evenwydig, hier na trekt b. d., b. e. en verlengt deselve tot de linie die uyt c. met f. d. of g. evenwydig, hier na trekt b. d., b. e. en verlengt deselve tot se de linie die uyt c. met f. d. of g. evenwydig getrocken is, komende te ontmoeten in h. en i., ofte verlegt alleen b. d. tot se de verlengde g. e. ontmoet in h., dan f. g. in eenige gelyke deelen gedeelt hebbende in h. e. of h. i. rechte linie haalt, en wederom andere uyt de punten in f. g. met d. f. e. g. evenwydig, fullen de punten 1. 2. 3. &c. der doorsnyding in de voorgegeve parabole wesen, die door de punten b. a. c. passeert, daarom so men van d. door de punten 1. 2. 3. &c. tot c. door een vryen hand-treck een kromme linie haalt, sal daar door de parabole voltrocken zijn.

Een voorgegeve gedeelte van een Parabole, verder door het vinden van Punten te verlengen, in de Figuur H.

't Sy b. a. c. een gedeelte van een Parabole, welke men begeert naar c. te verlengen, treckt c. e. evenwydig met den diameter, en verlengt deselve, voort treckt c. e. evenwydig, en verlengt b. c. tot k, sulx dat c. h. gelyk sy aan g. c., wyders c. i. gelyk genomen hebben aan c. e., soo deelt c. h. en c. i. in evenwydig, haalt tot se de linien uyt b. door de punten van c. i. getogen komen te ontmoeten, fullende de punten der doorsnydingen de begeerde zijn, waar door de verlengde Parabole sal passeren. In de Figuur I.

Noch anders in Figuur K.

Treckt b. c. ende selve in d., in 2 gelijke deelen gesneden hebbende, so treckt den diameter d. a. hier naar a. d. en d. c. in even veel gelijke deelen gedeelt hebbende, soo teykent in de verlengde b. c. soo veel deelen van d. c. als gy begeert, neemt 3 deelen, insgelyks teykent in de verlengde a. d. even so veel deelen als a. d., so men dan uyt b. door de punten in de verlengde a. d. linien haalt, als b. e. tot se die welke uyt de punten der verlengde b. c. met a. d. evenwydigh getrocken worden, als f. komen te ontmoeten in f., fullen de punten f. wederom in de verlengde Parabole komen te vallen.

Beschryving van de Plaat, geteekent B.

Van trecken van verwelven, van bruggen of kruys-kelders, als mede hoe dat men door een gewisse regel terstont kan vinden de breeck-nagels, waar door deselve boogen getrocken worden.

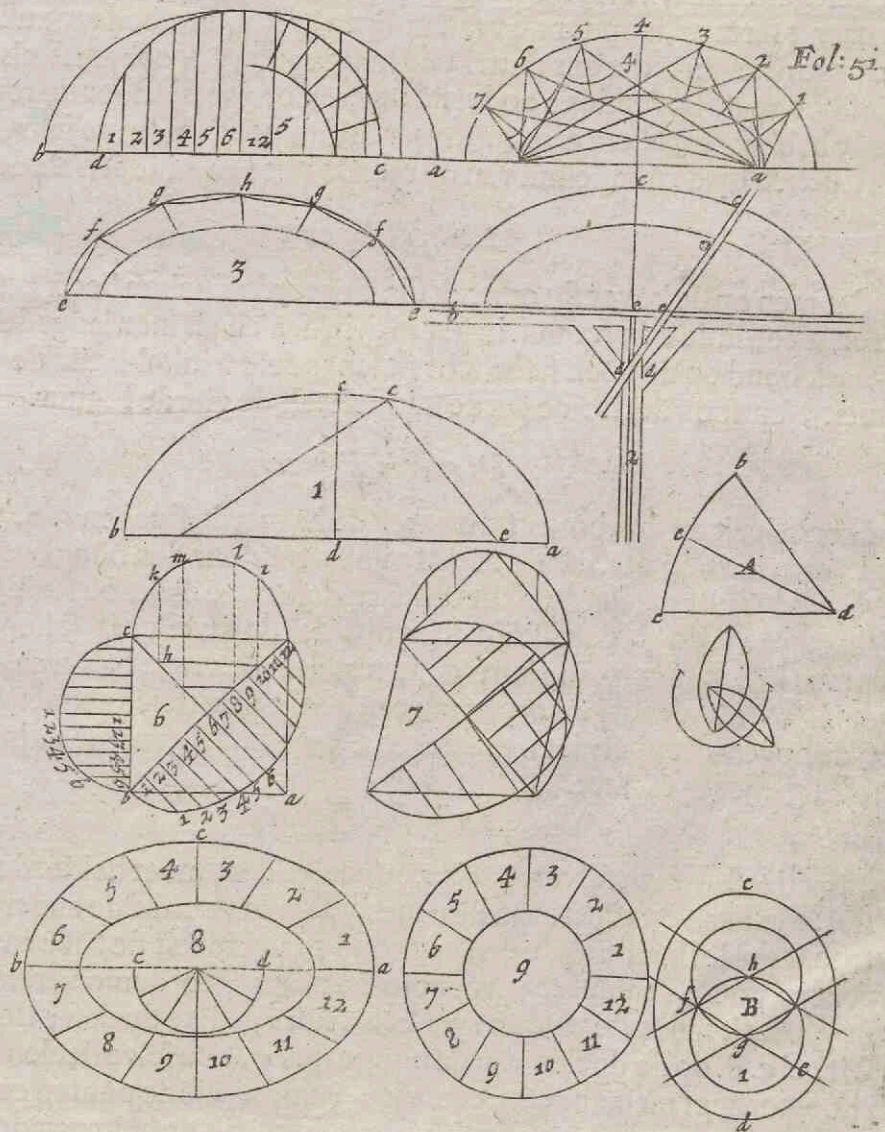
Erstelijc laat na geval gegeven zijn de linie a. b., soo deelt deselve in drie gelyke deelen, op beide de buytenste deelen treckt 2 cirkel-stucken, a. d. e. b. e. f. wyders so treckt door de punten e. d. e. f. de linie e. d. e. f. tot dat die te samen komen in g., dan slaat in de punt g. d. e. een spyker, en een draat op de punt g. vast gemaakt, dan salmen met die selve draat die gebogen wert, over de spyker d. e. omtrek a. h. b. met eenen draat den geheelen omtrek kunnen trecken; 't selvige bestaat mede als den basis a. b. in meerder deelen gedeelt is. Dese boogen werden ordinary genaamt platte paanders.

Van 't trecken der Paander punten.

So laat weder den basis 1 en 2, gedeelt zijn in 3 gelyke deelen en treckt de cirkel-stucken 1, 3, 4. als mede 5, 6, 2, dan treckt de linie 3. 4. en 5. 6. verder treckt uyt 5, het cirkel-stuck 1. 7., en uyt het punt 1. treckt het cirkel-stuck 5. 7., ontmoetende malkander in 7. en slaat dan in 't punt 5. en 7. een spyker: verder soo maakt dan in 't punt 7. den eenen draat vast, doch dat de selve draat rondom de

spy-

spyker die in 't punt 7 geslagen is kan bewegen; so salmen met dese draat 7 en 6. de hal-
 ve boog 2. en 9. kunnen omtrecken; op deselve manier bearbeytmen de andre helft van
 dese boog tot in 't middel-punt 9., het selve bestaat mede als de basis in meerder deelen
 verdeelt werd: verder so is ook te noteeren, als dese bogen van gebakken of arduyn-
 steen werden gemetselt, correct na deselve draat moeten omkanten, alwaar de paan-
 ders en paander-punten mede getrocken zijn; ook pryfen wy dat langs de lini g. d. e. en
 5. 6. 7. een voeg van een steen kant, maar also het genoegsaam soude kunnen gebeuren,
 dat door brand of oorlog eenige stucken soude kunnen invallen of weg raken, so sal-
 men door behulp van drie gegeven punten een cirkel trecken, de verlore stucken, het
 sy in een verwelfde brugge of kelder, na een vaste regel kunnen in werken; maar hier in
 staat aan te merken, als'er niet meer dan een stuck, tusschen a. e. of e. f. behouden waer,
 daer door deselve stucken den geheelen boog niet soude kunnen werden uytgevond-
 den, door reden dat het stuck a. e. e. f. ider maar een gedeelte van een cirkel zyn,
 en alle cirkel en hebben niet meer een centrum, maar als een gedeelte van a. e. en e. f.
 bekend is, so kan hier door den geheelen boog werden uytgevonden, insgelyk als in de
 paander-punten een gedeelte van 1. 2. en 3. 9. bekend is, kan men door deselve voor-
 beschreven regel mede de geheele omtreck van de paander-punten uyt vinden.

Beschryving van de Plaat, geteekent C.

Handelende hoemen een voorgegeven boog sou de konnen trecken op voor gegevene hoogten en breedten.

De eerste Figuur.

Laat de begeerde breete wesen a. b., de hoogte c., soo verdeelt de wytte a. b., in twee gelijke deelen, stelt de wytte op den perpendicular in c., de andere voet van de passer in f. c. steekt in f. e. twee spykers, spant over e. f. een dubbelde draat in b. die door 't oog van een naalde getrocken is, treckt met deesen den begeerden boog.

De tweede Figuur.

Laat de begeerde breete wesen a. b., de hoogte c., so maakt een dubbeldē winkelhaak, als de Figuur aanwijft, waar in midden een groef gemaakt is, als ook op de boven-kant, neem dan de halve wyte, stelt die op den perpendicular in c, dat de bove-kant van de boog is, de andere voet beneden op de perpendicular d. boort door een vlak houtje twee gaatjes in c. d., als mede op de boven-kant van de winkel-haak e., treckt hier mede den begeerden boog, mits dat men de pennetjes die men door de gaatjes e. d. heeft gesteecken, wel in de groef neder houdt: doch over 't kanten van dese boogstucken naer 't fermeel, is onder de verstandige veel disput, doch wy zullen een oft twee middelen voor stellen, die ons dunckt de beste te zijn: Voor eerst als de tweede Figuur; ik boor op de bovenste en onderste omtrek een gaatje door de rey, daar ik mijn boog mede hebbe getrocken e. o., ende naar de omloop van de rye schryfik het kanten van mijn stucken op de middellini van de rye. De tweede middel is als de derde Figuur.

De derde Figuur.

Naar dat men op de bovenste omtrek sijn begeerde stucken heeft verdeelt, als e. f. g. h., so treckt een linie e. in f. van f. in g. van g. in h., en als men langs de linie e. f. een winkel-haak houd op de hoek f. soo schryft langs dese winkel-haak de storting van 't eerste stuck, en soo voorts, de derde middel is als de vierde Figuur.

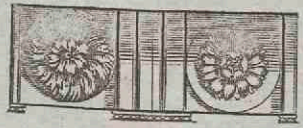
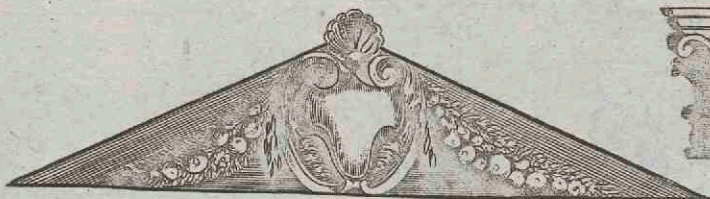
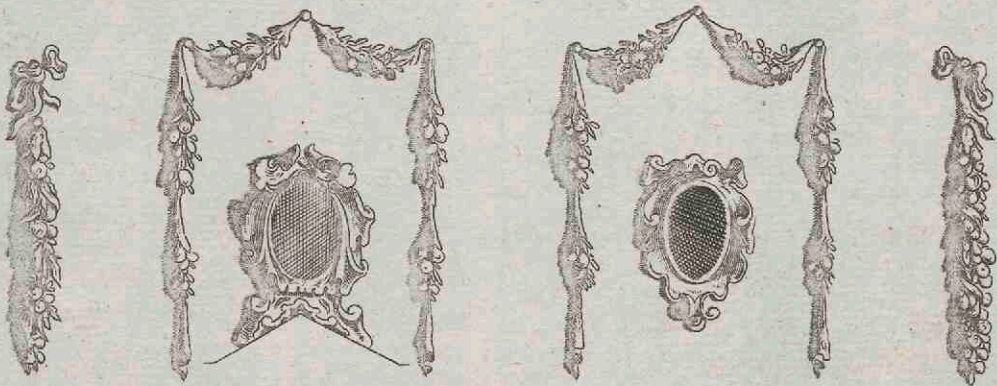
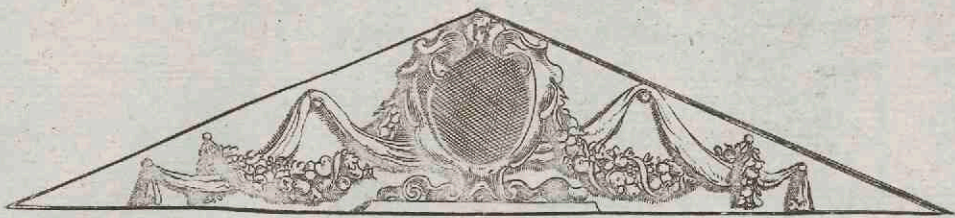
De vierde Figuur.

Voor eerst deelt op den bovenste omtrek de begeerde stucken 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. trekt in 't punt 1. een linie op b. a. dat de nagels zijn, waar door den boog over is getrocken, als in de eerste Figuur is geleert, soekt tusschen dese twee linien een middel proportie'e. treckt dese op de punt 1., dat sal zijn de rechte storting van 't eerste boog-stuck, en soo voort als men in de Figuur kan zien, en so kan men de vrage solveren, die gemeenlyk dusdanig worden voorgeworpen om een boog te metselen als men de bast of draad beneden de boven-dreppel niet kan steeken, 't welk wel gebeurt als men de boog soude metselen gelijks het water.

De vyfde Figuur.

Leert ons deese Vrage solveren, als men een galdery moet bekleeden met een rond verwelffel, waar van de breete aan de eene zyde was als c. d., de andere zyde a. b. doet aldus: treckt op de smalste zyde een half rond c. d. verdeelt de bases in 12 gelijke deelen, treckt uyt dese 12 punten perpendicular tot tegen den omtrek, of half rond, insgelyks verdeelt mede de wydste zyde a. b., in 12 gelijke deelen; stelt alle de deelen van de Cirkel c. d. op de deelen van de boog a. b., dat de selve deelen, of perpendicularen in hoogten met malkanderen een zijn; en door alle de punten een boog getrocken, soo sal het begeerde beantwoort zijn; gelijk als ik de helft van de cirkel c. d. hebbe verdeelt, en de helft van de wyde boog a. b., en dese middel sal ons veel te passē komen in de kruys-verwulffels, of kruys-kappen, om door een vaste middel te bewyzen dat de kruystogen niet hooger fullen wesen als de bogen, die op alle vier de zyden tegen de muur zijn getrocken; als wy in de zefde en zevende Figuur fullen aanwyfen, die ons genoeg fullen wesen om de verdere uyt te vinden.

De zes en zevende Figuur.

Laat de begeerde gront wesen a.b.c.d., alwaar men een kruys-toog begeerde opgetrocken te hebben, die met de syfermelen in de hoogten een was: werkt aldus, verdeelt den basen van een van de zy-bogen, als c. b. in 12 gelyke deelen, treckt uyt deese deelen perpendicularen, tot tegen den omtreck; ende so deelt verder den diagonaal, of overhoekse linie d. b. mede in 12 gelyke deelen, treckt uyt dese 12 deelen mede perpendicularen, die op de overhoekse linie d. b. zijn, verdeelt de hoogte van de 12 perpendicularen, die in de halve cirkel c. b. zijn verdeelt, en door alle deese punten een omtrek getrocken zijnde, sal de kruys-toog d. b. in alle deelen niet hooger zijn als de halve cirkel c. b., gelyk als ik in de zesde Figuur al de deelen die met malkander gelyke hoogten hebben, ook met gelyke getal letteren geteykent: het kan ook genoegzaam gebeuren, door reden dat de kruys-togen lang zijn, dat men tusschen het kruys-werk soude moeten stellen eenige stucken van bogen om het beschoot of swaerte, die daar op werd gelegd, te kunnen dragen, in welke gevallen men niet meer heeft in acht te neemen als dit, genomen men begeerde op de linie e. f. g. h. te stellen een stuk van een fermeel, so treckt op de basen d. c. een halve cirkel: insgelyks soo treckt uyt de hoeck e. f. g. h. een perpendicular, tot tegen de cirkel van 't fermeel als i. k. moet staan op g. h. en l. m. moet staan op e. f., ende naar dese middel kan men alle stucken van 't fermeel uyt vinden; en zo 't gebeurde dat de grond zodanigh voorviel als in de zevende Figuur, kan men deselve mede met linie verdeelen, als in dese Figuur is geleert: maar wel expresselyk werd begeert dat het middel-punt van 't kruys wel sal staan op de voet, een duym hooger als de syfermelen, als deselve werden gemaekt van gebacken of andere steenen.

De achtste en negende Figuur.

Die diend tot bewijs hoe dat de stucken dienen te kanten, als men beneden de basen geen draat kan steeken: laat de breeten van de begeerde boog wesen a. b., de hoogte c. soo treckt in 't midden een Cirkel naar u believen, verdeelt de cirkel in 't rond, in so veel stucken als 'er in de verwyde boog a. b. fullen zijn, so fullen alle de stucken die in de boog a. b. zijn parallel wesen, met de gedeelte van Cirkel c. d., alsoo men in de achtste Figuur kan zien. Bewijs van de negenste Figuur: laat dese ronde Figuur gemaekt zijn van twaalf stucken, de diepte van drie voet, zaagt deselve over dwars door, op de wyte a. b. als de achtste Figuur, so sal den omtrek van de dwersse hem wel veranderen in een ovael, maar door reeden dat de stucken van de cirkel-boog niet werden verleyt of verschooven, so behouden ook de storting van de circker-stucken haare maate, want sy niet en veranderen, 't welke ons wel in de scheleute wel staat te observeeren, want de schuyne dwerssne langer werd als de regte boog doet, die in den haak getrocken staat; nogtans werd gemeenelyk uyt de regte boog de scheleute gevonden.

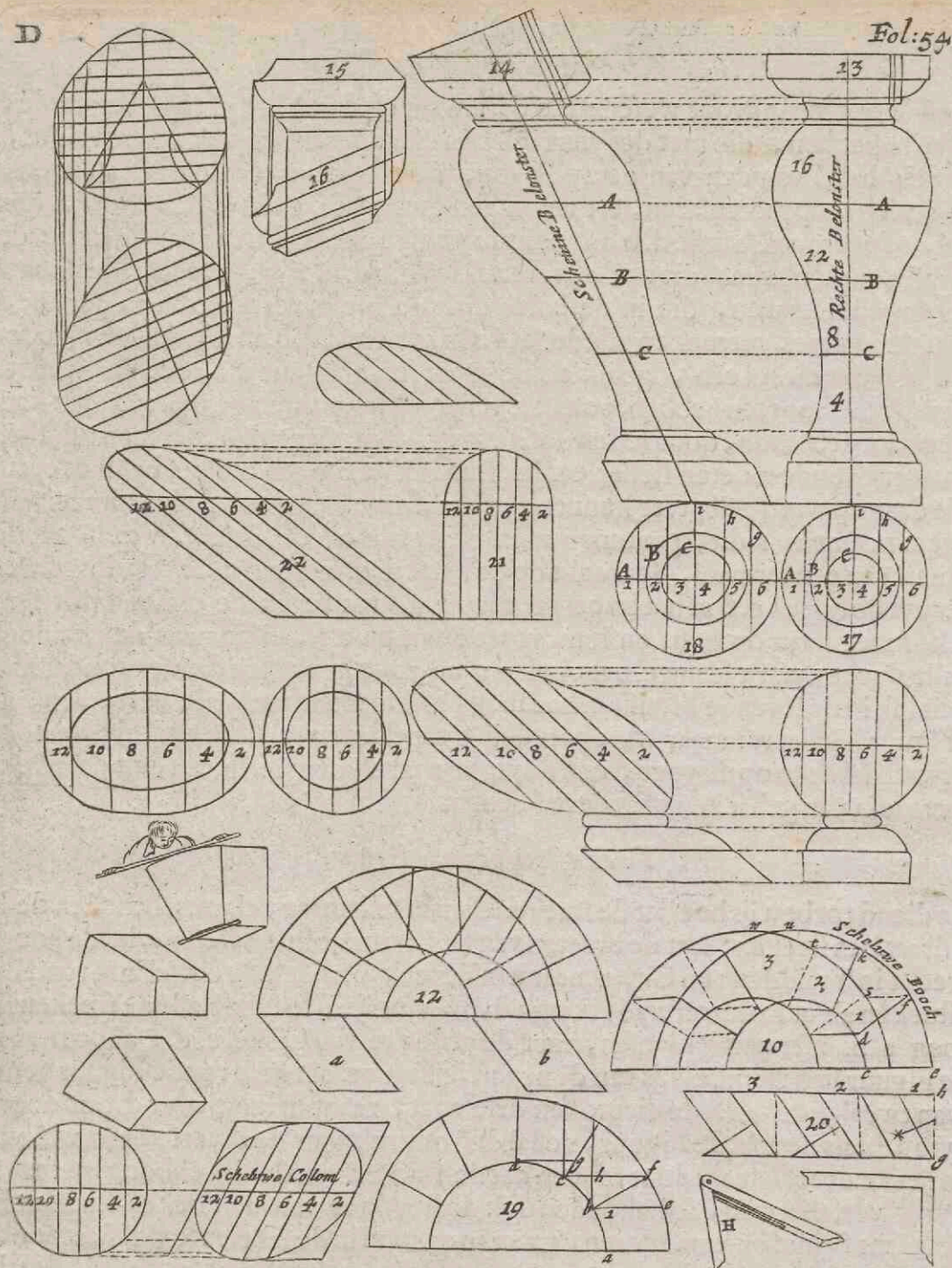
In de Figuur A.

Werd aangewesen hoe dat men op een voorvallende grond, een hoeklyst aan malkander sal brengen, in welke gegeven gront b. c. men een middel-lini stelt e. d. die de rechte swey is, waar naar men de Lyft aan malkander sal brengen.

In de Figuur B.

Hebik in een ovael getrocken, die my dunckt wel de beste te wesen, die onder alle boogen zijn, welke met de passen getrocken wert: genomen de wyten is c. d. verdeelt die in 3 gelyke deelen: soeckt tusschen 1 en 3 een middel-propoortie, als in de Figuur te zien is, en trekt een lini door die punten, tot op den middel-linie, als e. f., steekt dan op beyde de buytenste deelen g. h. een spyker, en op de middle-lini f, en dit sal dan den draat zijn, waar naar de steenen sullen moeten storten: en so doet men aen de platte panders, die men te Leyden soo noemt, die in 4. 5. 6. 7. 8. deelen gedeelt werden.

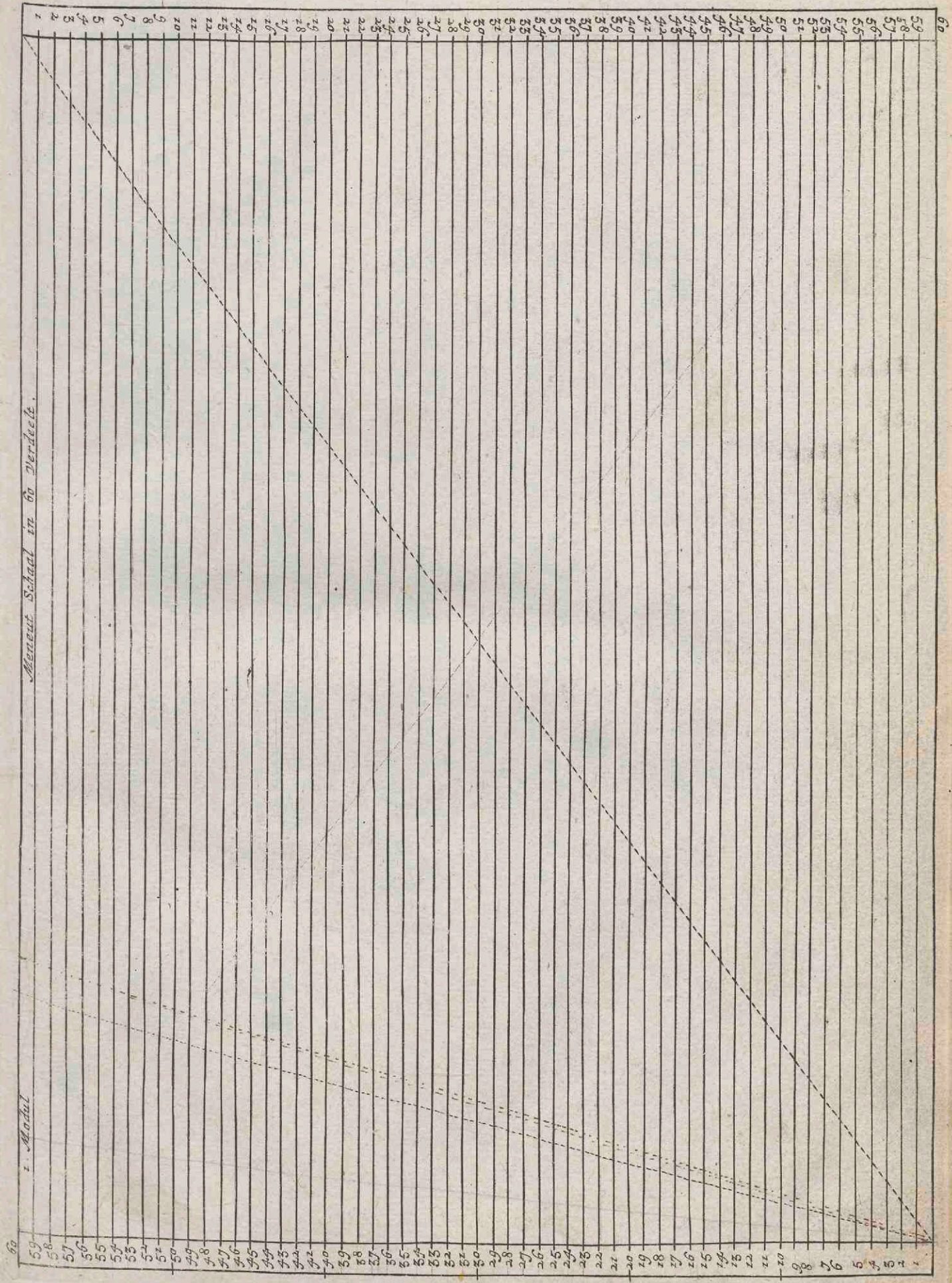
Beschryving van de Schelwe bogen in de Plaat D.

De ijdende Figur.

OM de scheelte uyt te vinden, is alhier weynig swarigheyt, gelijk als wy hier vierderhande manieren fullen vertoonen, de eerste is dese, voor eerst treckt den begeerden boog, verdeelt die in 6 gelyke stucken of so 't valt, treckt wederom een boog als de voorige, met conditie dat men 't centrum so veel verschuyft, als den boog op de begeerde gront uyt de winkelhaak is, so fullen haar in de Figuur de stucken vertoonen hoe veel dat het eerste, tweede, en derde stuck op de begeerde dikte van de gront uyt de winkelhaak staet, als voor het eerste stuck so veel als het geral 1. voor 't tweede stuck so veel als 2. voor 't derde stuck soo veel als 3., werckt dan verder als de *twintigste Figur*, trekt 2 parallele-linie op de begeerde dikte van de gront g, h, maakt in de selve winkelhaaken, en stelt voor 't eerste stuck van onder so veel uyt de winker-haak als 1., voor 't tweede als 2. voor 't derde als 3., en dese parallele-grams, die so breed zijn als de onderkant van de boog-stucken, fullen ook wesen voor de vier hoeken, van de boog-stucken van onder in 't aanzien, en dese selve hoefden fullen ook wesen voor 't verschuyver van de fermelen: wel verstaende dat deselve ook niet wyder van malkander staan, als tuffen beide de omtrecken van de boog c.e., 't welk in dese manier van de scheleuiten altyt voor

Neuut Schaal in 60 Verdeelt.

z. Aantal

60
59
58
57
56
55
54
53
52
51
50
49
48
47
46
45
44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34
33
32
31
30
29
28
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

60

voor eerst werd vast gestelt : en zo is de bovenste hoek voor 't onderste voor 't verschuyven van 't formeel ; te weten van voren in 't aanzien , het tweede voor 't tweede , 't eerste voor 't bovenste stuk voor 't verschuyven van 't fermeel , so dat de borden van de boog werden verwisselt , dat onderste komt boven ; en dese middelhoude ik wel voor de geringste , noch een ander middel welke bearbeyd werd als de 19 *Figuur* , trekt den begeerden boog , verdeelt die in 6 stucken , of so 't valt , trekt uyt den hoeck a b. c. een perpendicular , insgelyks uyt den hoeck b. c. d. een parabel , werckt dan verder , stelt de *leuge swey H.* op de begeerde scheelte van de grond , werckt de parabel op e. f. g. soo veel weg tot dat de leuge swey die naar de begeerte scheelte staat , langs de parallellen den hoeck b. c. d. aan raakt , neemt dan de winklehaak en werckt den hoeck a b. c. so veel weg langs de perpendicularen , tot dat deselve de linien of parallellen die in de leuge swey gereet zijn in 't kruys aan raakt , in i. h. g. en dan een rye geleyt op de benedenste hoeken van den boog a. b. , en boven op de boog door e. , met de onderste van 't scheelte , dese tot malkander getrocken is voor de maate van 't eerste stuk , en soo voort in alle deelen .

Maar so men de werken begeerde schuyn te maken , dat is , als de grond daar men zijn voorgegevee werck op sal stellen , op het eene eynde hooger is als op het andere eynde , dat wel kan gebeuren aan leuning van trappen , soo werckt als de 13 en 14 *Figuren* aanwyft : Voor eerst maackt een rechte *Figuur* , verdeelt die in hoogte boven 't basement in 16 gelyke deelen , of so 't valt , treckt nevens dese *Figuur* een rechte linie of perpendicular , verlengt alle de linien van de rechte *Figuur* tegen dese linie a. b. also men in de *Figuur* kan zien , en treckt uyt alle dese punten linie naar de begeerde schuyn , en steld op al deese schuyn linien de 13 *Figuur* ; mits conditie dat men al de deelen , die men van de rechte *Figuur* in de schuyn overbrenght , altyd parallel en perpendicular meet , en so men dese schuyn muur begeerde te metselen , so veranderen alle de cirkel ronde deelen , van de rechte *Figuur* in de schuyn tot ovalen , van 't lyst-werk die men om schuyn werken maackt , is alhier maar in acht te nemen het oversteek van de lyst ; want de deelen van de schuyn lyst zijn met de rechte *Figuur* een , ende het oversteek kan men in de 15 en 16de *Figuur* zien ; zo het gebeurde dat de cirkel-boogen mede uyt water-pas , of schuyn moest werden gemaakt , en valt hier niet anders voor , als voor eerst te trecken van een rechte halve cirkel , den bases te verdeelen in 12 gelyke deelen ; insgelyks treckt op deselve breete van de rechte cirkel-boog twee perpendicularen , tusschen deselve trekt een schuyn dwarslinie , naar de begeerde schuyn , trekt op dese schuyn linie 12 perpendicularen , draagt alle de hoog-deelen van de halve cirkels langs den schuyn dwarslinie , op de perpendicularen , die op de schuyn linie zijn gestelt , en door al dese punten een omtreck getrocken zijnde , soo is de schuyn halve cirkel uytgewroght , altoo men in de 21 en 22ste *Figuur* zien kan . En dese manier dient om te maken scheeve colommen : als volght , treckt een ronde colom naar de begeerde groore ; insgelyks verdeelt den diameter in 12 gelyke deelen , treckt dan een linie naar de begeerde scheelte , ter langte van de cirkel , die uyt de bases van weder-zyde , tot tegen de cirkel zyn getrocke op de scheele linie . meetende altyd uyt de scheele linie , gelyk als men uyt de cirkel doet , de overige *Figuren* sullen u vorder dienen tot behulp : Soo in dese als in de volgende *Plaat E.* Waar uyt men 't vorder wel sal verstaan .

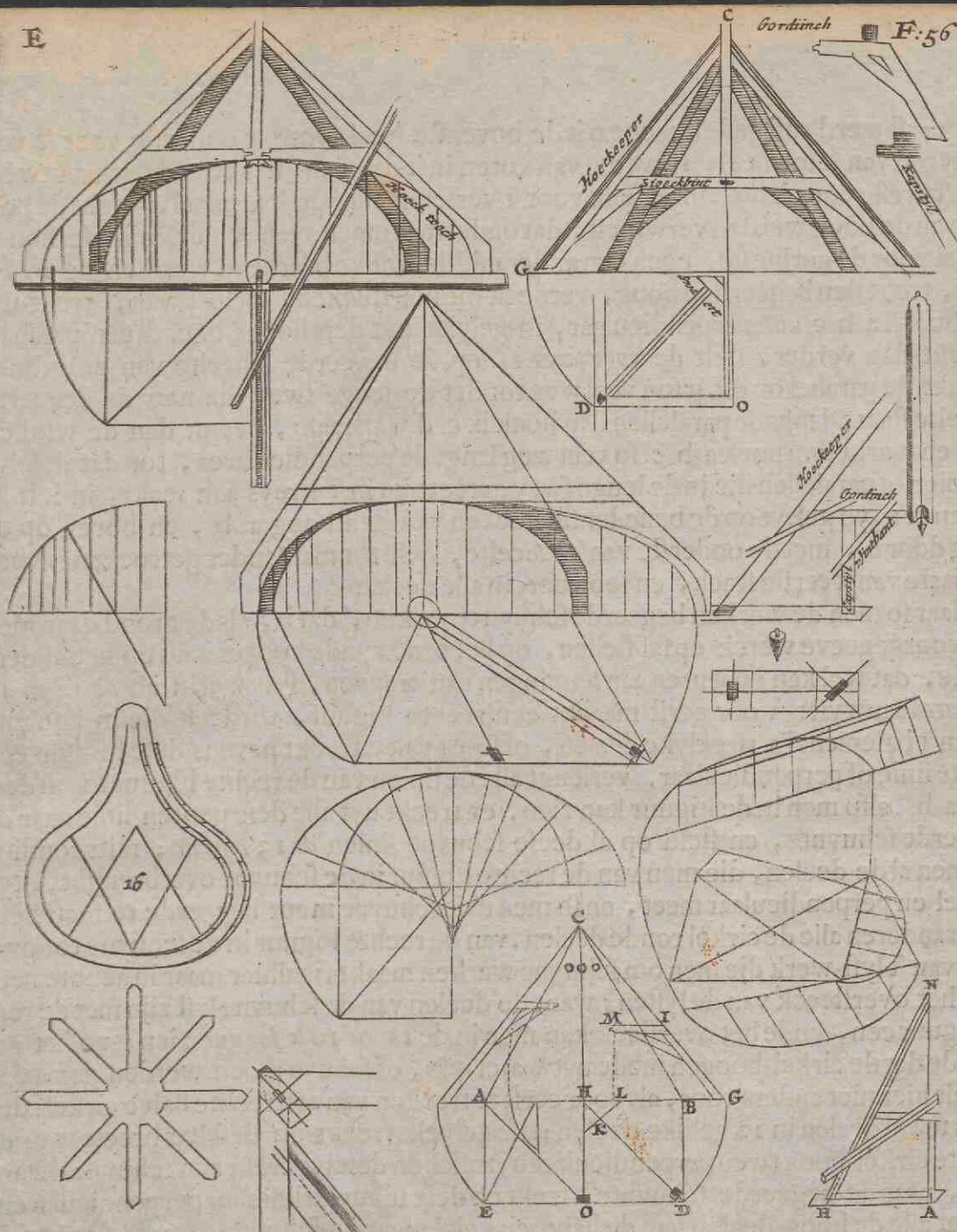
TAFEL VAN DE VYF COLOMMEN

10

60	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60
50	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50
40	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40
30	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
20	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Dese Tafel aldus in 60 deelen gedeelt, dewelk
 genoemt word een Modul, en elken deel een
 minut. Uyt dese Tafel kan men alle 5 Co-
 lommen maken met zyn Poorten en Door-
 cozys en Schoorsteen, voort alle Ge-
 bouwen daar men *Architectuur* aan gebruykt; en al wat aan
 de 5 Colommen dependeert; maar men moet weeten dat
 soo dikmaals als men de Colom verdickt ofte verdunt, dat
 men dan zyn Modul moet maken soo dick als de Colom on-
 der is, al waar 't dat u colom 1, 2 of 3 voeten dik is,
 moet u Modul ook soo zyn, en dan in 60 deelen gedeelt,
 gelyk u dese Tafel aanwyft.

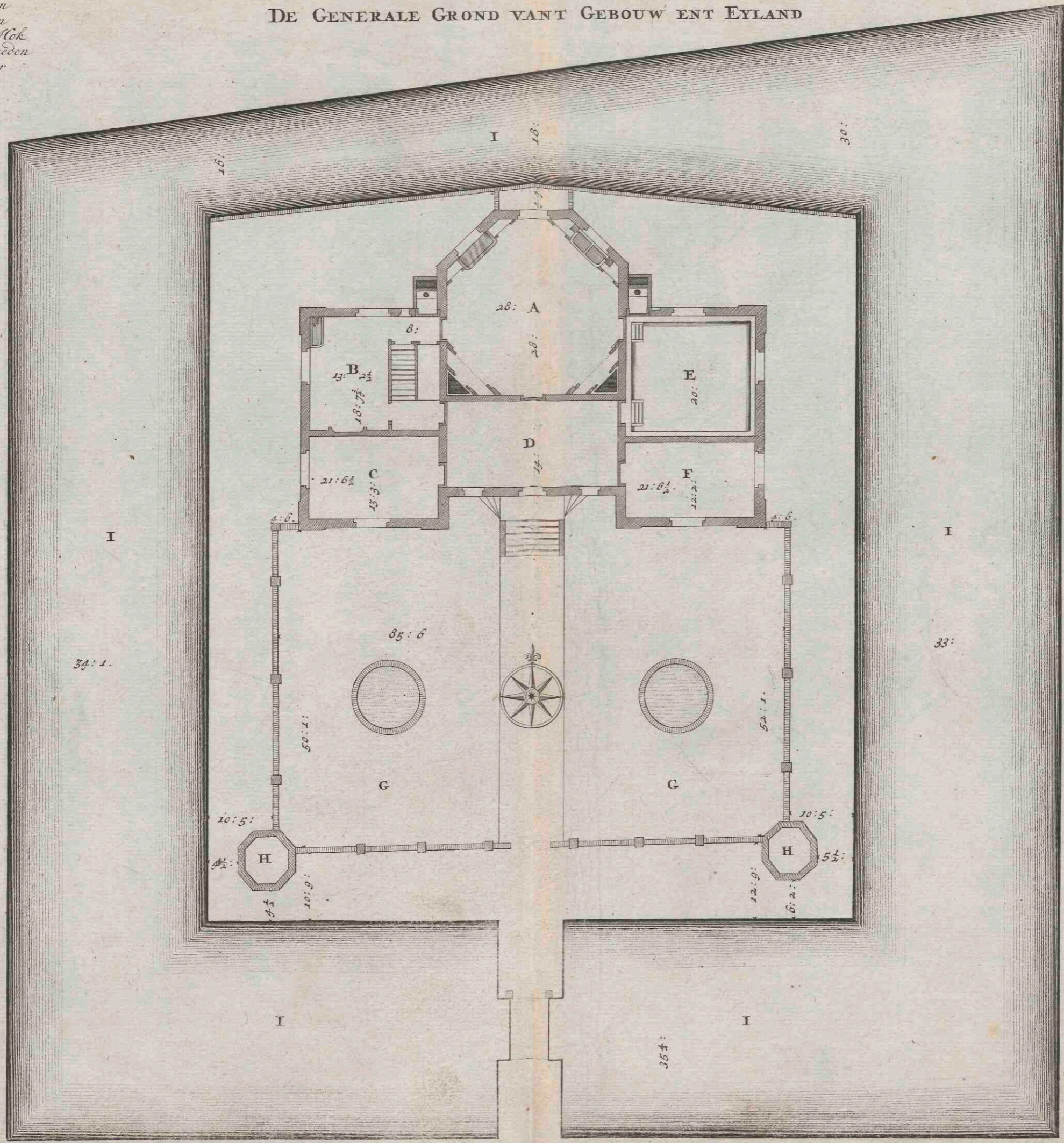
Beschryving van Kappen en Daken in de Plaat F.

WY fullen in 't kort hier aan roeren eenige Kappen en Daken (om dat 'er dikwils by de gemeene Handwerks-luyden veel swarigheyd werd gemaakt) waar in wy fullen leeren uytvinden de lenghte van de hoek-lijn tegen 't regte drie-kant, die alhier gemeenlyk werden genoemt Pafelioen-daken, of ook Italiaansche Daken, het is noodzakelyk om dat dese Daken van alle zyden gelijk tot malkander toe vallen, dat ook altyd een Cap-pint werd gesteld op de halve breete van 't werk, naar binnen; en om dat wy niet meer van nooden hebben hoek-lijn uyt te beelden, fullen wy alhier by de driekante Figuren oock niet meer vertoonē, als de halve boete van de grond, al is 't dat by 't gemeen Werk-volk over dese hoek-lijn groote swarigheyd werd gemaakt, soo is 't nochtans heel gering, doet voor de halve breete van 't werk a. b. d. e. treckt uyt de hoek een overhoekse lijnē op 't middel-punt, stelt dan uw passer, en treckt een cirkel-stuck uyt e., valt in g. een lijnē in c., so sal de lijnē g. c. zyn de lengte van de hoek of hoek-keper, en uyt dese Figuur sal men de andere Figuren van Daken wel leeren verstaan.

- A De Grootte Kookken
- B De Kleyne Kookken
- C Het Hou en Turf Stok
- D Het Voor-huys beneden
- E De Semente Kelder
- F De Knechts Kamer
- G De Plaats of Pleyn
- H Twee Torens
- I De Vyver

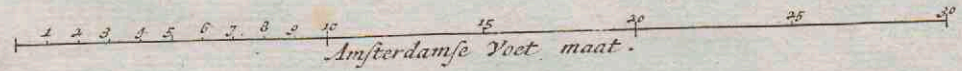
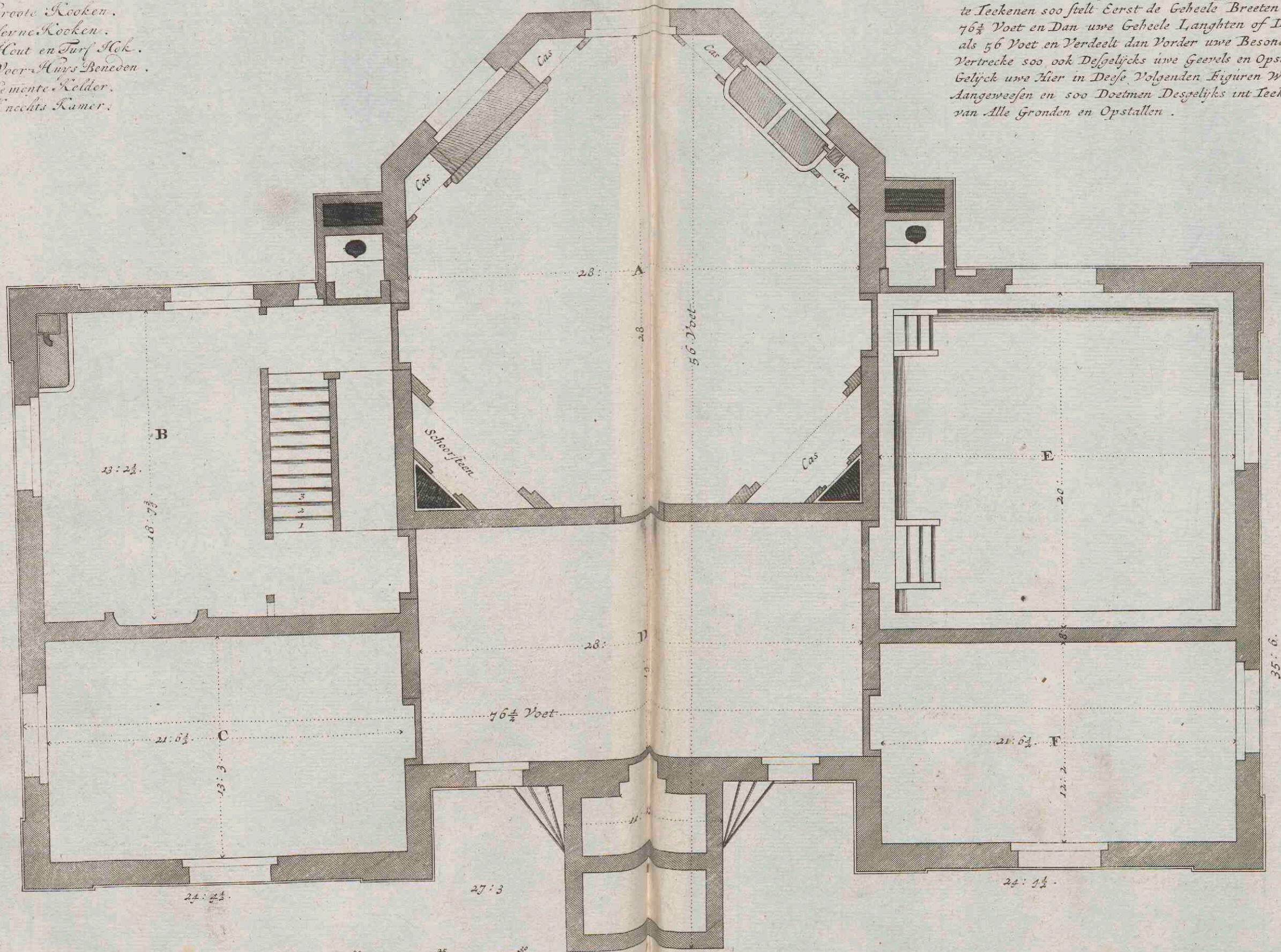
DE GENERALE GROND VANT GEBOUW ENT EYLAND

DE EERSTE GROND VANT GEBOUW.

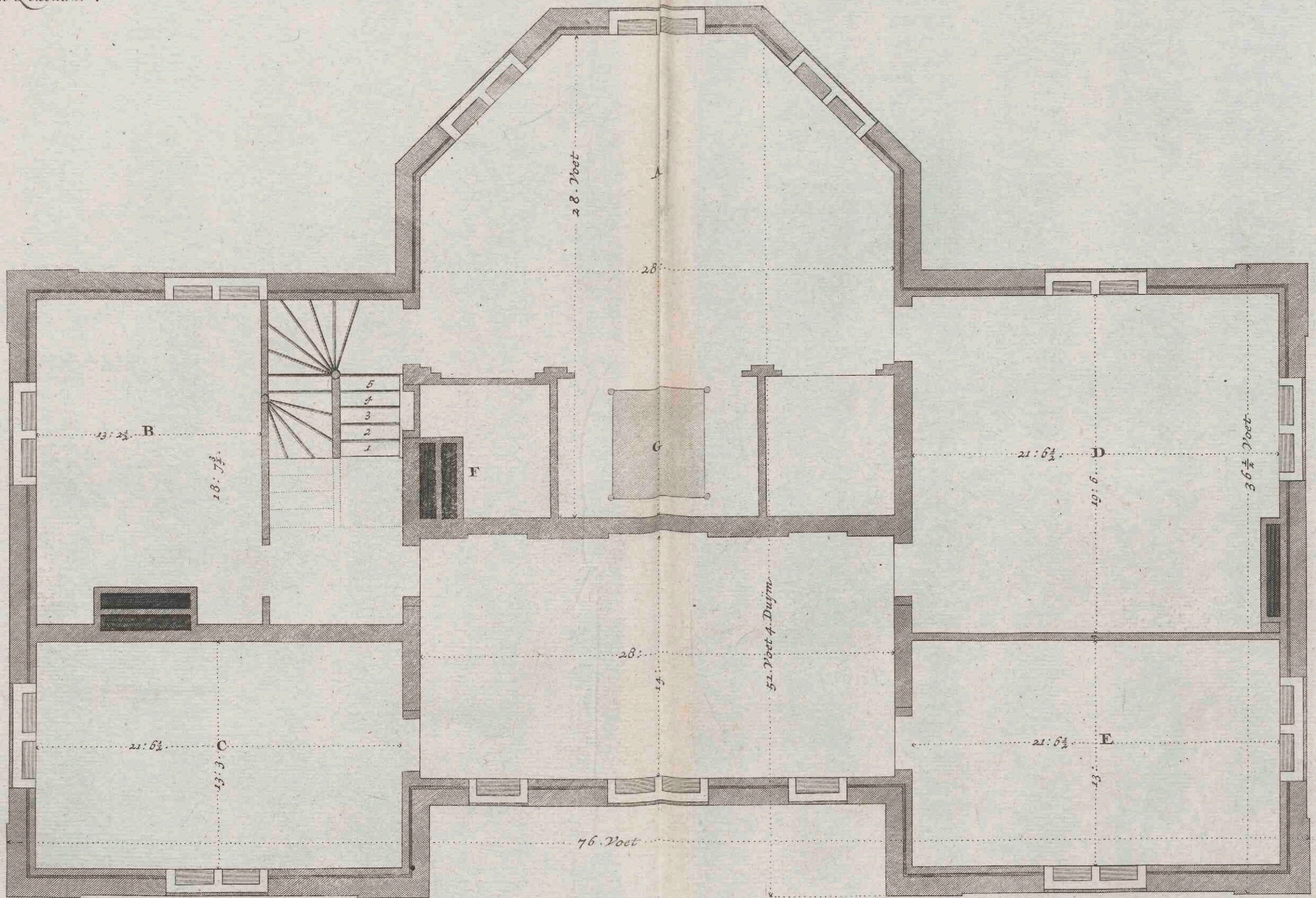
- A. De Grootte Kookken.
- B. De Klerne Kookken.
- C. Het Hout en Turf Hok.
- D. Het Voer-Ampf Beneden.
- E. De Semente Kelder.
- F. De Knechts Kamer.

Onderrichtingh voor de Leerlinge
 Als uwe een van Dese Gronden af Opstalle Gelieft
 te Teekenen soo stelt Eerst de Geheele Breeten als
 76 1/2 Voet en Dan uwe Geheele Langhten of Diepte
 als 56 Voet en Verdeelt dan Vorder uwe Besondere
 Vertreke soo ook Desgelijcks uwe Geevens en Opstallen
 Gelyck uwe Hier in Dese Volgenden Figuren Wordt
 Aangewezen en soo Doetmen Desgelijcks int Teekenen
 van Alle Gronden en Opstallen .

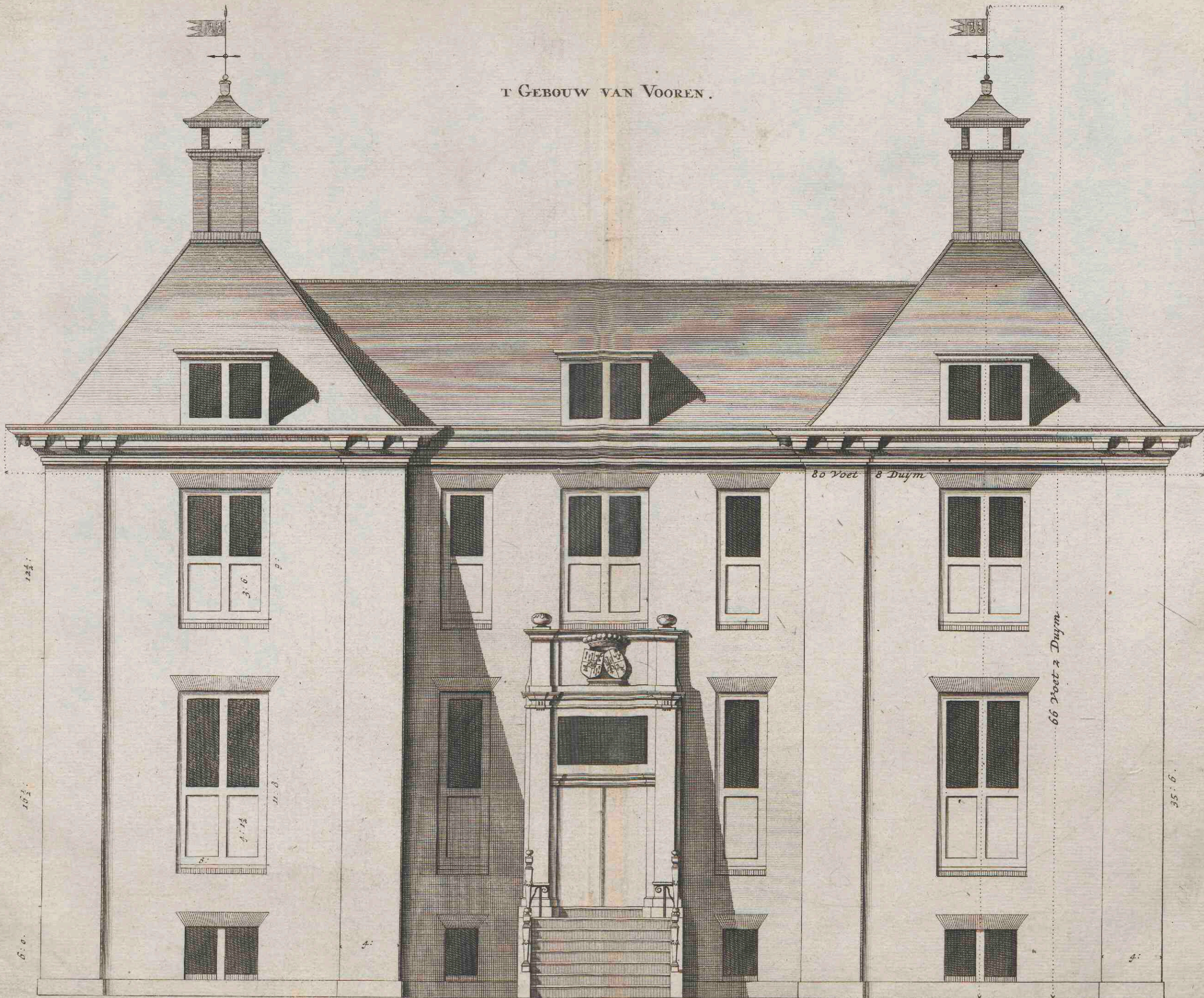

A.B.C.D.E. Zyn vyf Slaap Kamers.
 F. Het Rookhuys.
 G. Een Ledekant.

DE DERDE GROND VANT GEBOUW.

T GEBOUW VAN VOOREN.

12 1/2

10 1/2

6.0.

9.

11.8.

4.

80 Voet 8 Duym

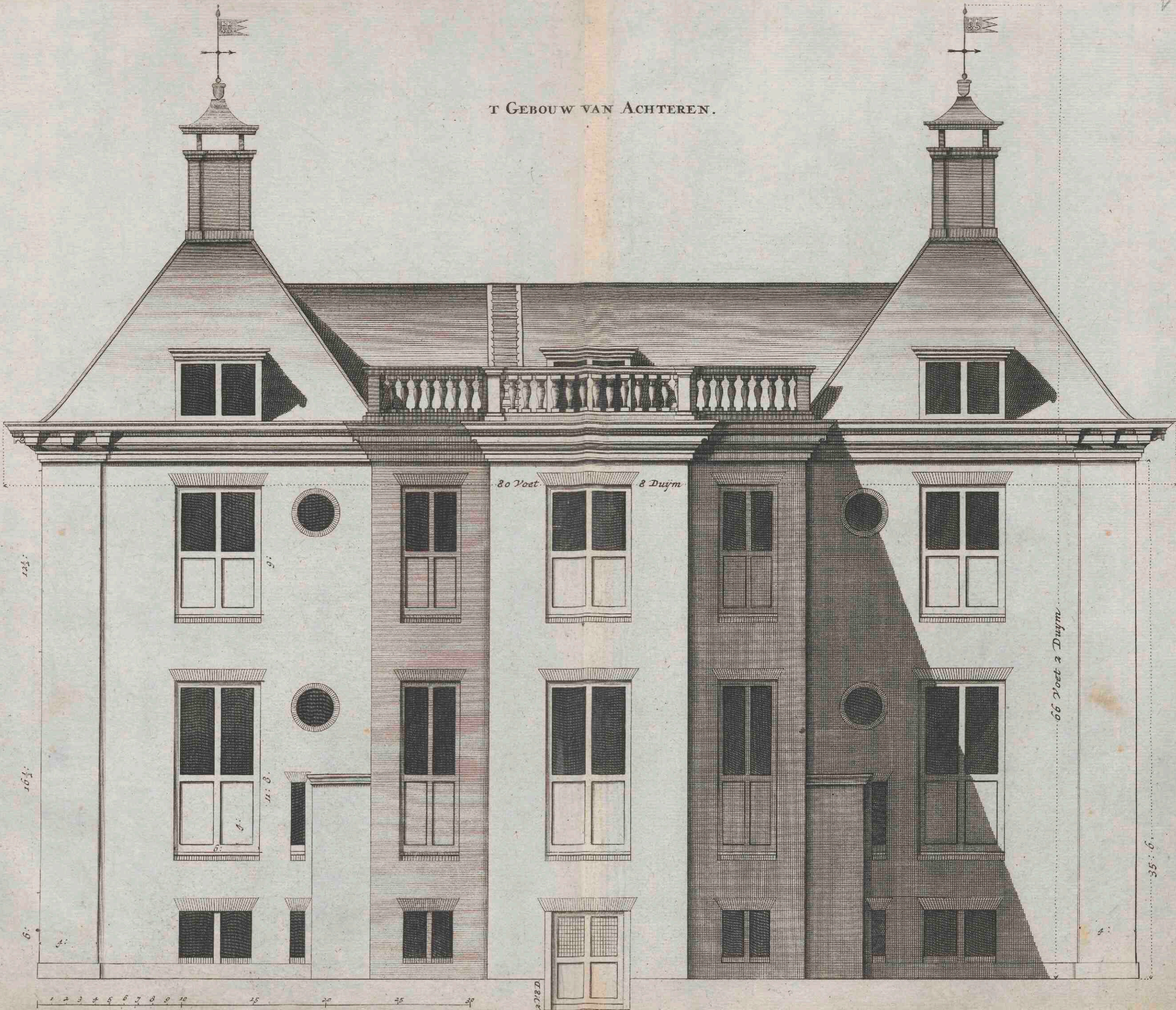
66 Voet 2 Duym

35.6.

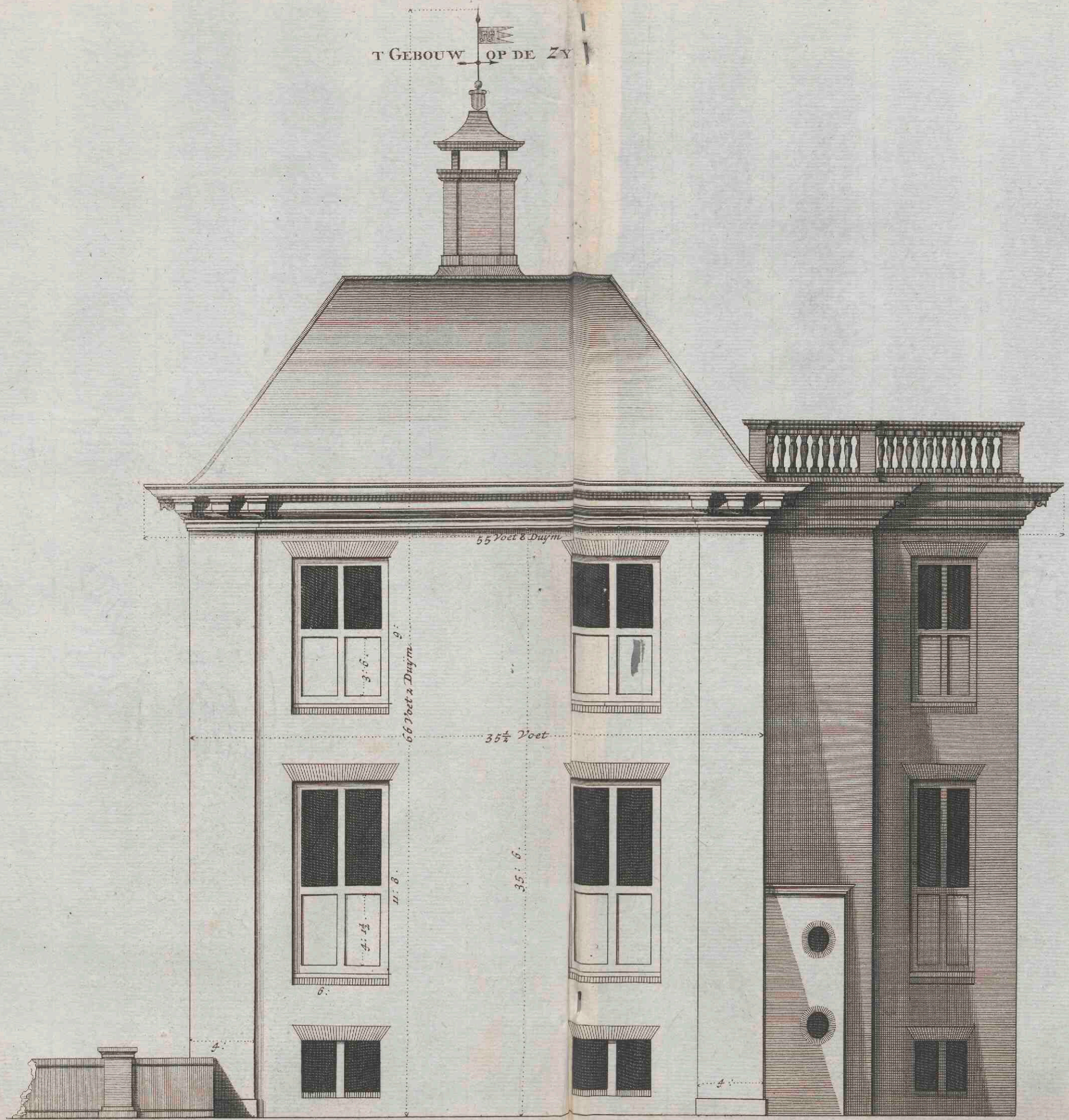
4.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 15 20 25 30
Amsterdamsche Meet maat.

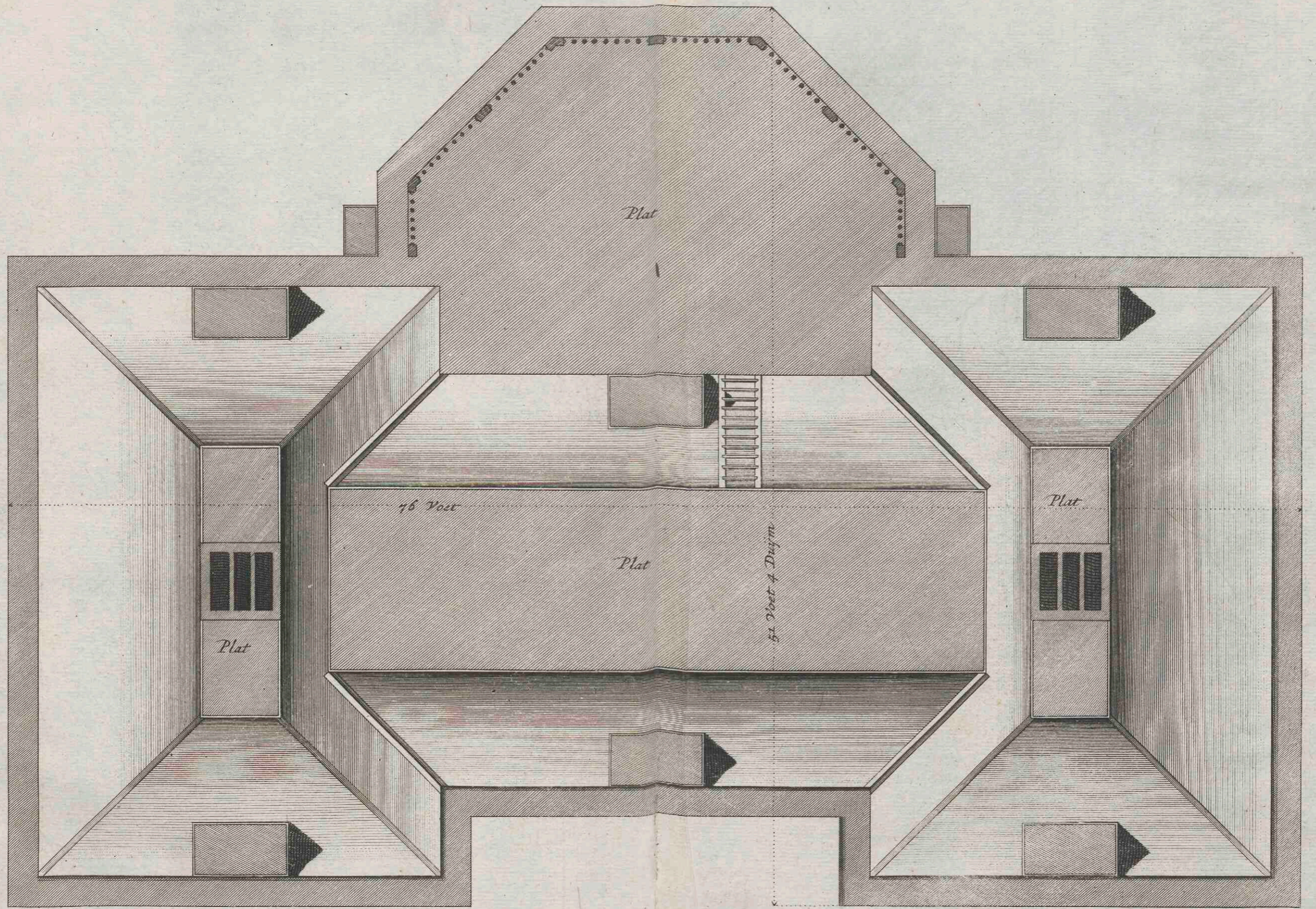
T GEBOUW VAN ACHTEREN.

T GEBOUW OP DE ZY

DE KAP VANT GEBOUW VAN BOVEN TE SIEN.

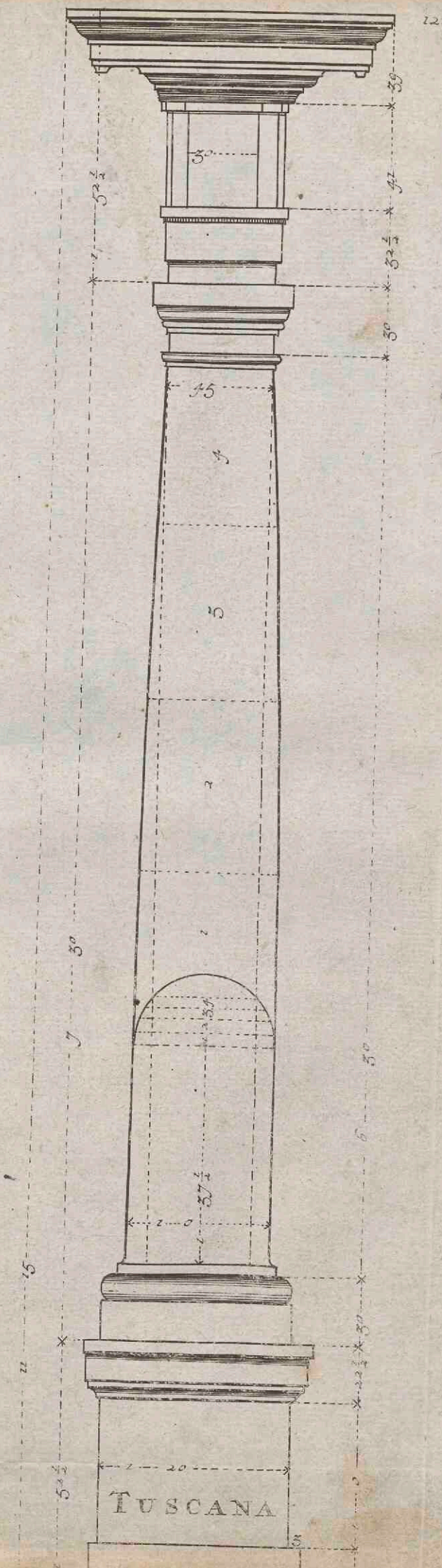

Men kan de Colommen op verscheyden manieren verdunnen, maar deze maniere wordt meest gebruyckt.

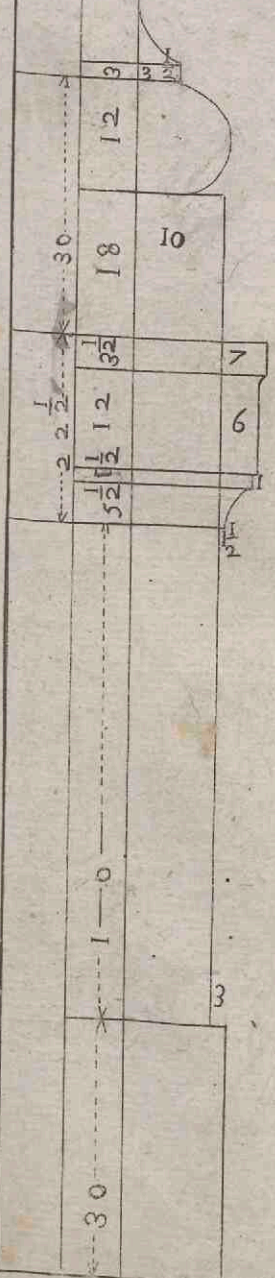
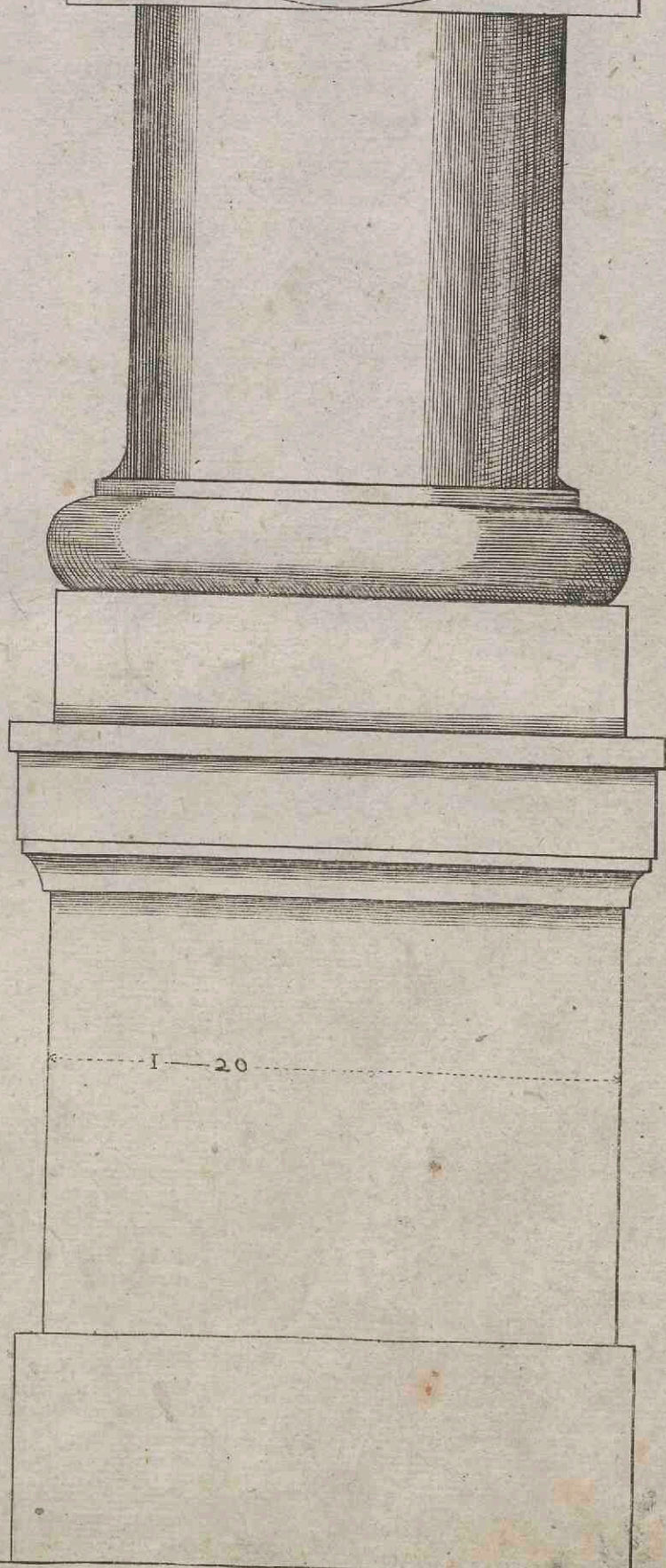
Wanneer de Colom gemaakt is onder en boven even dik, soo moet men dese Tuscana Colom 1 Modul en 37 $\frac{1}{2}$ minuten laten recht staan; en boven dat sal men een half-rond trekken op de dikte van u Colom, dan sult gy de dikte van u Colom boven daar hy 45 minuten is nederwaards trekken na 't loot aan beyde zyden, en daar de linie het half-rond doorsnyt, dat sult gy na beneden in vier gelycke deelen maken, en daar u half-rond begint tot boven aan de Colom ofte aan 't Afer-gael, deelt dat ook in 4 deelen, dan sal het eerste deel in u half-rond de eerste verminderinge zyn aan u Colom, en de tweede in 't half-rond de tweede op de colom, en soo voort: alle andere colommen moogt gy oock soo doen, uytgenomen dat gy moet letten dat de andere een bysonder getal in 't rechtstaande hebben, ende ook boven in 't verminderen, anders ist alleens. U L. kan hem na de Schets die ik daar van gemaakt hebbe, regeleren, daar het alles aangewesen is. Maar wanneer gy groote Colommen maakt, soo meugt gy het getal van viere wel op 6 of 8 nemen; op dat uw colom te beter in de verminderinge ronden mag, en dat hy niet kantig blyft. Gy moet altydt zoeken u werk te maaken dat het lieflyck is om te zien: Soo sult ghy de gunst van alle Liefhebbers verkrygen.

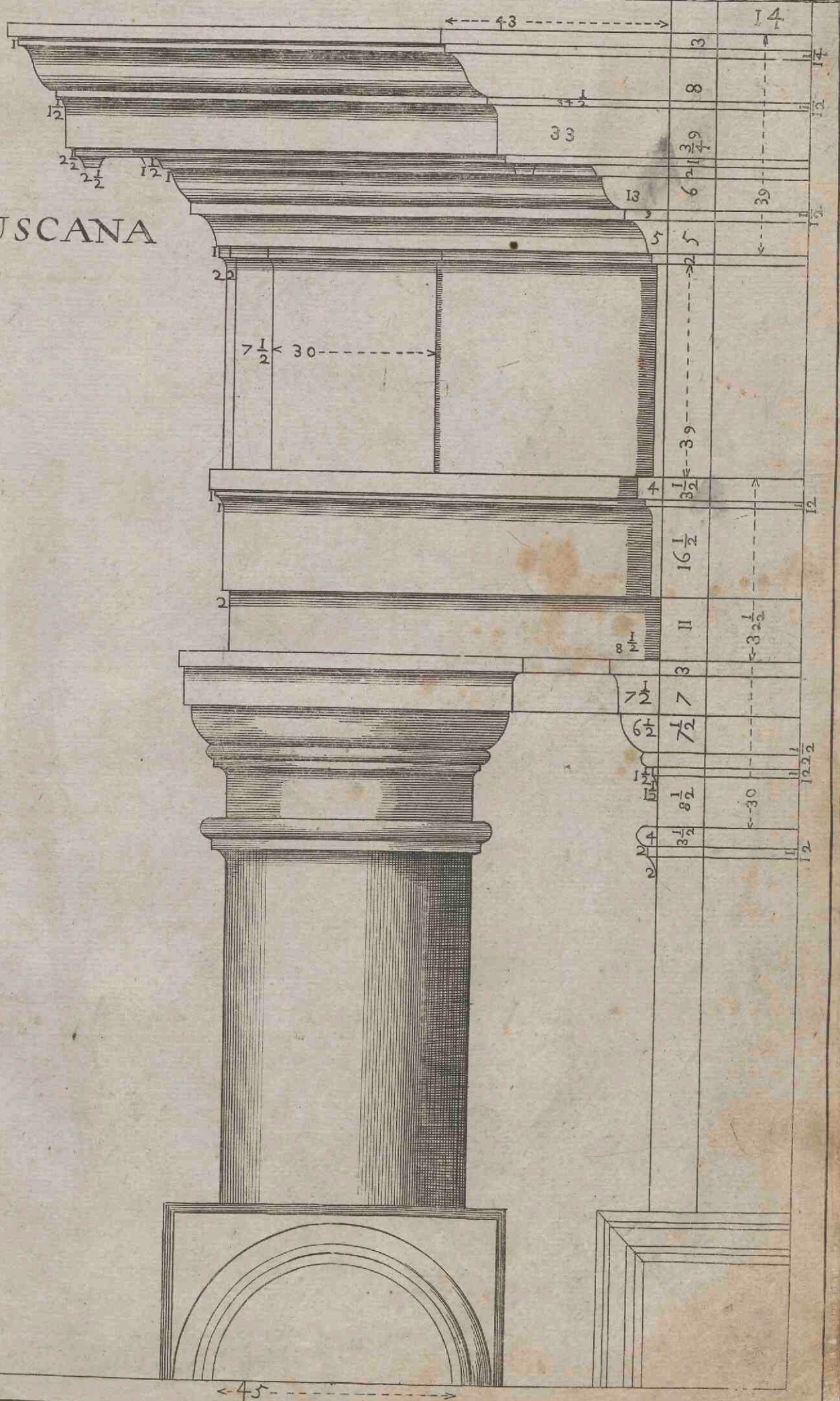

TUSCANA

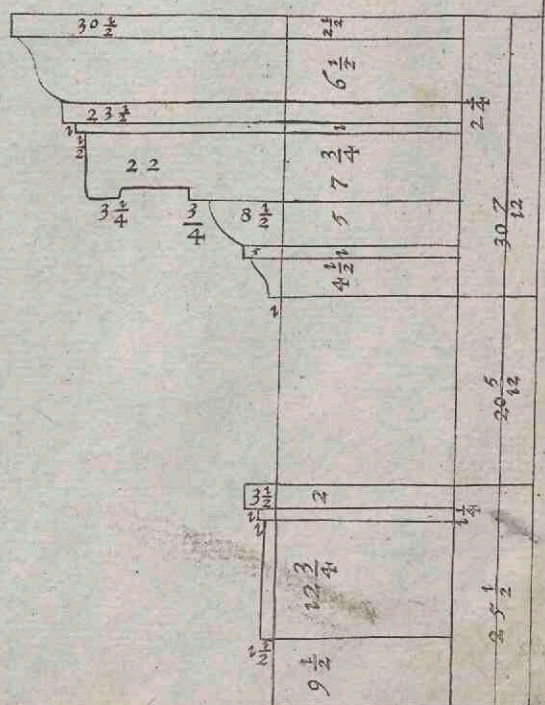
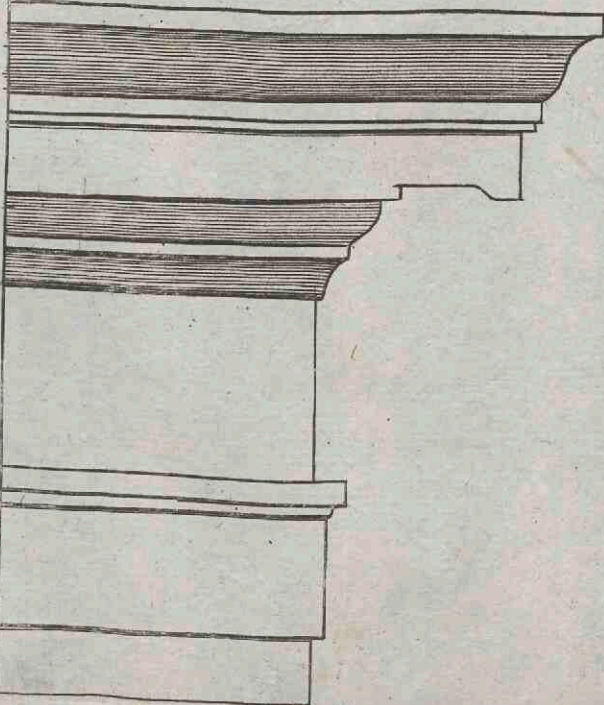
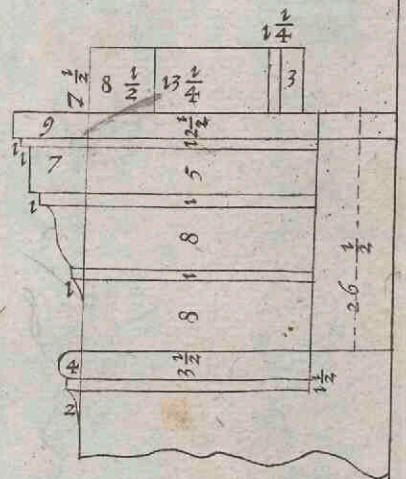
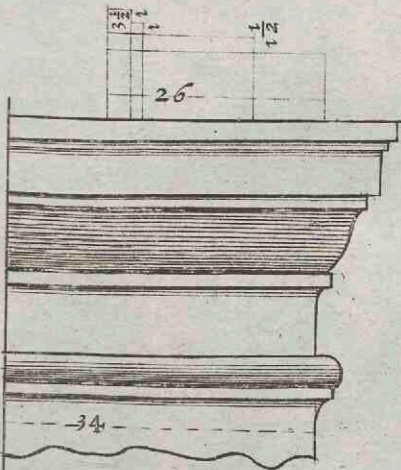
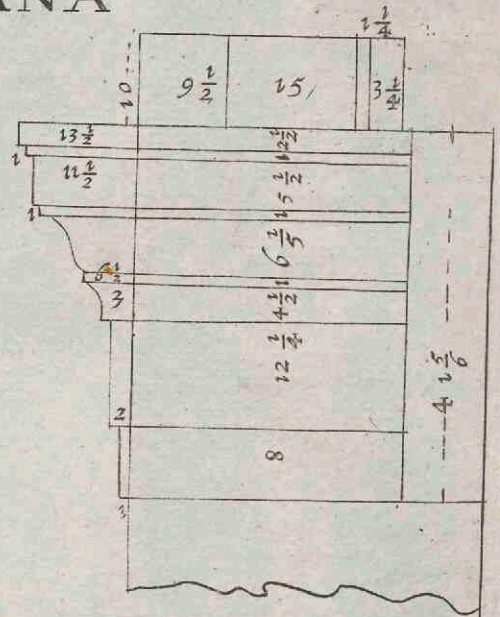
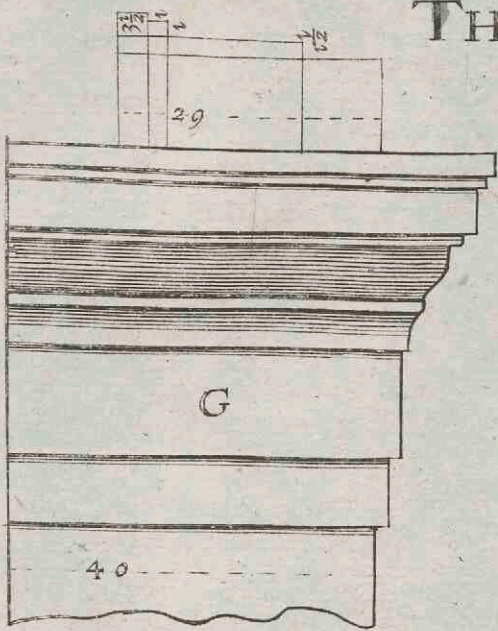
I—0
TUSCANA

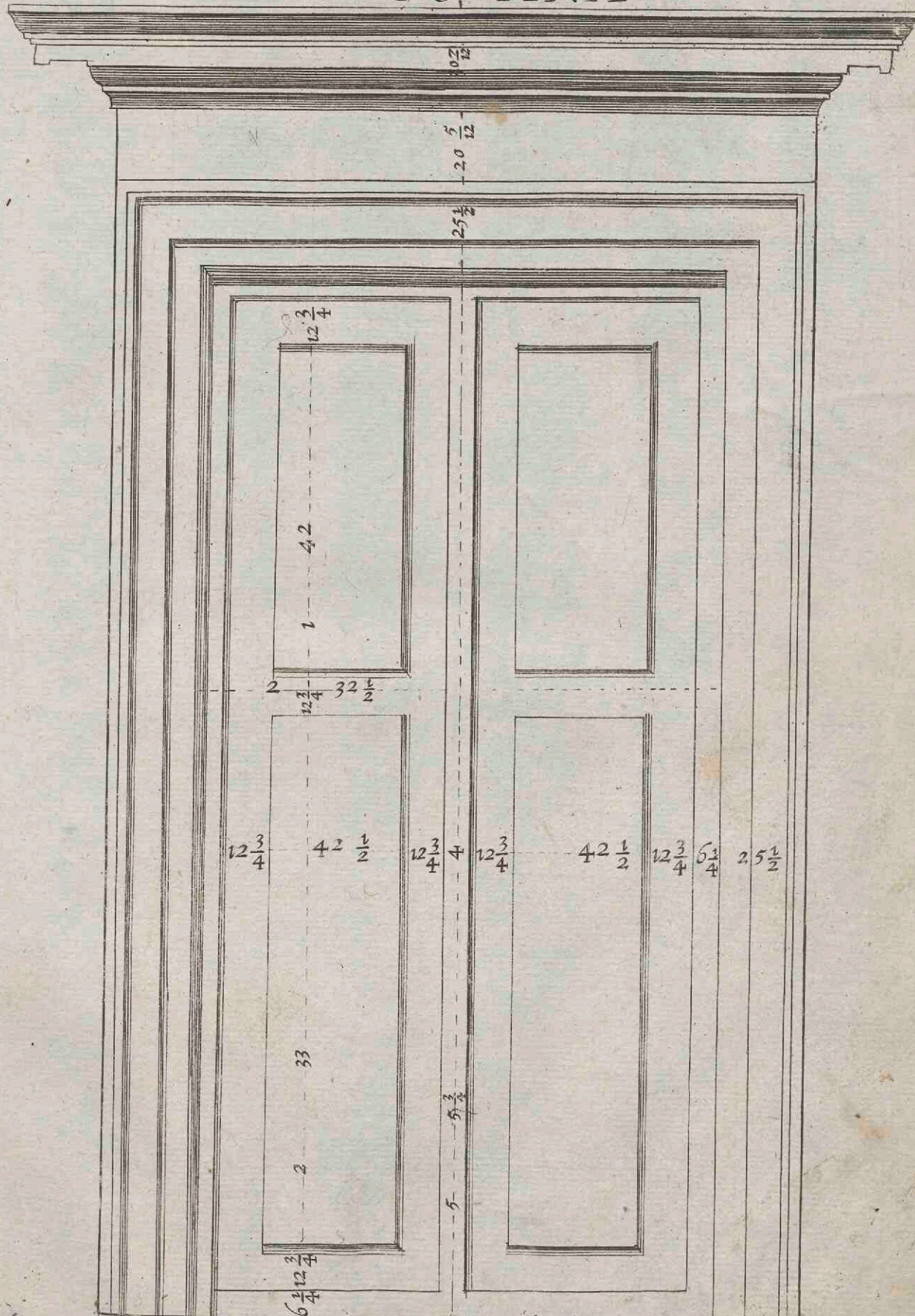

TUSCANA

T H O S C A N A

$20\frac{5}{12}$

$20\frac{5}{12}$

$25\frac{1}{2}$

$12\frac{3}{4}$

$4\frac{1}{2}$

1

$12\frac{3}{4}$ $32\frac{1}{2}$

$12\frac{3}{4}$

$4\frac{1}{2}$

$12\frac{3}{4}$

$12\frac{3}{4}$

$4\frac{1}{2}$

$12\frac{3}{4}$

$6\frac{1}{4}$

$25\frac{1}{2}$

33

2

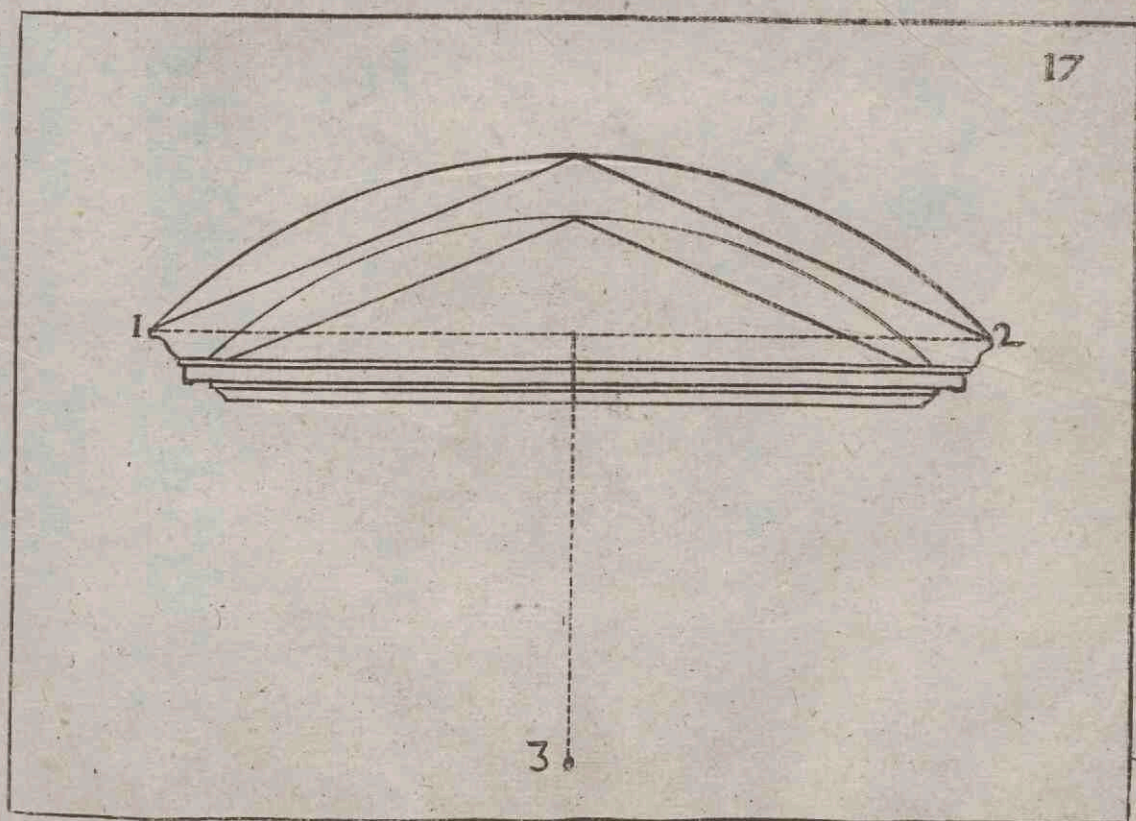
$6\frac{1}{4}$ $12\frac{3}{4}$

$5\frac{3}{4}$

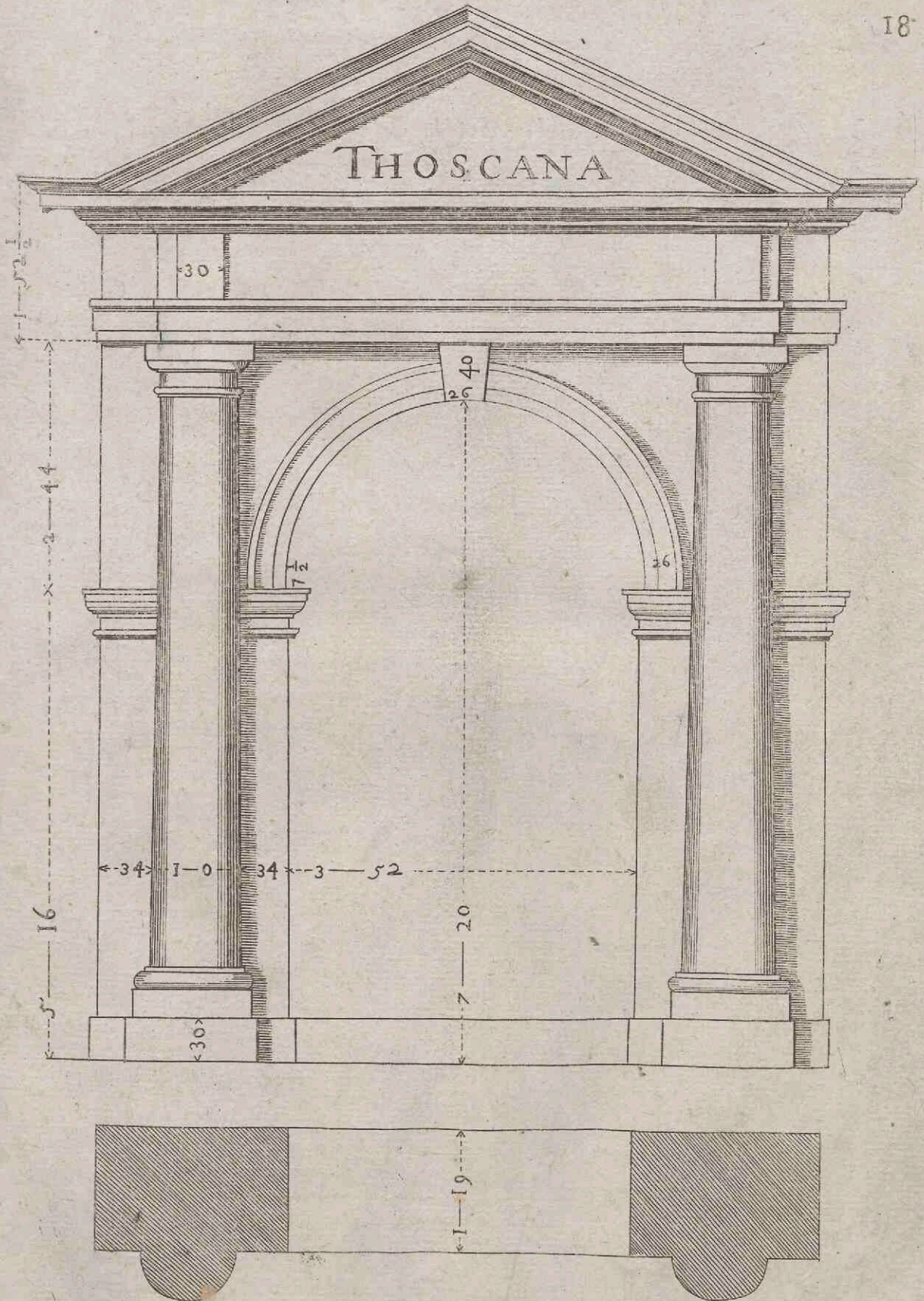
5

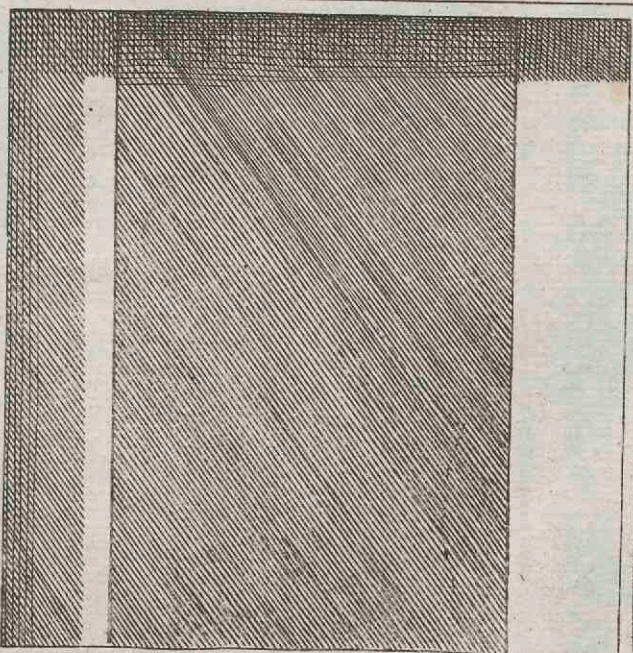
Leert perfect u Frontispisen soo rond als recht te maken.

Neemt de langte van u Cornis ofte Lyste, van het een eynde tot het ander, gelyk, van 1, tot 2, en deelt dat in twee gelyke deelen; en de helft sult gy in de midden laten deur-hangen na 't Loot, set daar 3. Neemt dan u Passer, en set hem met de eene punt op de 3, en met de andere op 1, en trekt dan tot 2, soo sult gy u Frontispis op eene bequaame hooghte sien; ende sal van geen Kenners berispt worden.

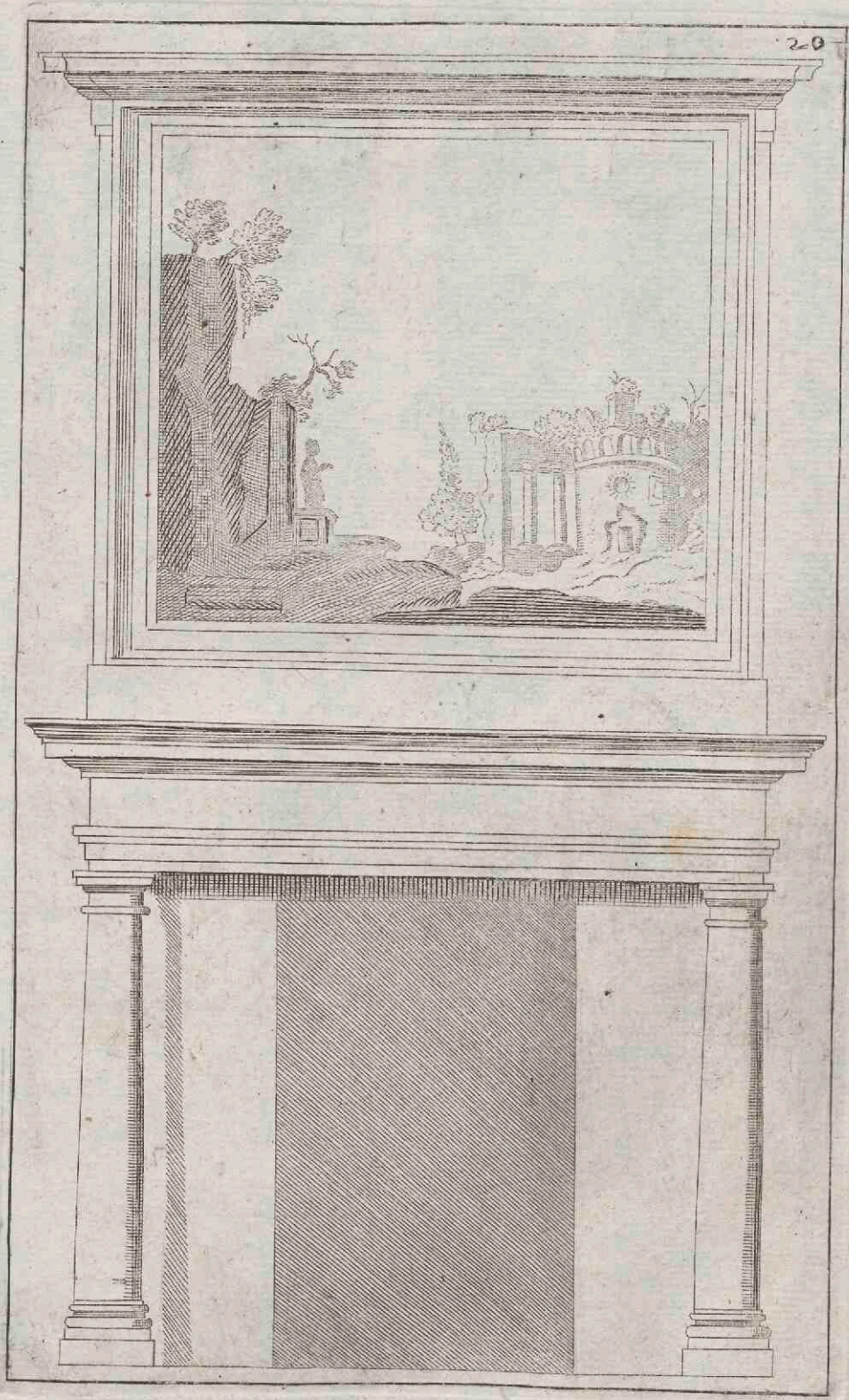

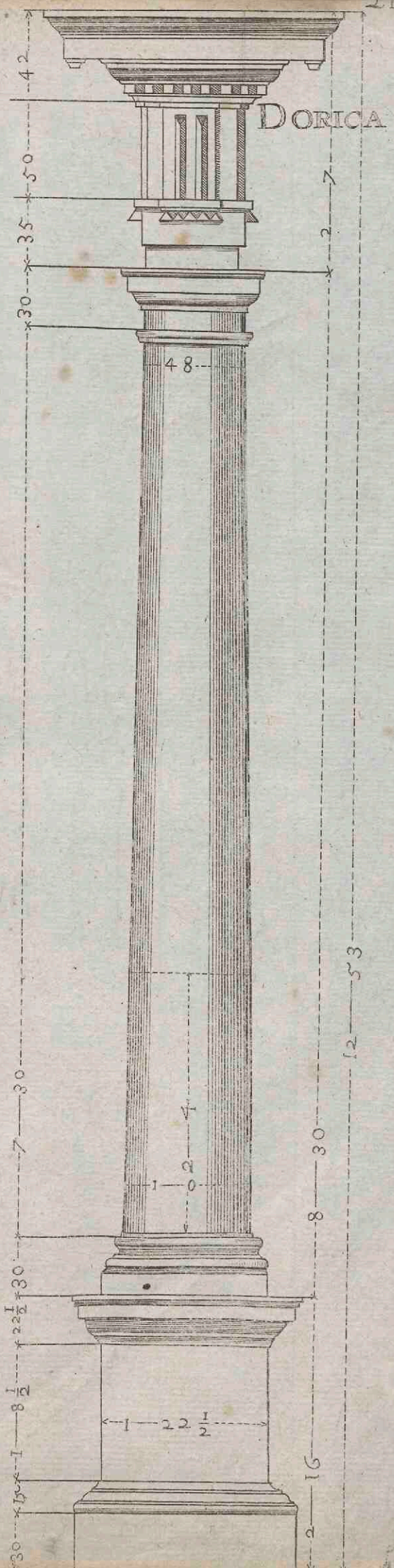
THOSCANA

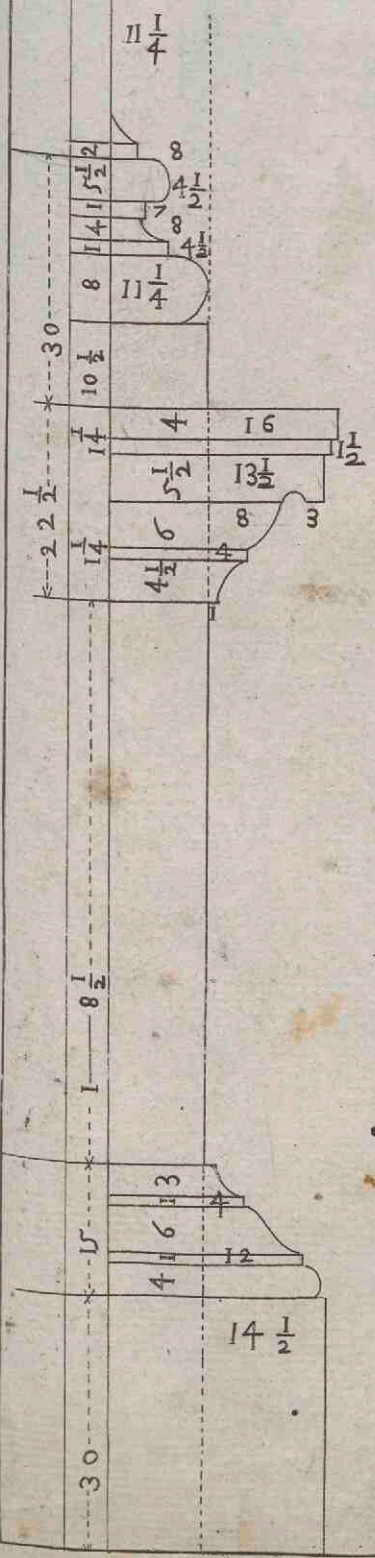
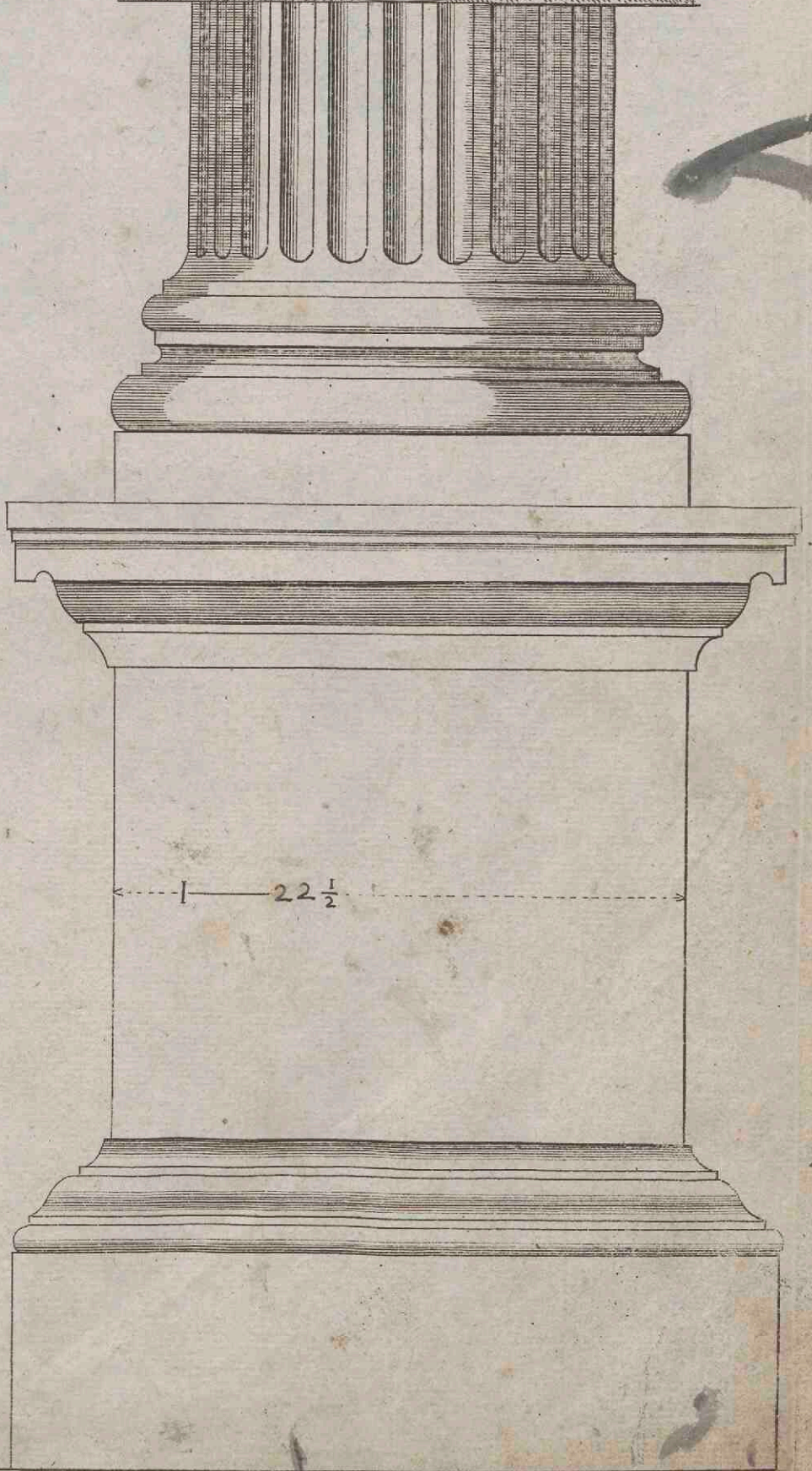
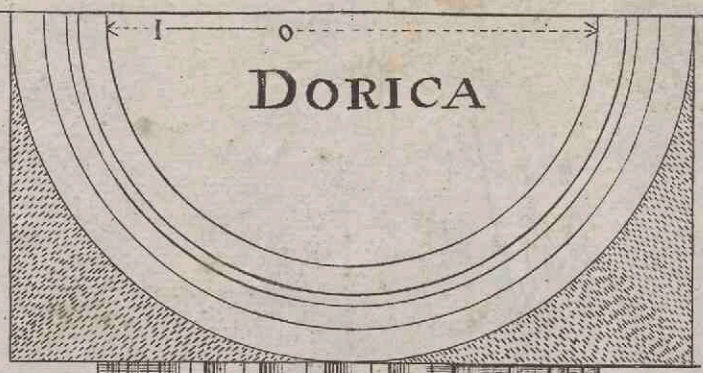

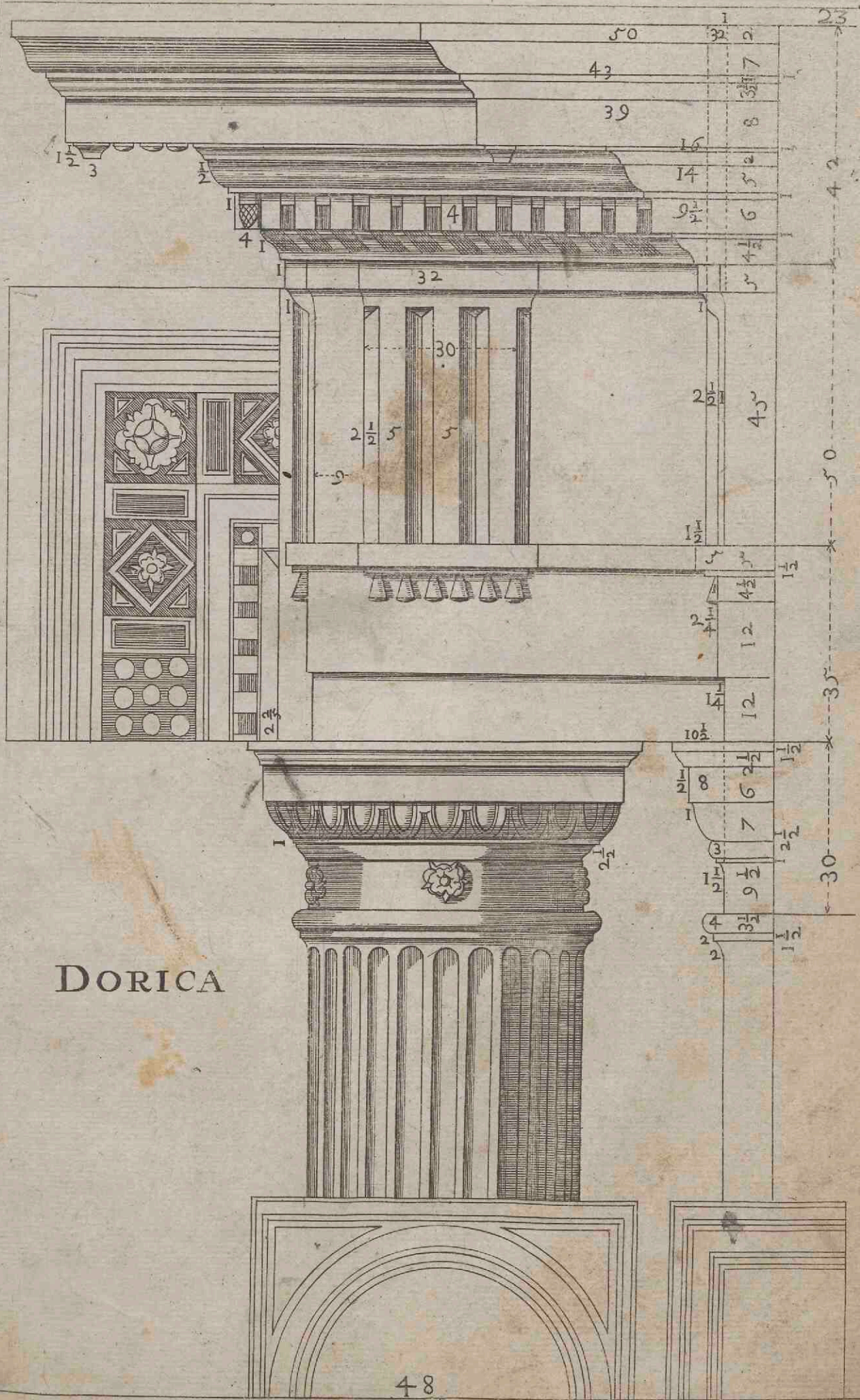

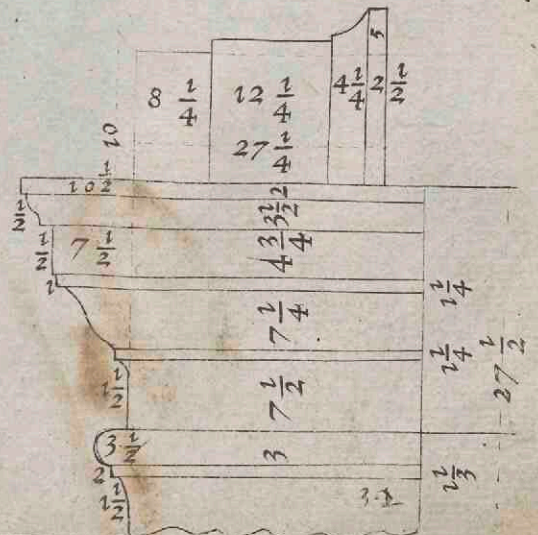
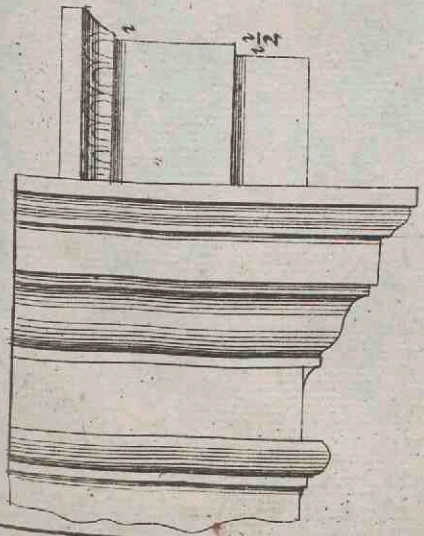
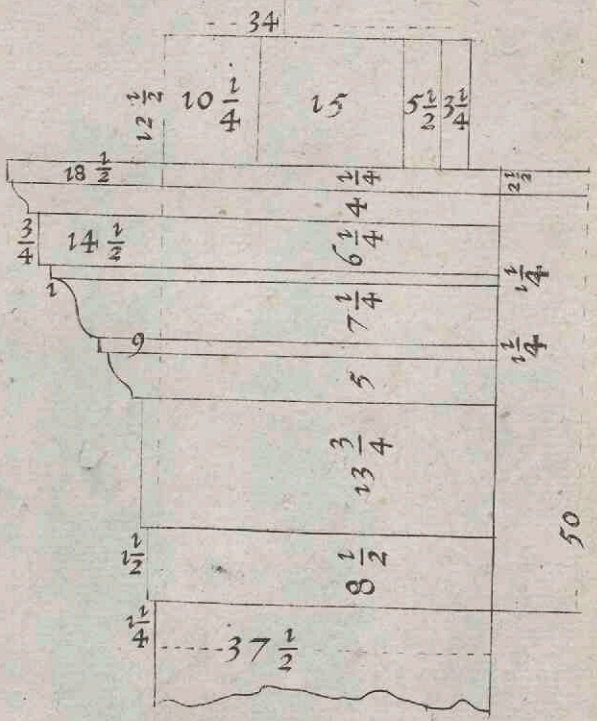
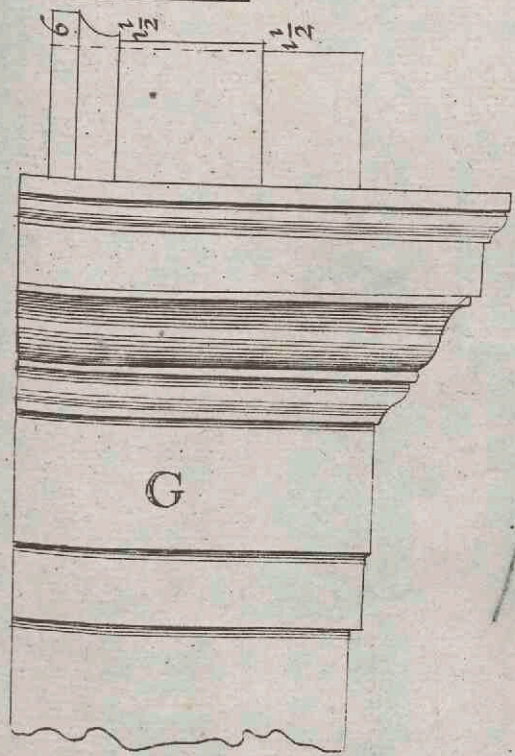
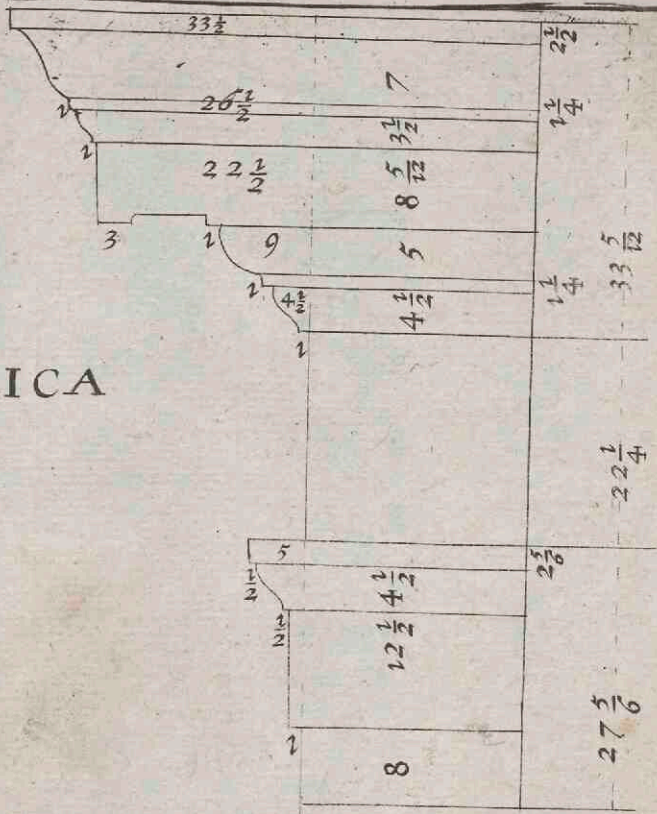
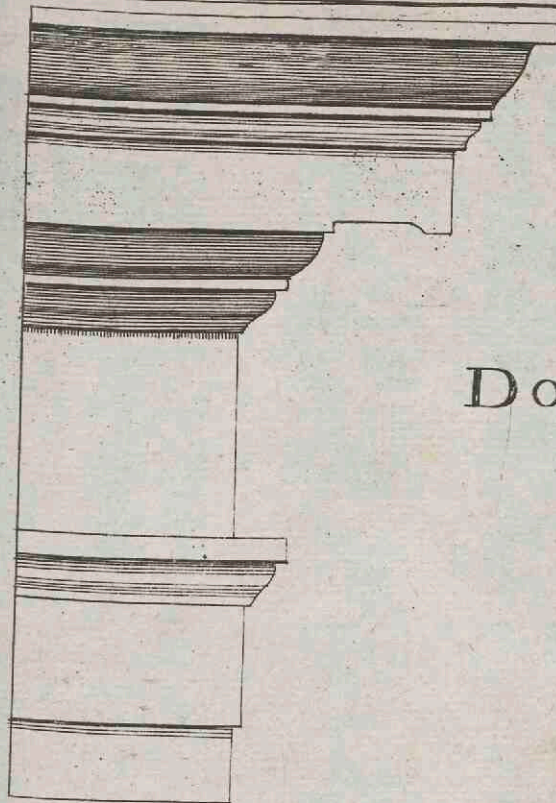
DORICA

DORICA

DORICA

DORICA

2 40 $\frac{1}{2}$

27 $\frac{5}{6}$

40

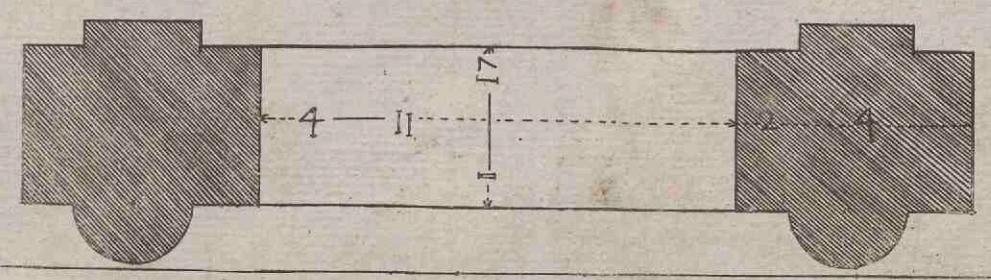
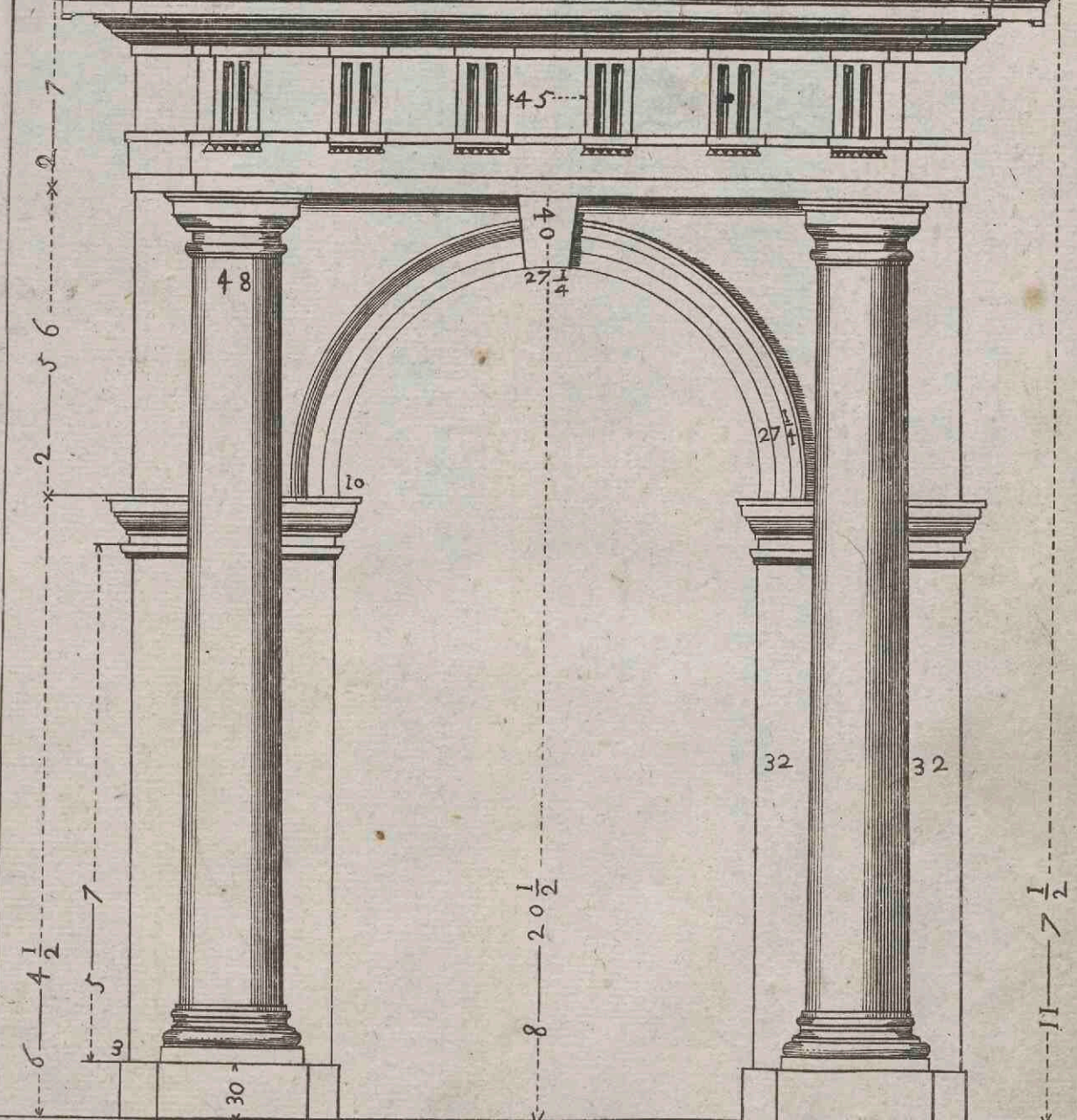
27 $\frac{5}{6}$

22 $\frac{1}{4}$

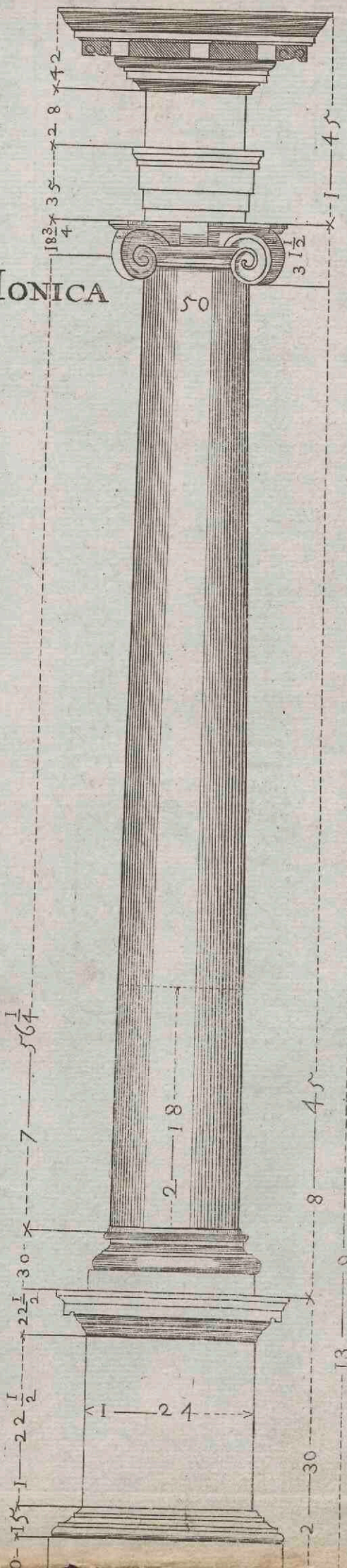
27 $\frac{1}{4}$

8

DORICA

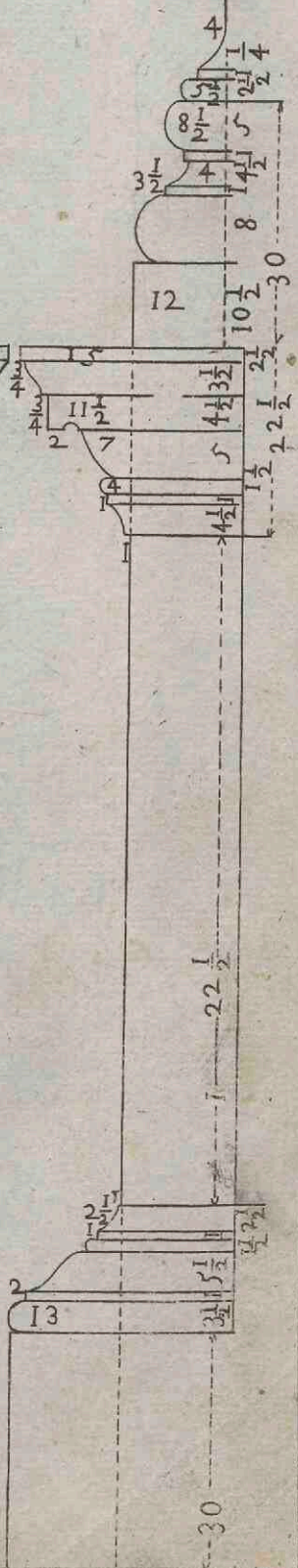
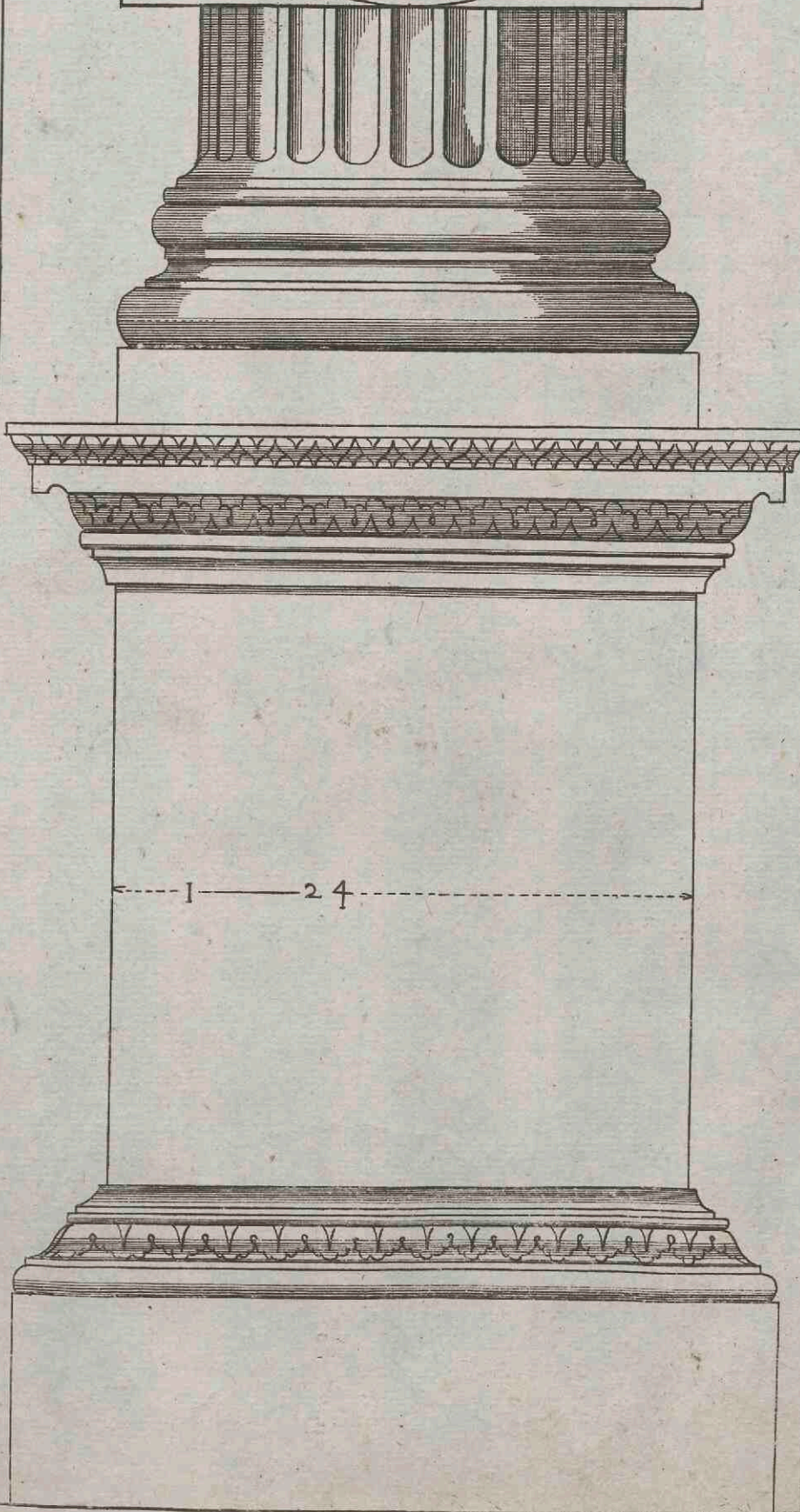

IONICA

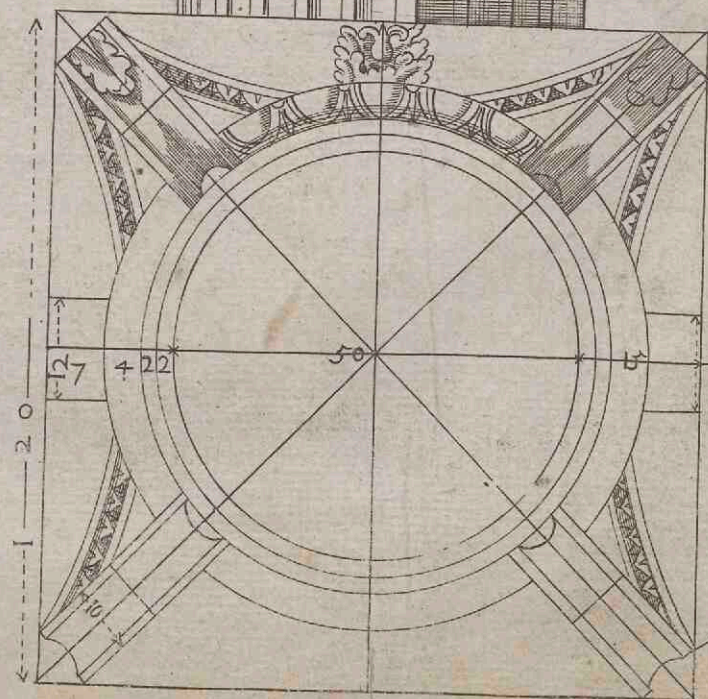
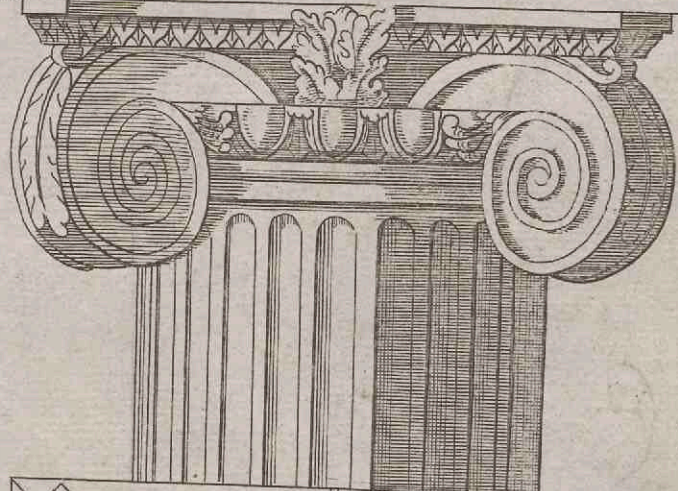
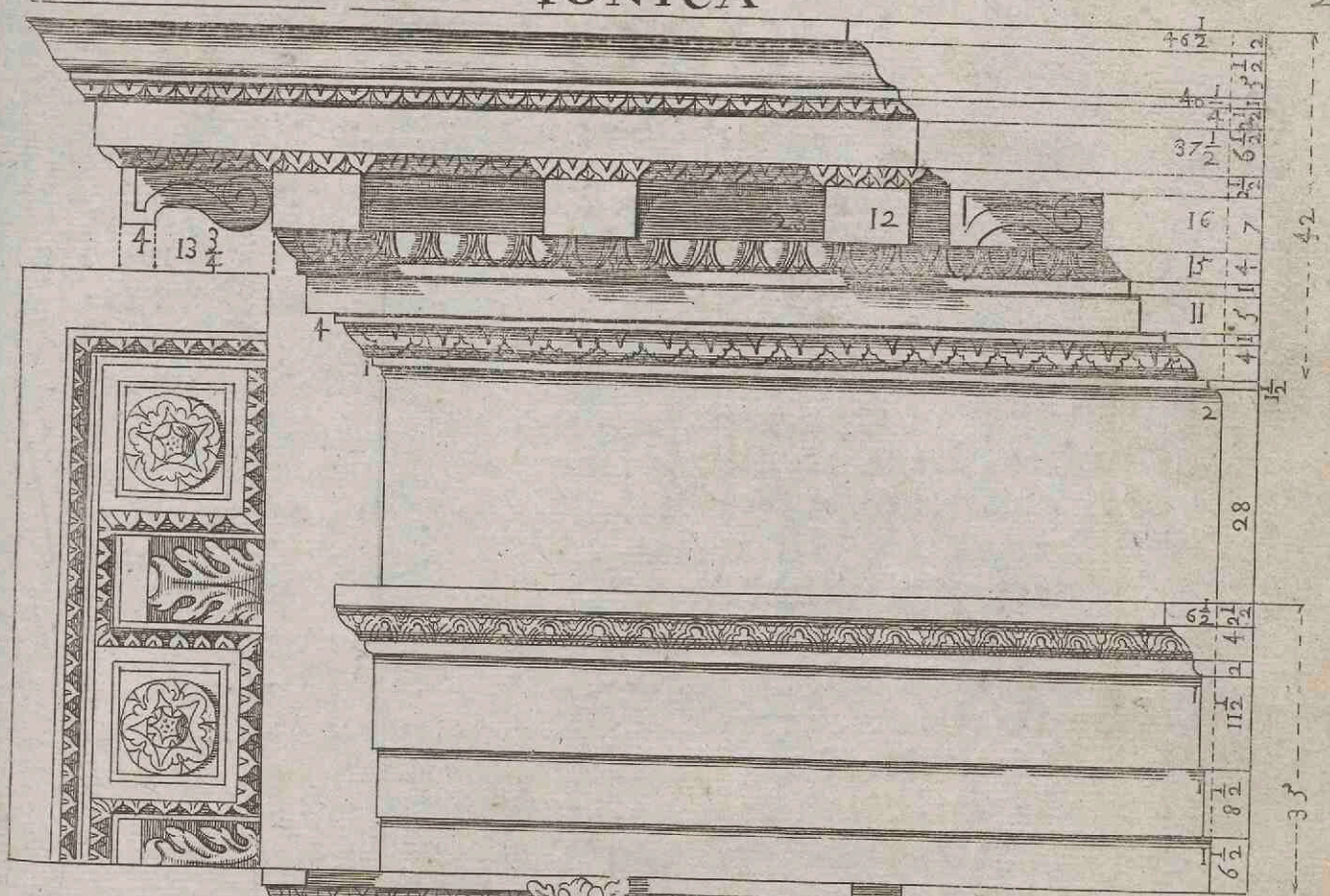

IONICA

IONICA

Om de CROLLEN te trekken van de Capteelen.

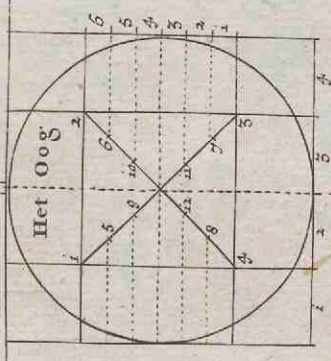
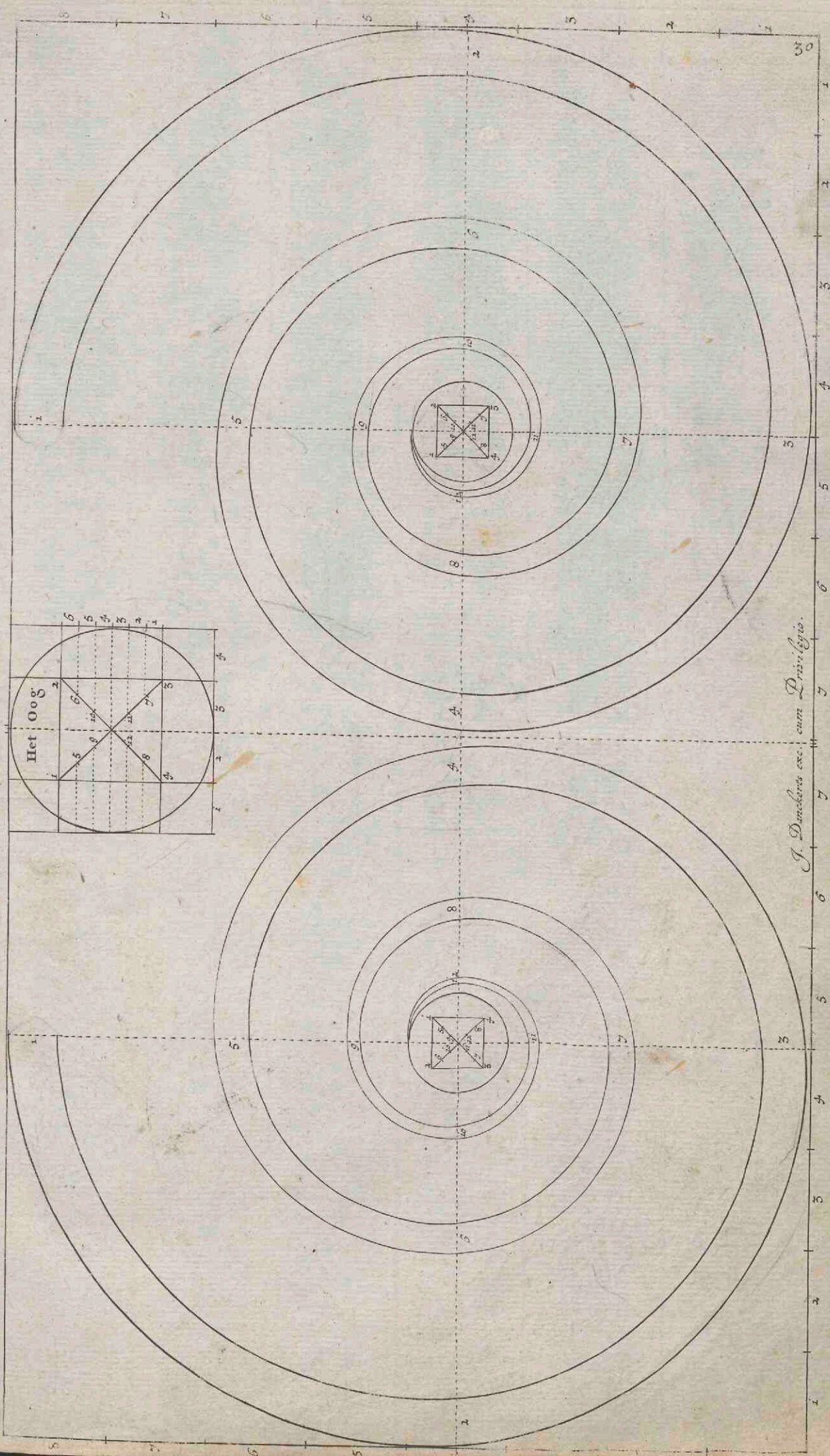

Oo kond gy volgen dese maniere, gelyk hier geteykent is in twee rondten ofte Cirkels, in elk staat een vierkant die gedeelt zyn, gelyk UL. in de Figuur sien meugt, en ook met Nommers aangewesen. Dese moet gy soo in u Crollen setten gelyke hier staan; en als gy sien meugt in de teykeninge van 't Capteel. Om dit te doen, soo neemt eerst u Passer met de eene punt, en set die op de 1, ende met ander daar die Crol boven begint, trekt dan naar beneden een vierde part van 't rond, dan set u Passer op de 2, en trekt van daar gy op-gehouden hebt weder een vierde part van 't rond; doet soo met 3, 4, 5, tot 12 toe, soo sult gy u Crollen niet scheel of scheef maken. Om nu te maken de dikte van het plintjen van de Crol, dat is omtrent een vierendeel van de breedte die het laat van de eerste omtrek, soo moet men de deelen die voor Middel-punten gedient hebben, elk bysonder in vieren deelen, en dan noch twaalf maal trekken, gelyk geseyt is, soo sult gy sien dat u Crollen verminderen sullen tot het leste toe, en dat gy een wel gemaakte Crol sult hebben.

Tot Naarder Onderrichting.

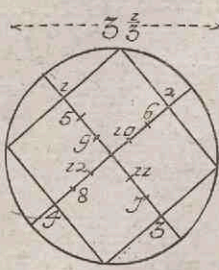
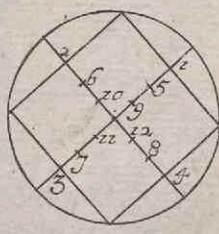
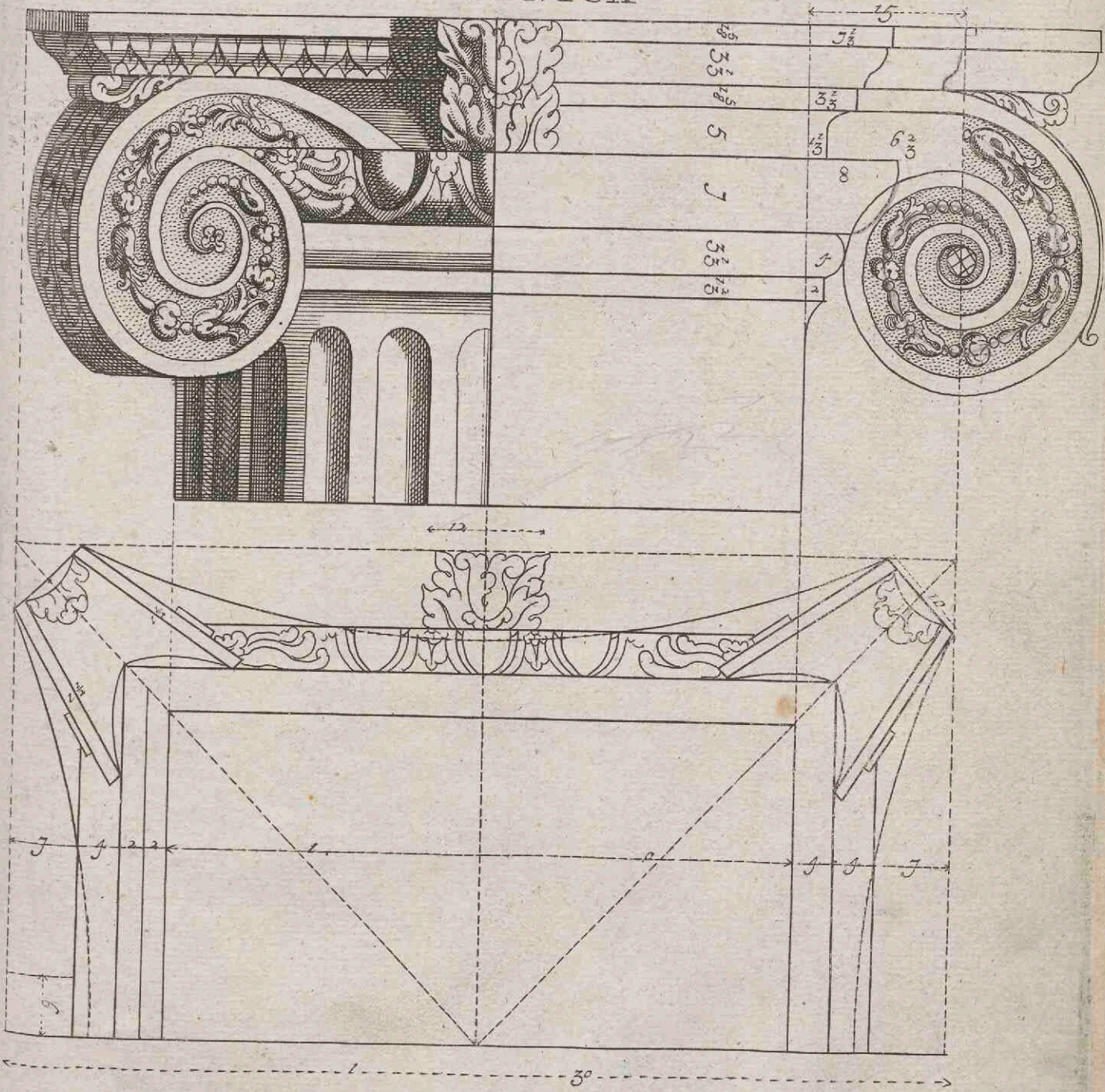
 Muw Voluiten, of Crollen, wel te verdeelen, soo neemt voor de geheele hoogte 8 deelen, en voor de breedte 7 gelyke Deelen; voor de hoogte boven 't oog stelt 4 deelen, voor 't oog 1 deel; en onder het oog stelt 3 deelen, soo hebt gy dan voor de hoogte van 't voluit 8 deelen.

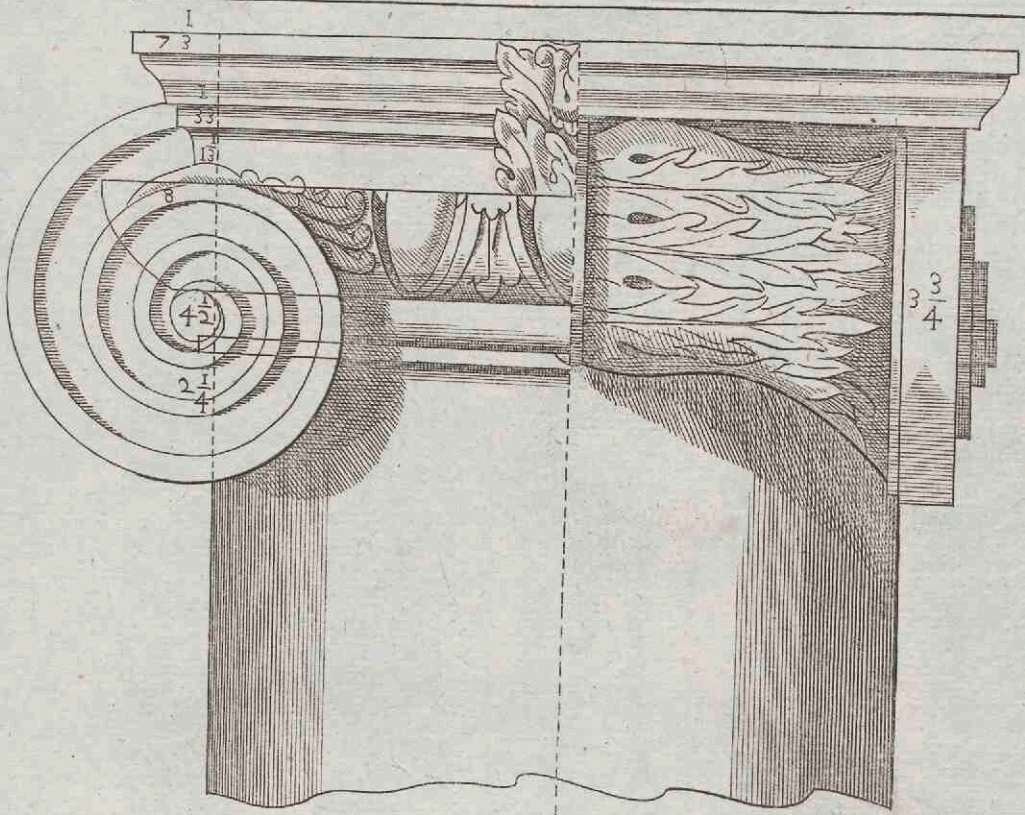
De maat van de geheele breedte van de Voluiten zyn 7 deelen, waar van 3 deelen en een half deel moet blyven buyten 't oog, voor 't oog self 1 deel, en binnen 't oog 2 deelen en een half deel, maken samen 7 deelen voor de breedte van de Voluiten, gelyk UE. in deese Figuur duydelyk verdoond werd, staande het oog dan in zyn rechte order, het welk aldus verdeelt werd: Maakt eerst een recht vierkant, waar in gy de Cirkel van 't oog trekt, en verdeelt 't selve in vier gelyke deelen, aan alle vier de zyden, soo zynder in dit vierkant 16 deelen; neemt dan de vier binnenste deelen, haalt daar in twee overhoekse linien; verdeelt deese overhoekse linien yder in 6 deelen; soo hebt gy de 12 Centruns, daar door de Crollen moeten getrokken werden.

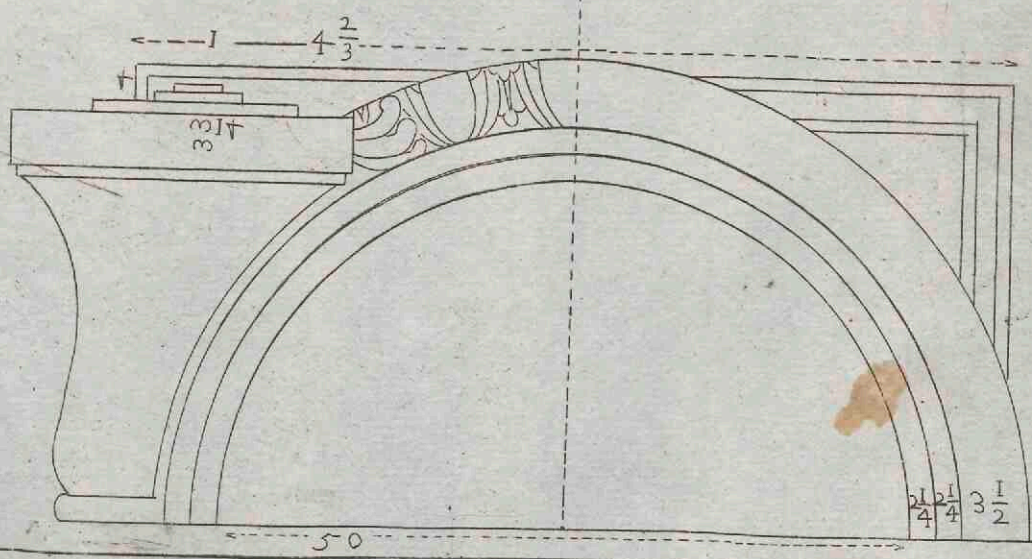
J. Drukers exc. cum Privilegio.

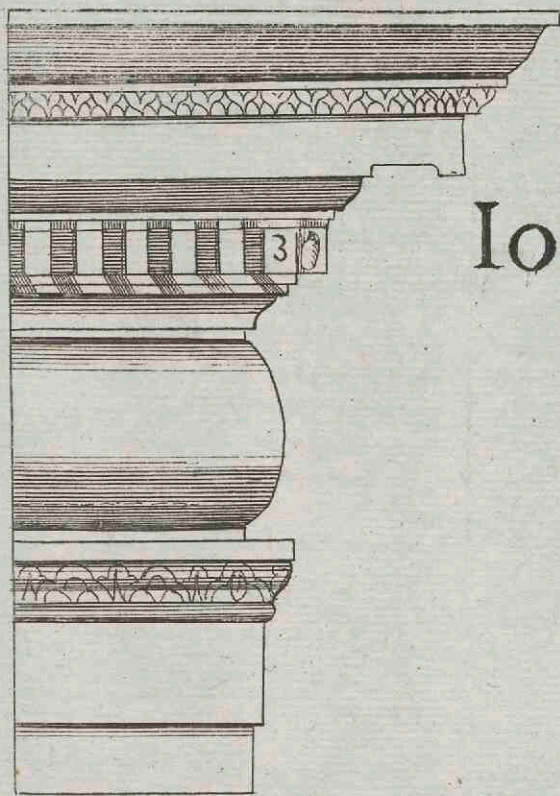
IONICA

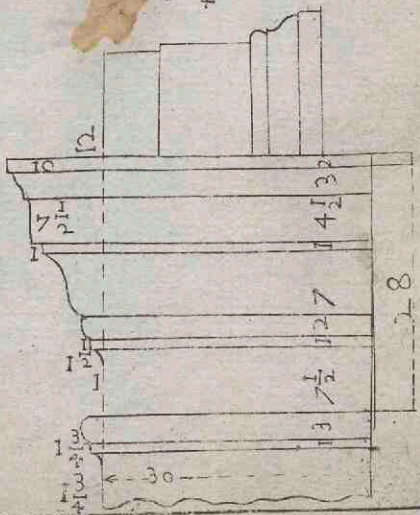
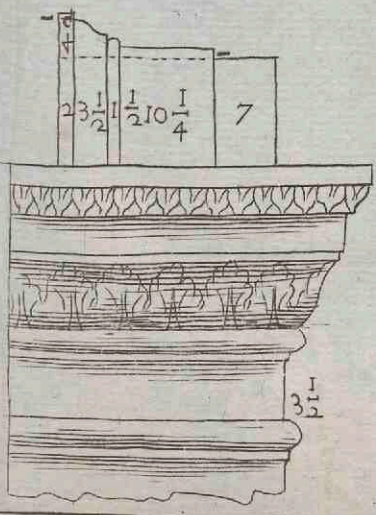
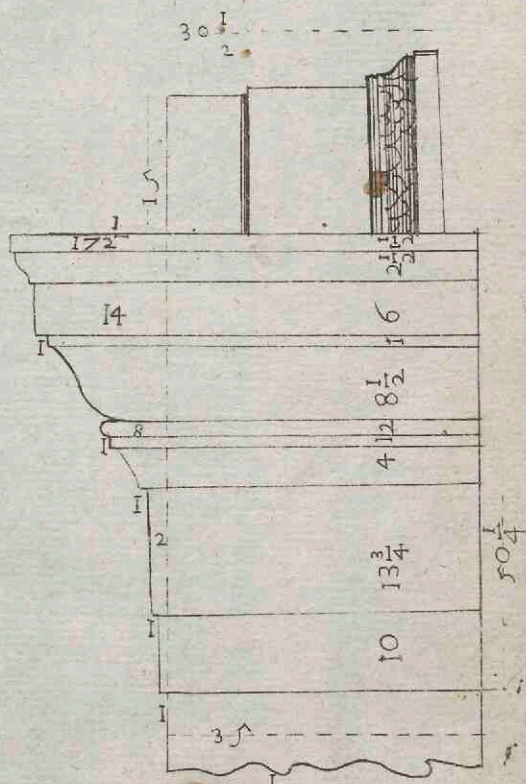
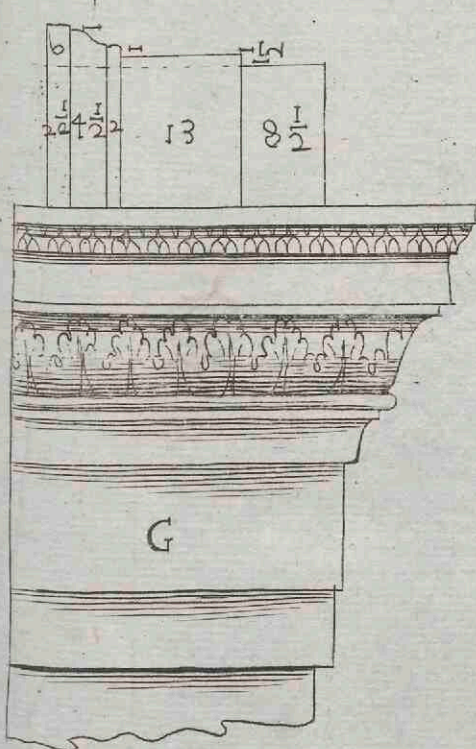
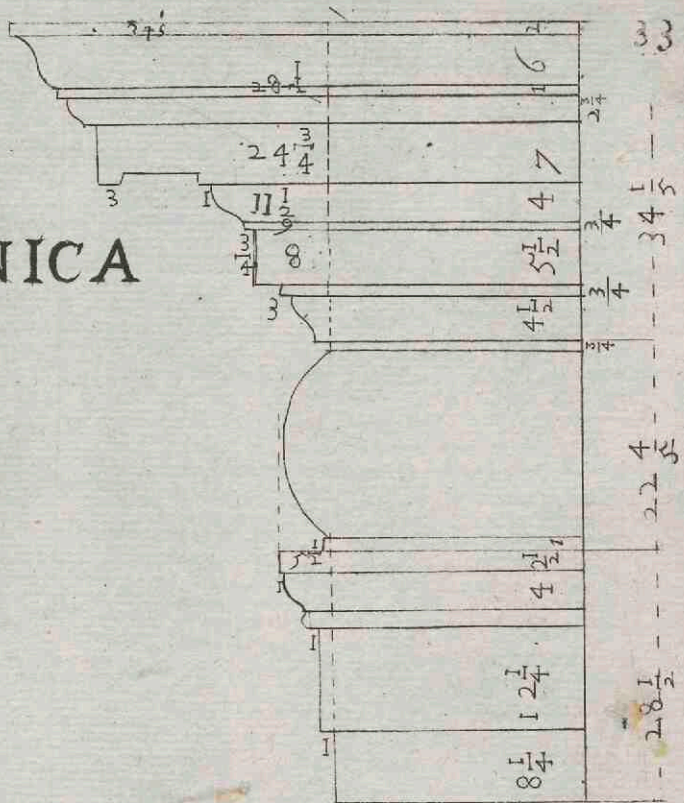

IONICA

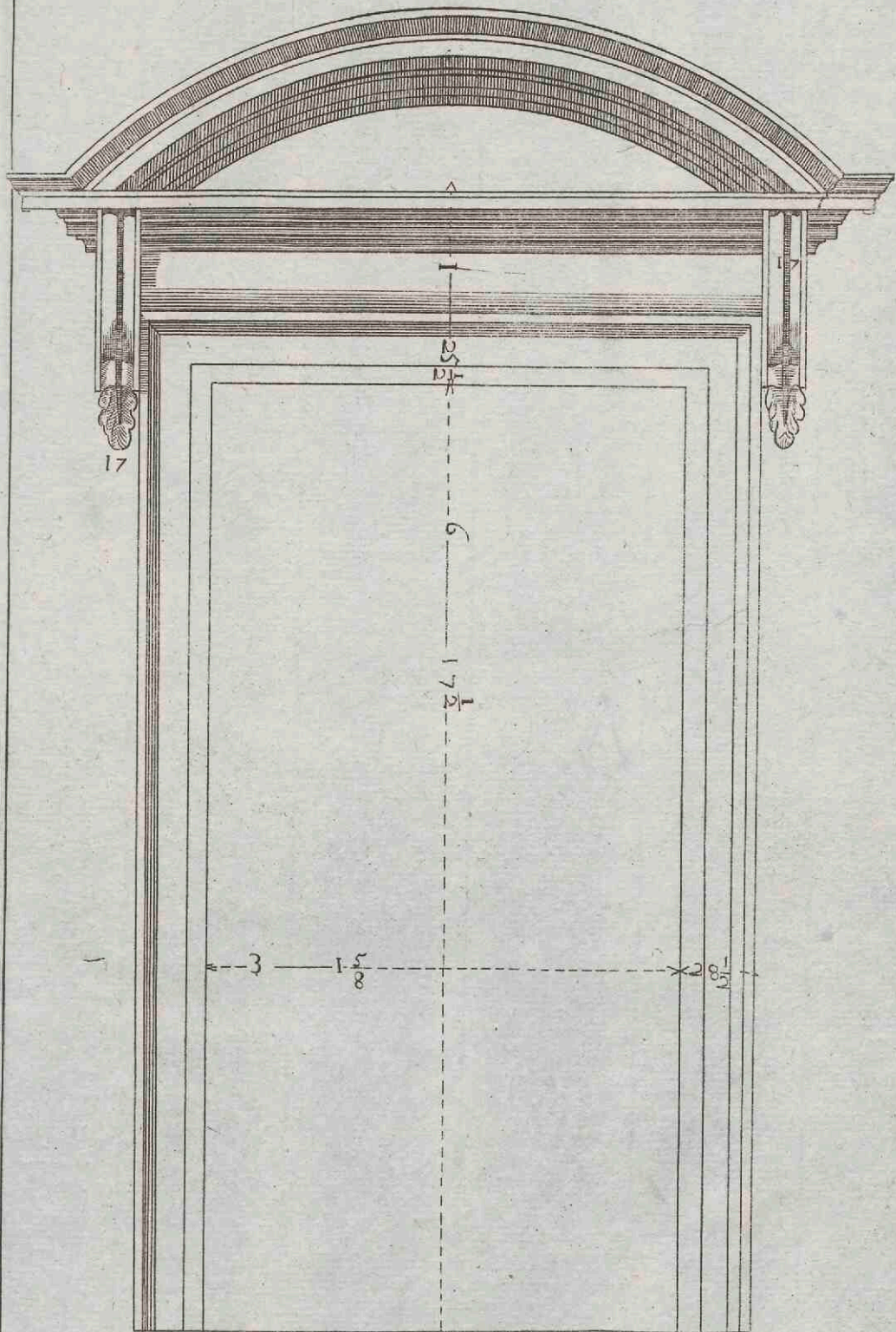

IONICA

IONICA

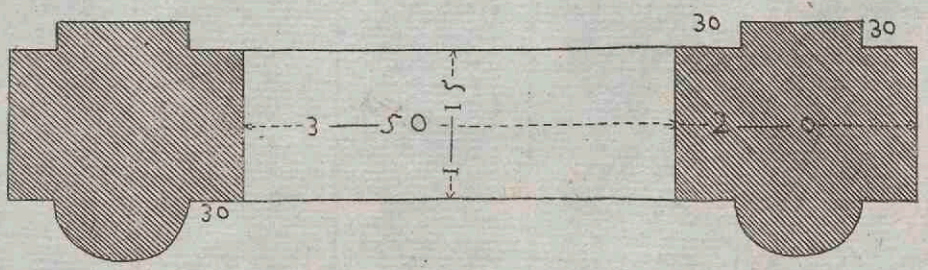
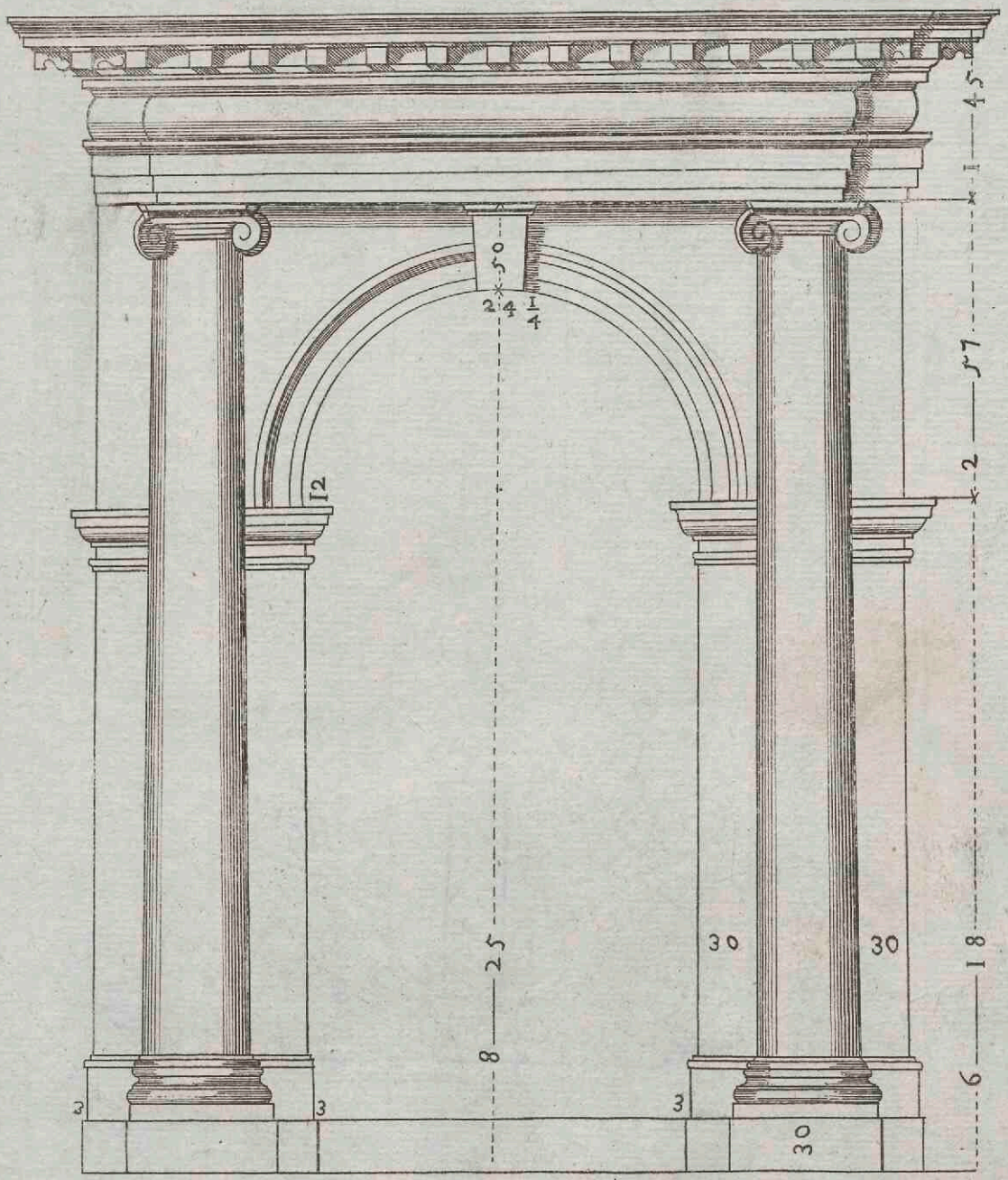
34

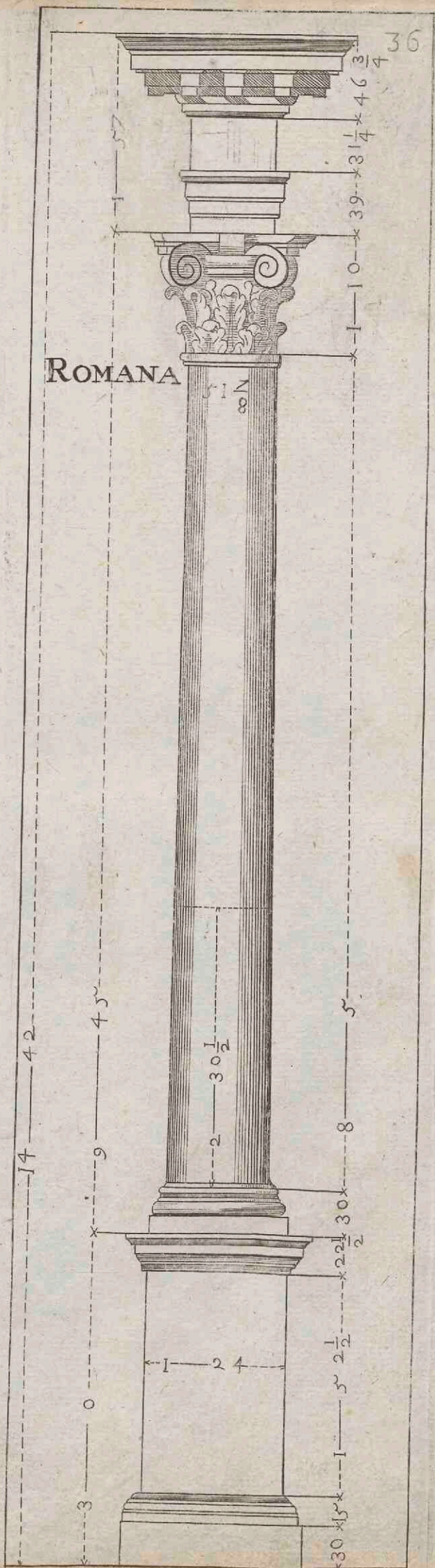

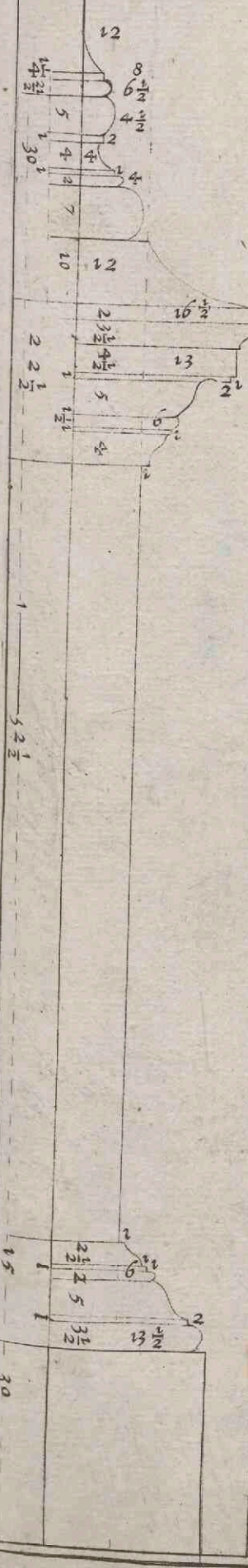
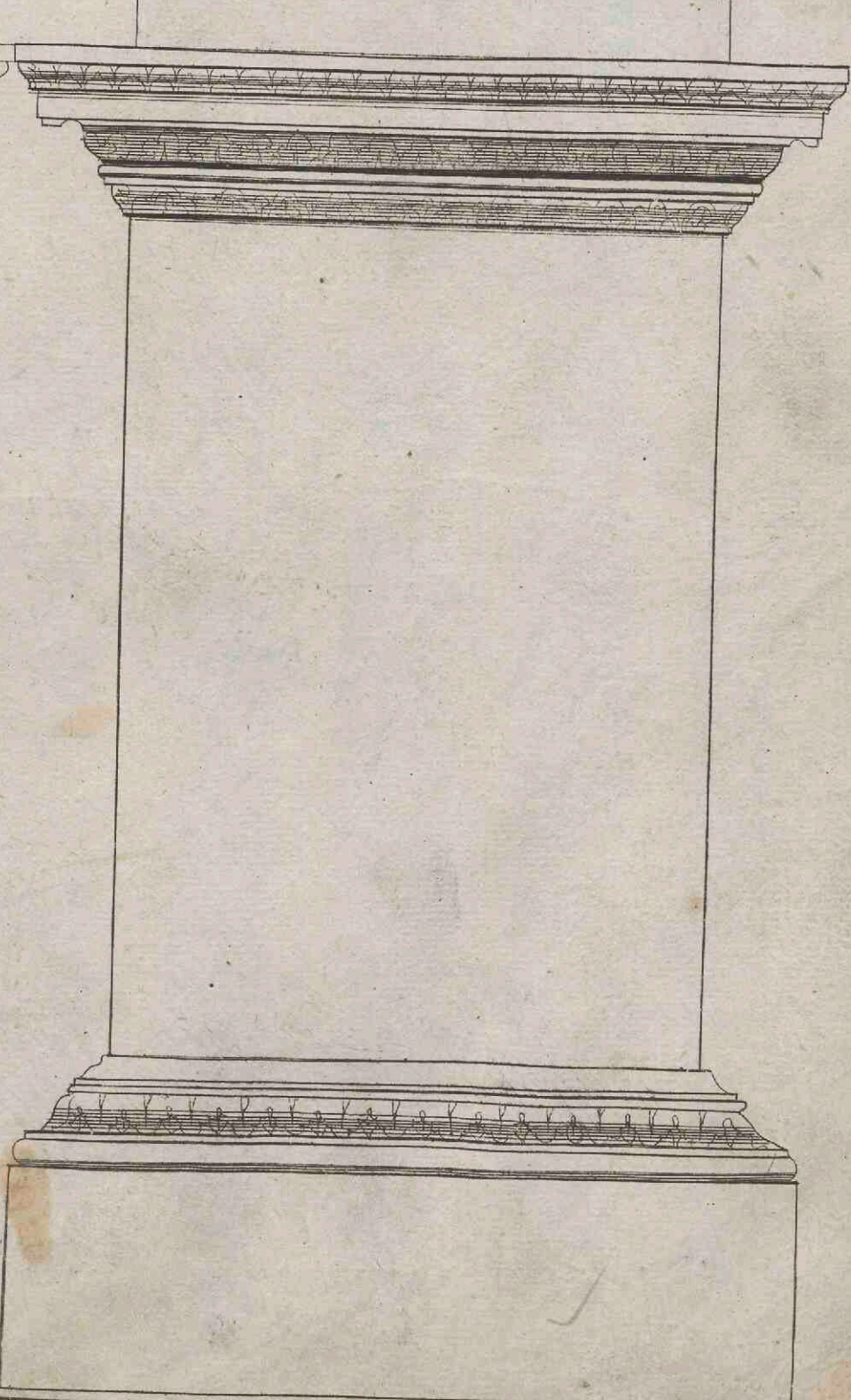
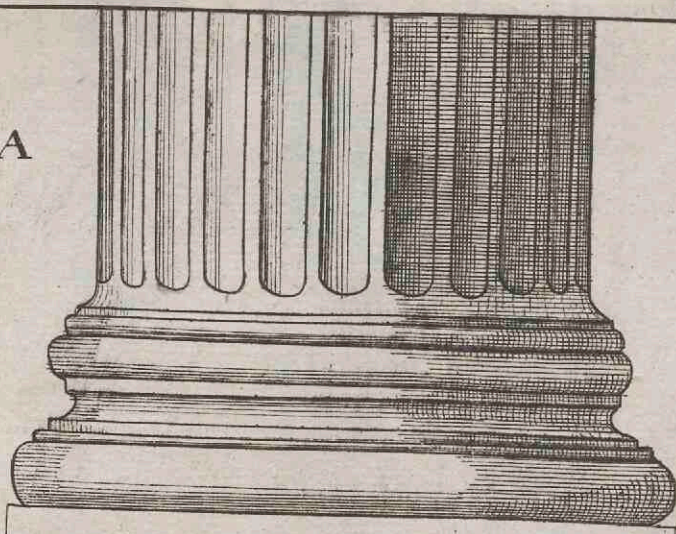
IONICA

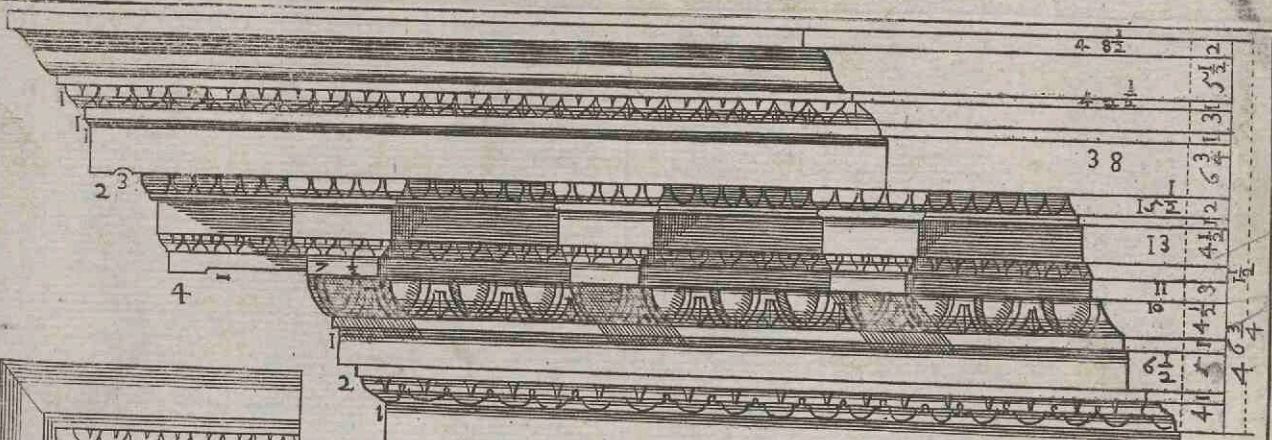
35

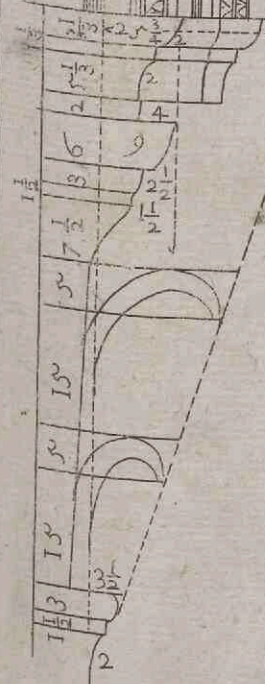
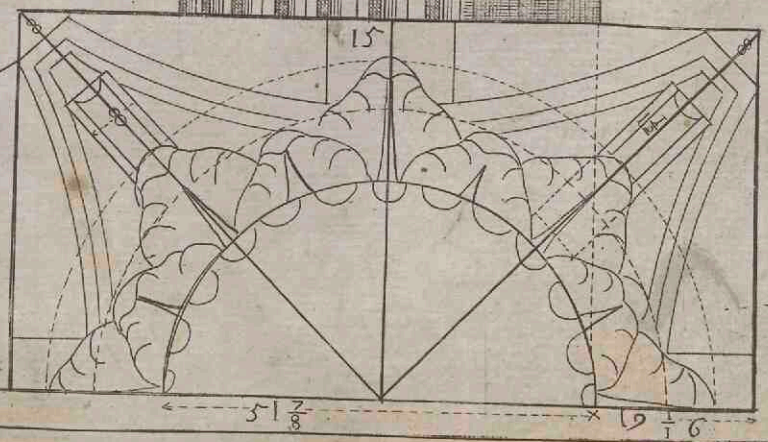
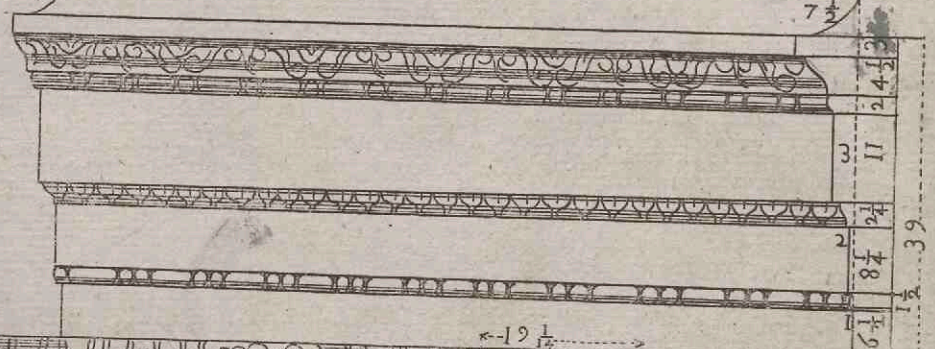
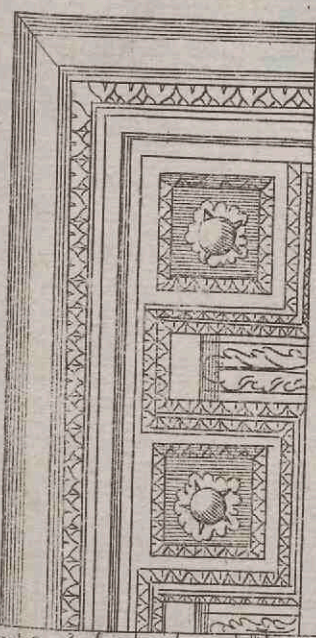

ROMANA

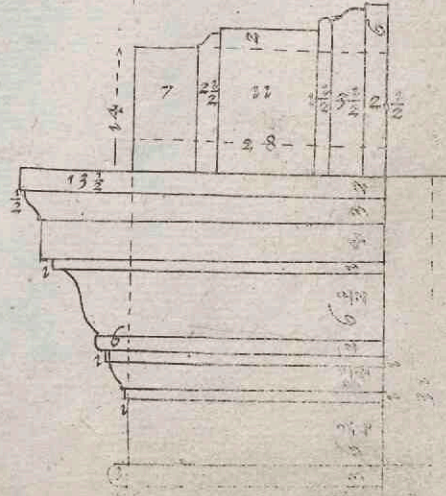
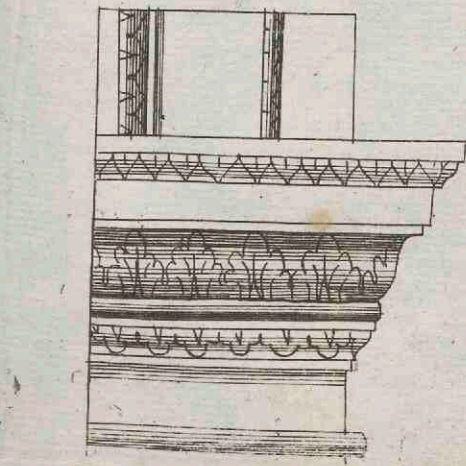
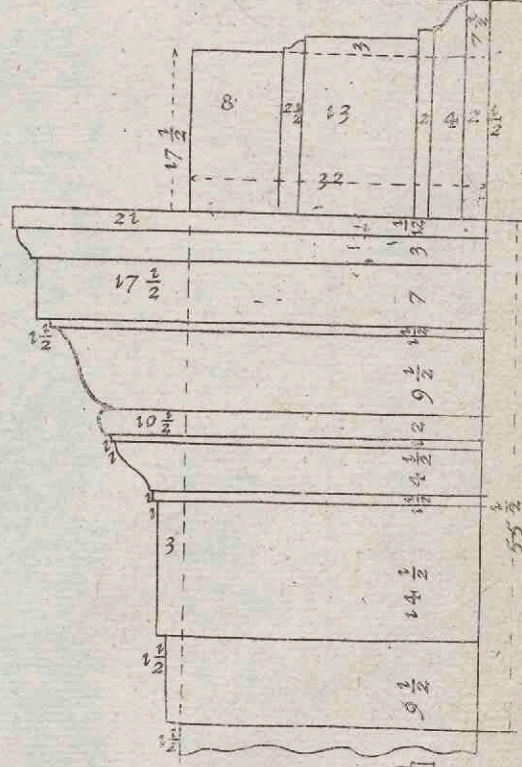
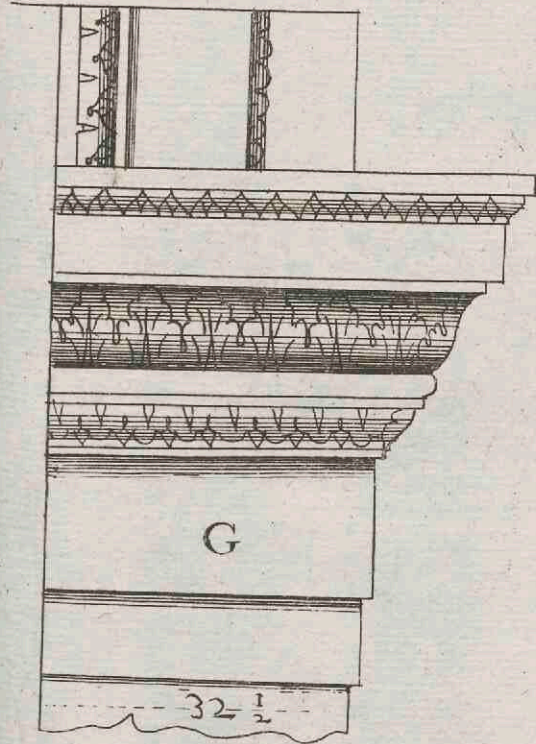
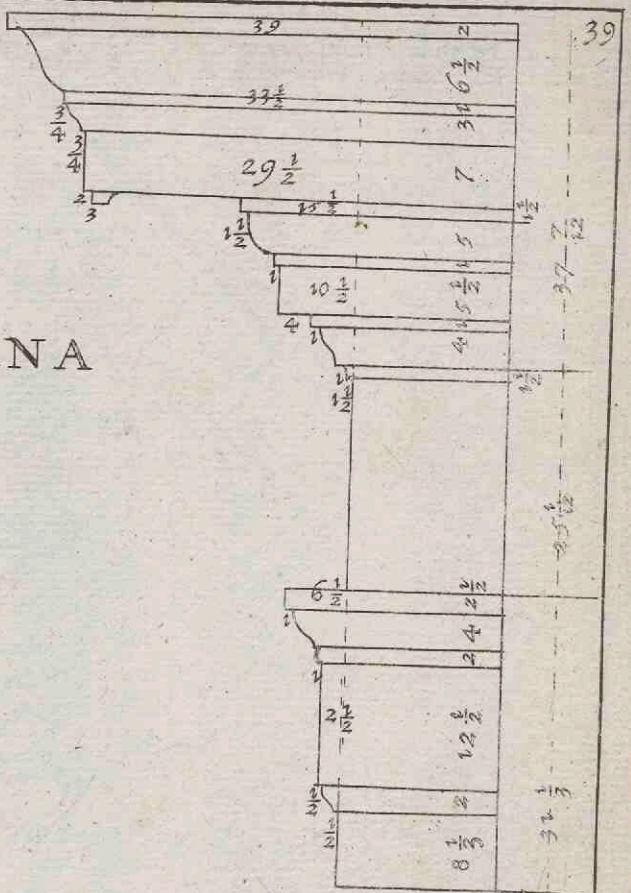
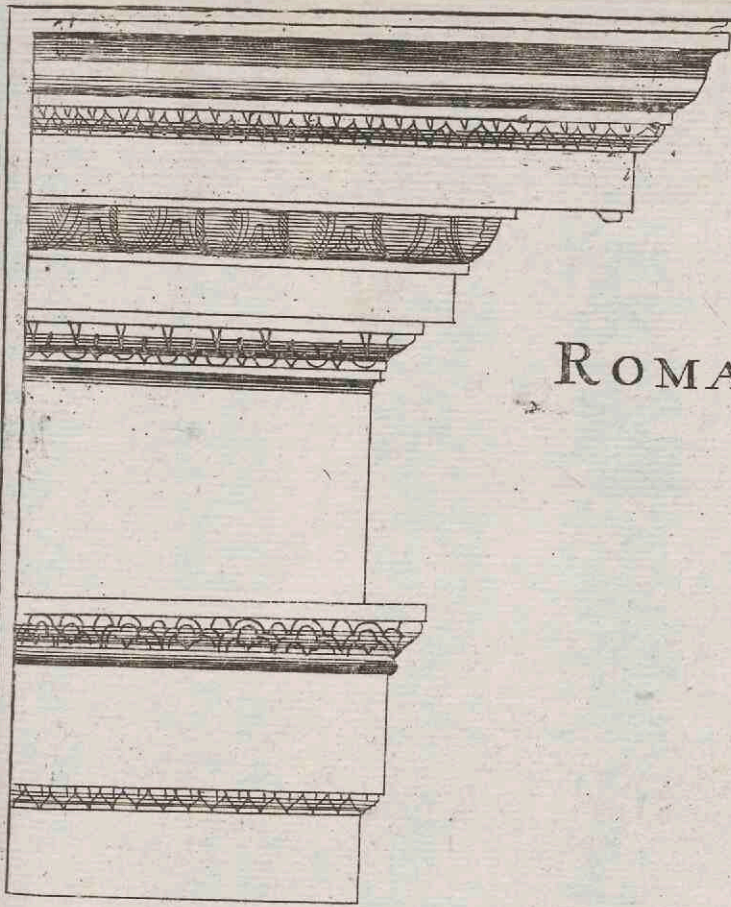

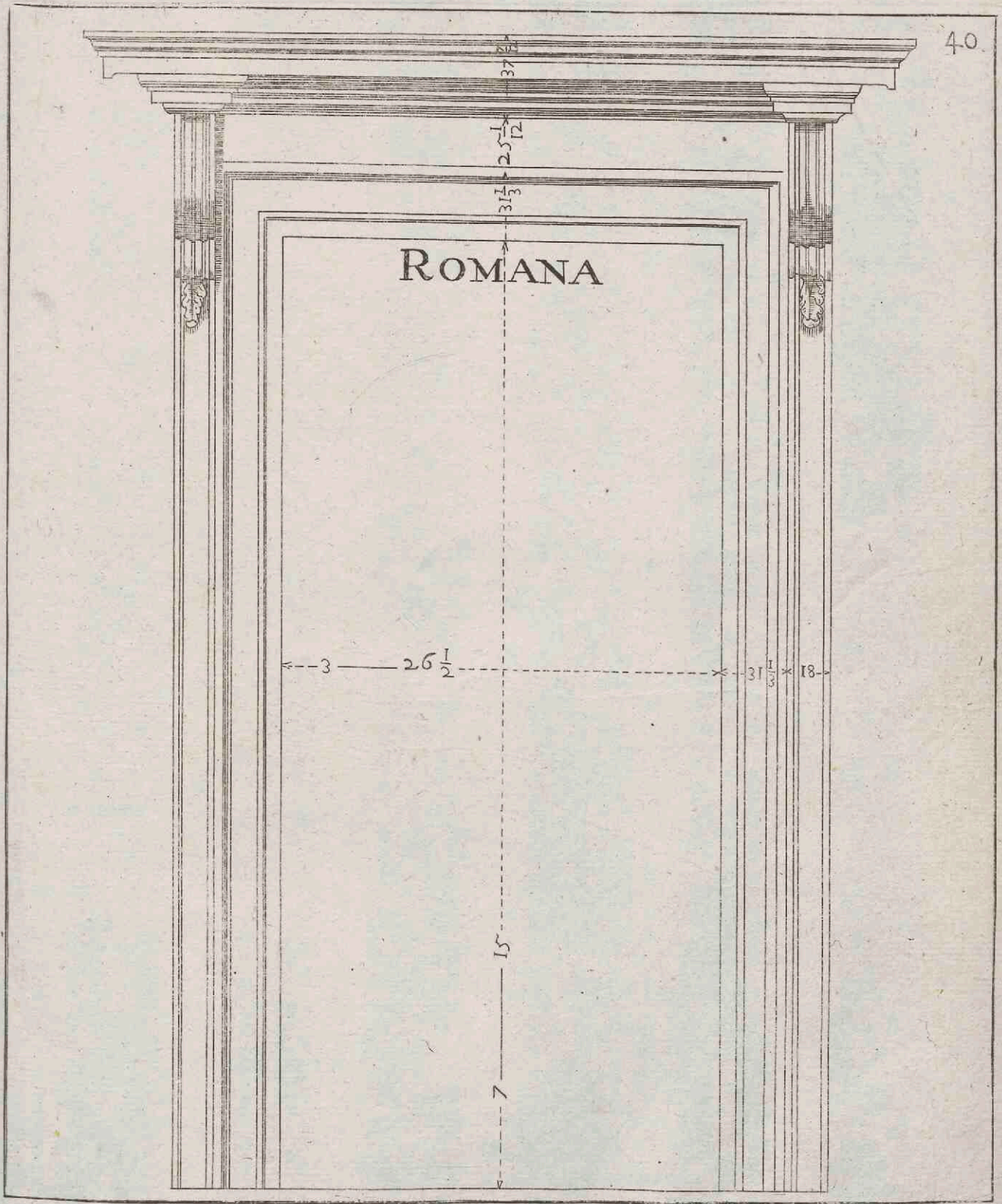

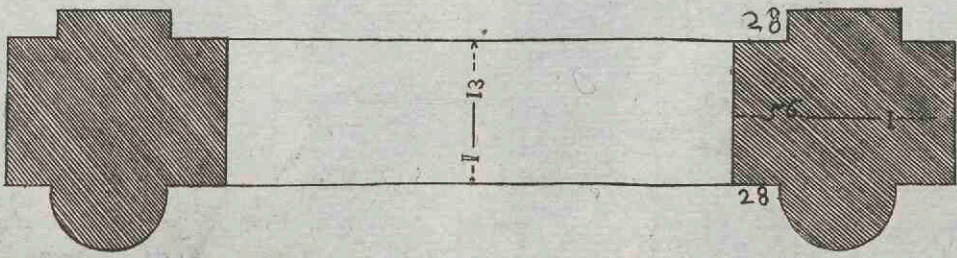
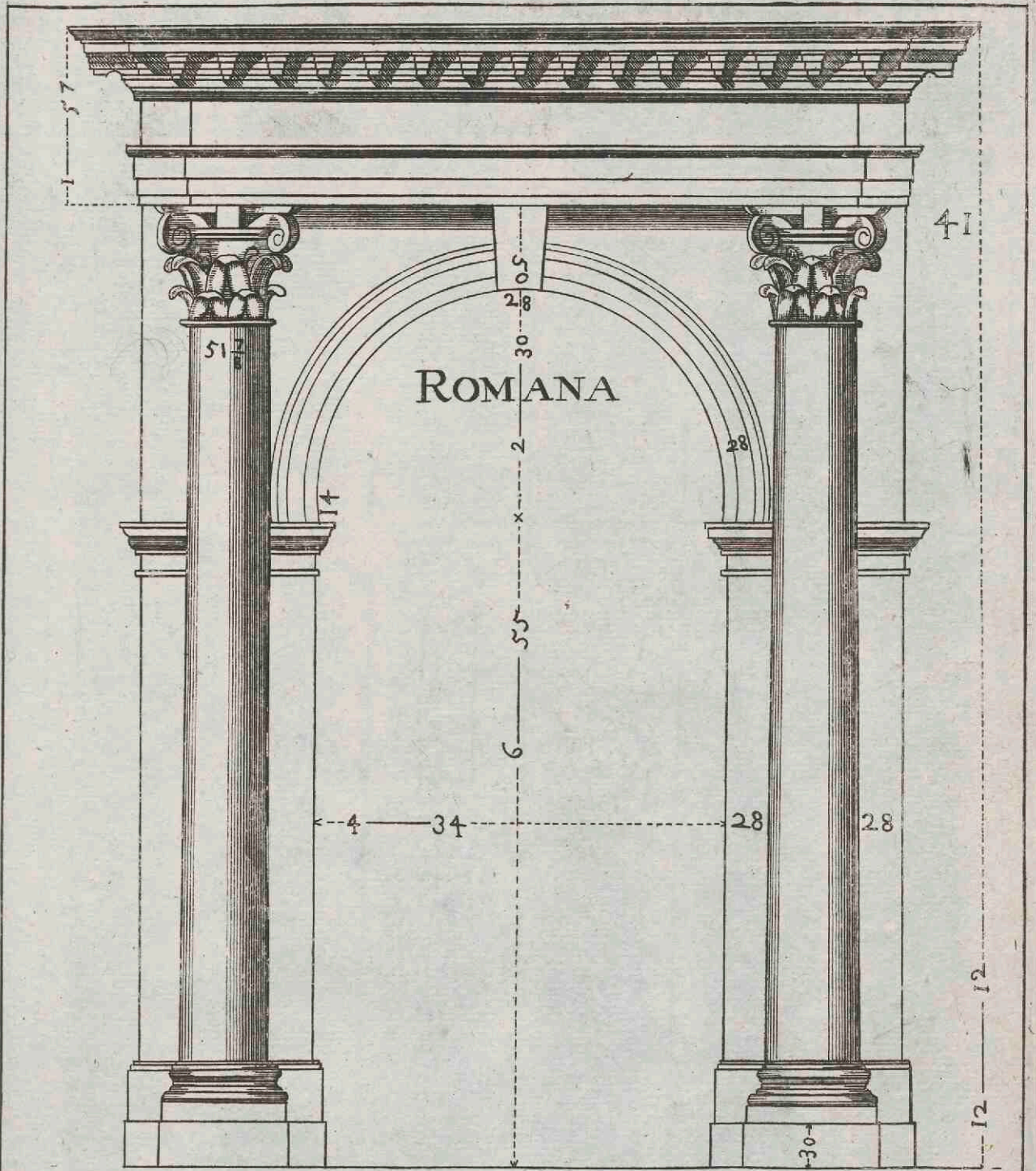
ROMANA.

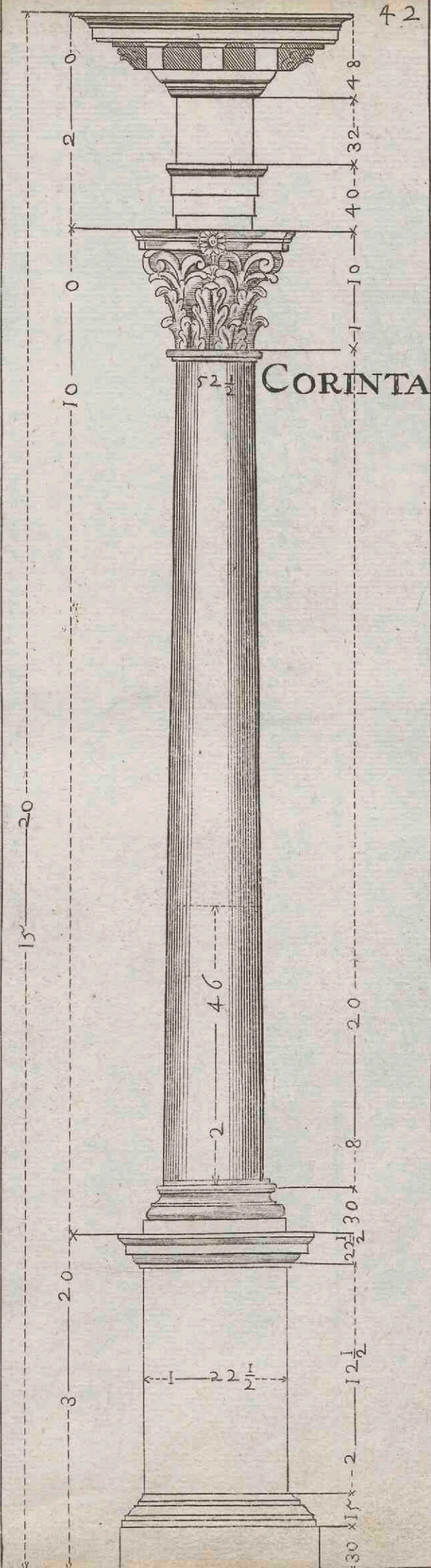

ROMANA

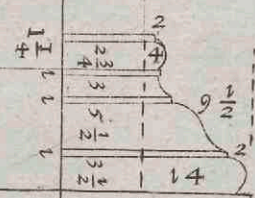
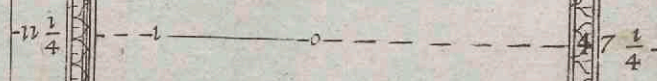
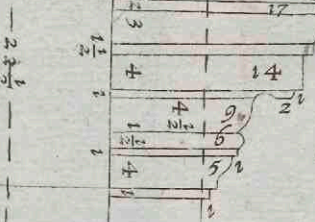
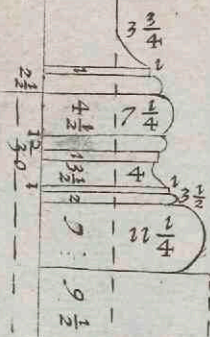
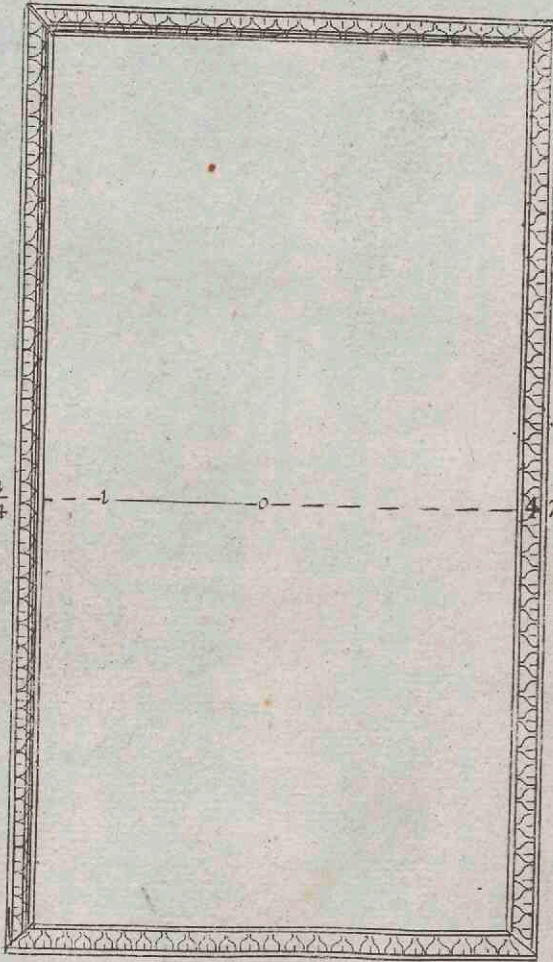
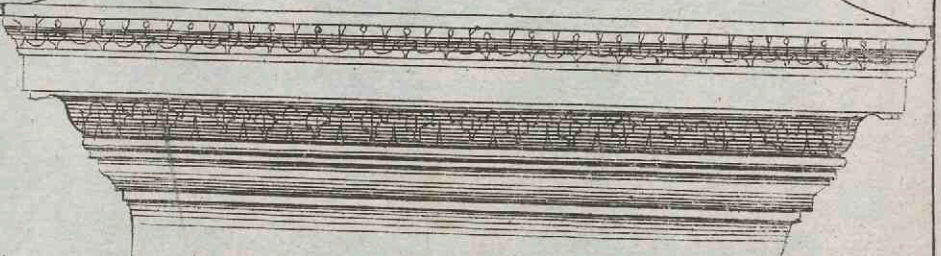
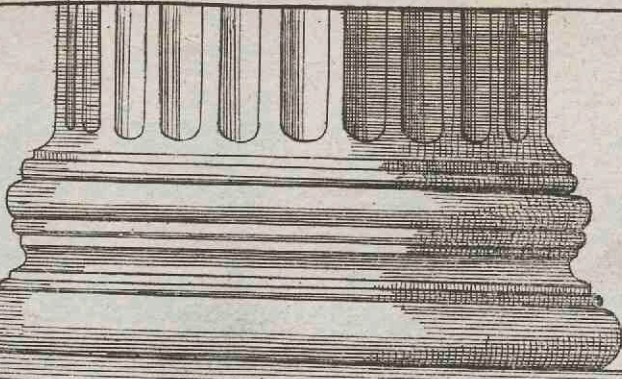

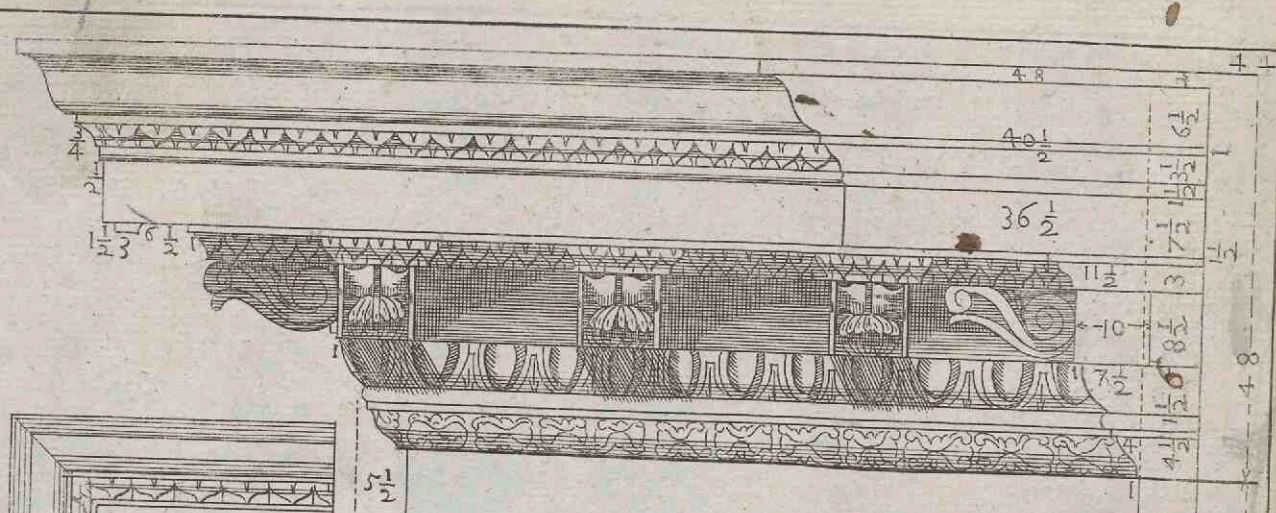

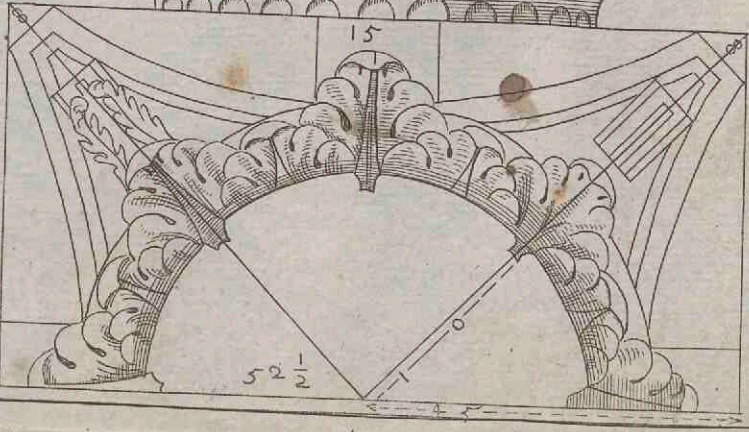
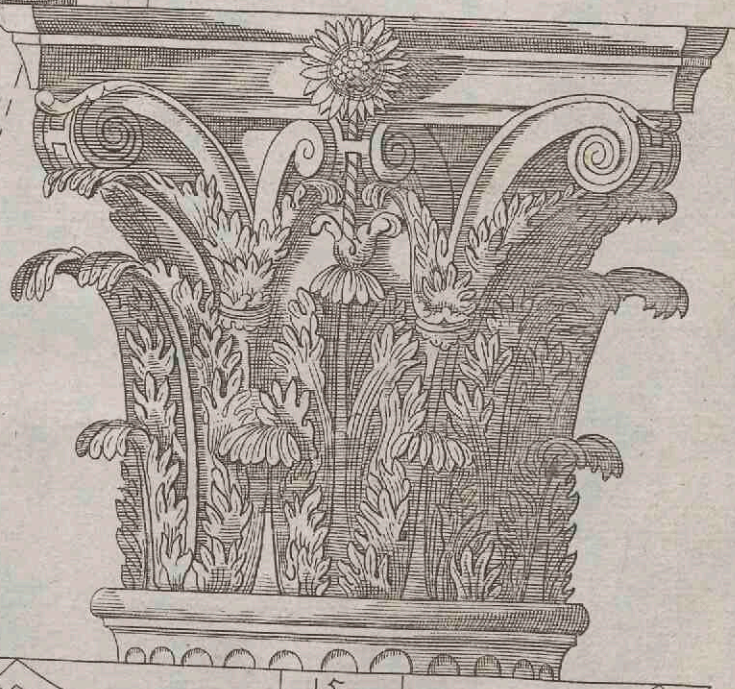
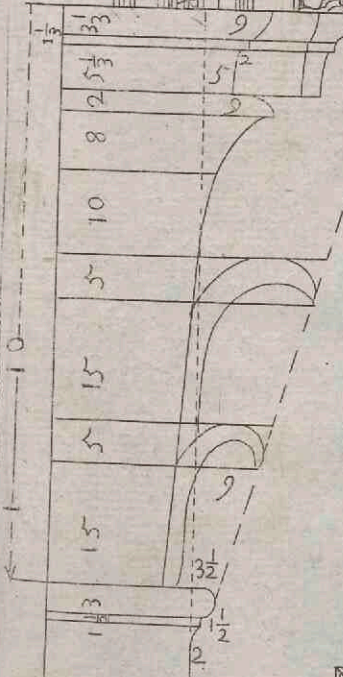
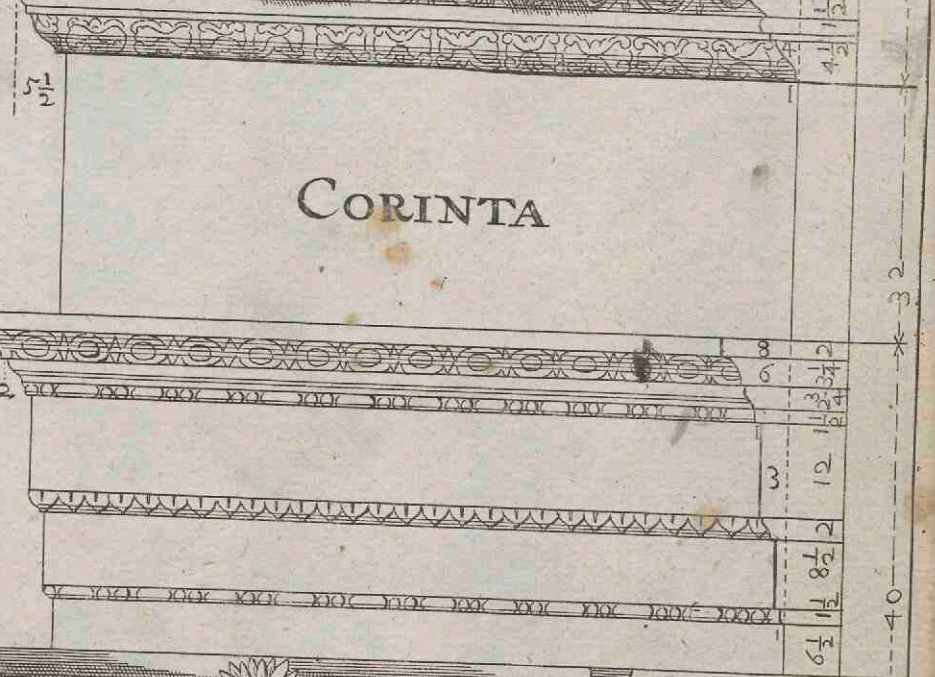

CORINTHA

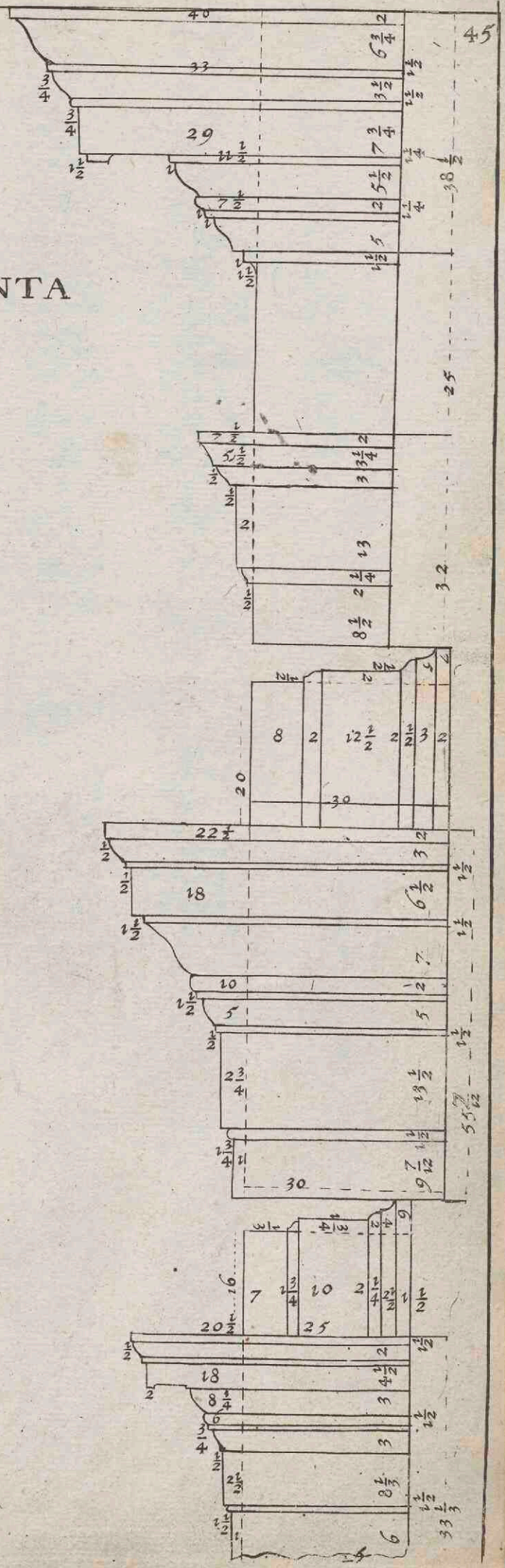
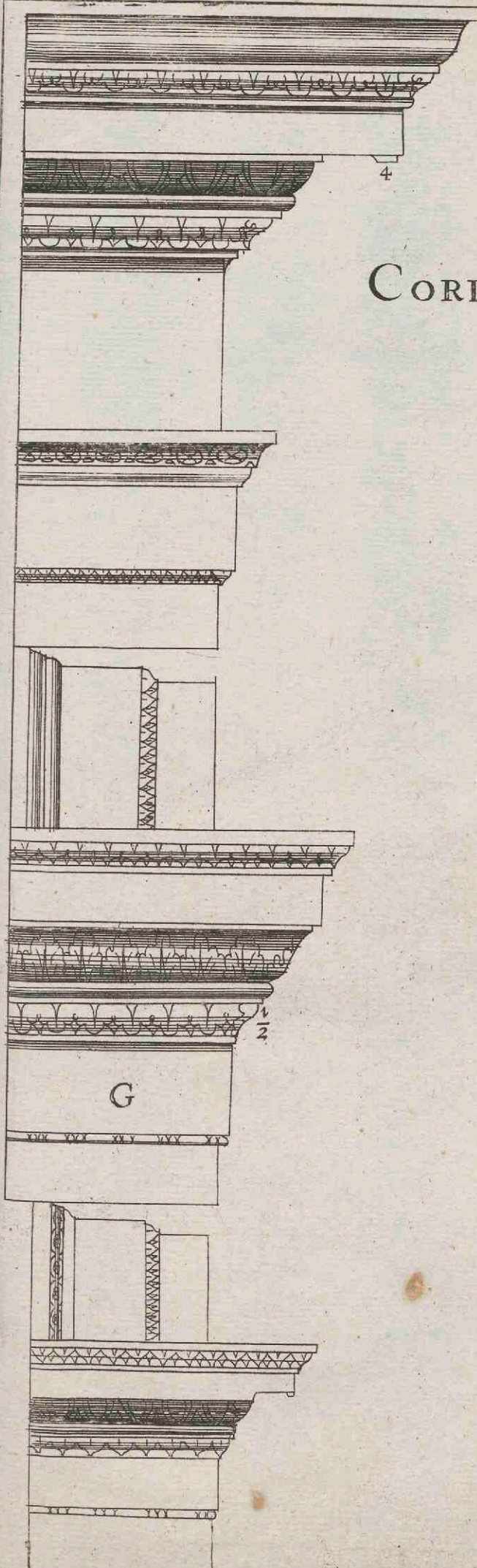

CORINTA

CORINTA

CORINTA

38 $\frac{1}{2}$

46

2 $\frac{1}{4}$

27

1 $\frac{1}{2}$

1 $\frac{1}{2}$

10 $\frac{1}{2}$

38 $\frac{1}{2}$

1 $\frac{1}{2}$

2 $\frac{1}{2}$

23

10

20

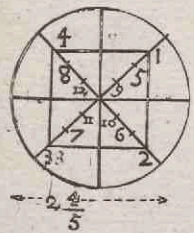
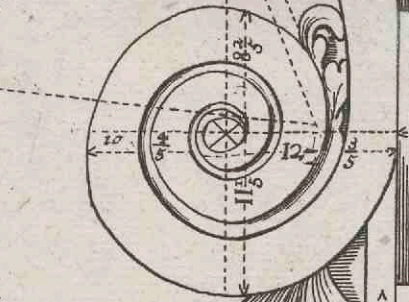
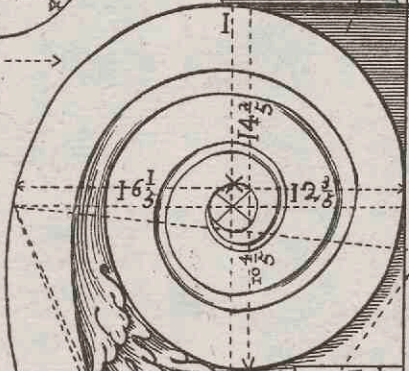
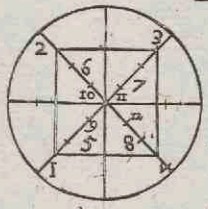
7

6

1 $\frac{1}{2}$

3 $\frac{1}{4}$

3 $\frac{1}{4}$

6 $\frac{1}{4}$

3 $\frac{1}{4}$

2 $\frac{1}{4}$

6 $\frac{1}{4}$

1 $\frac{1}{4}$

2 $5 \frac{1}{2}$

7 $\frac{1}{2}$

5

1 $\frac{1}{2}$

1 $\frac{1}{2}$

2

19

3 $\frac{1}{2}$

2

1 $\frac{1}{4}$

3

13

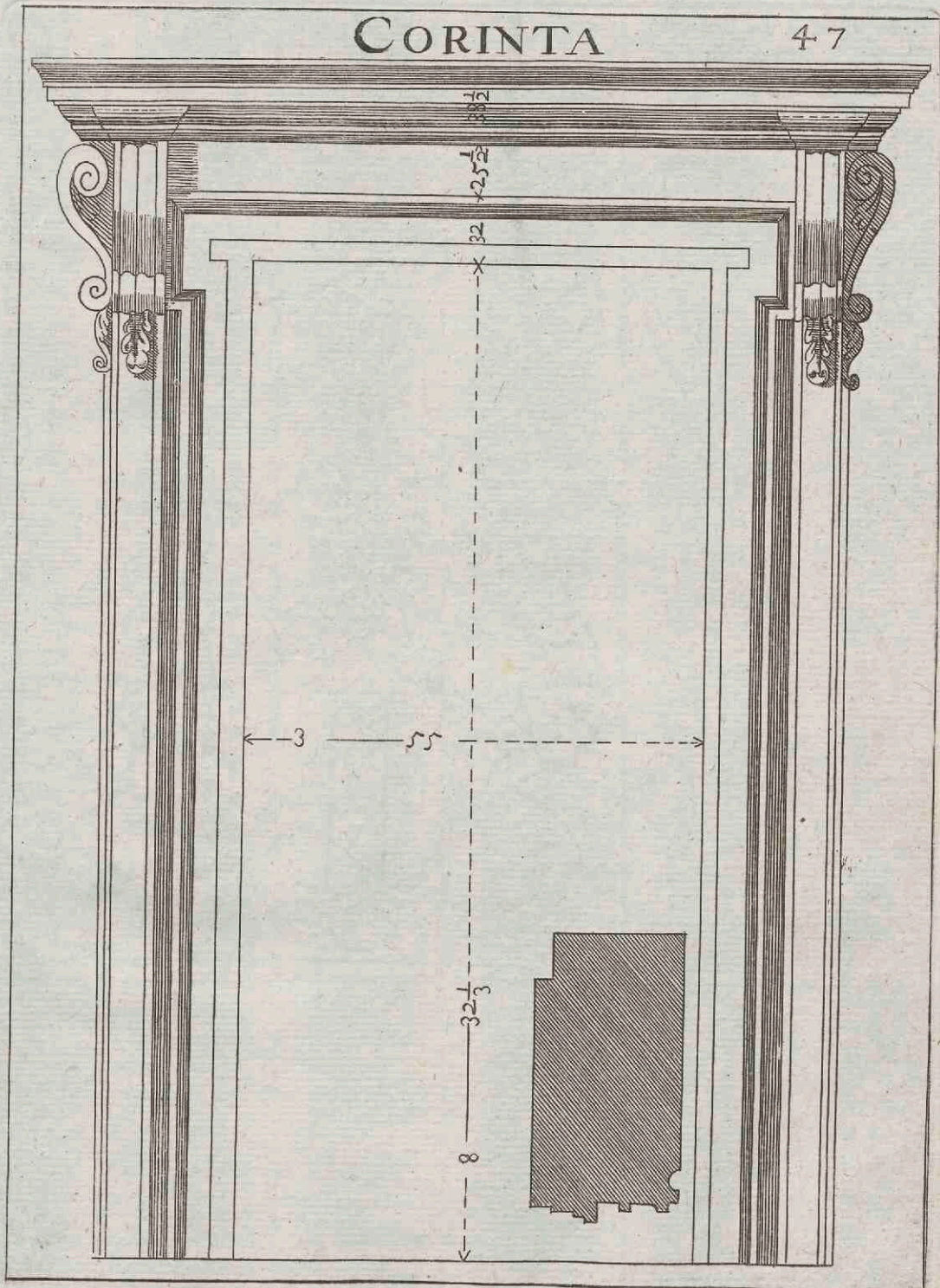
2

8 $\frac{1}{2}$

32

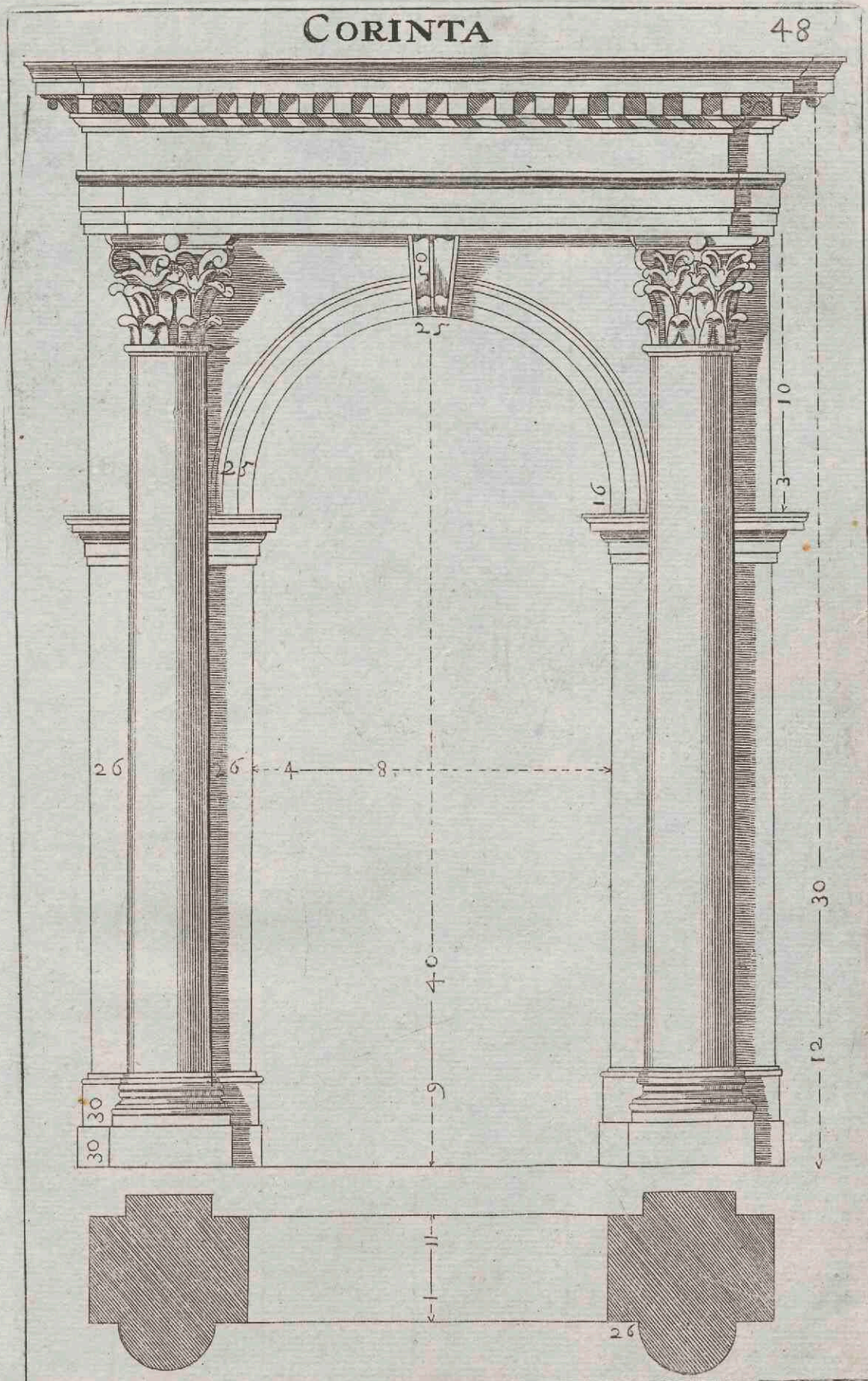
CORINTA

47

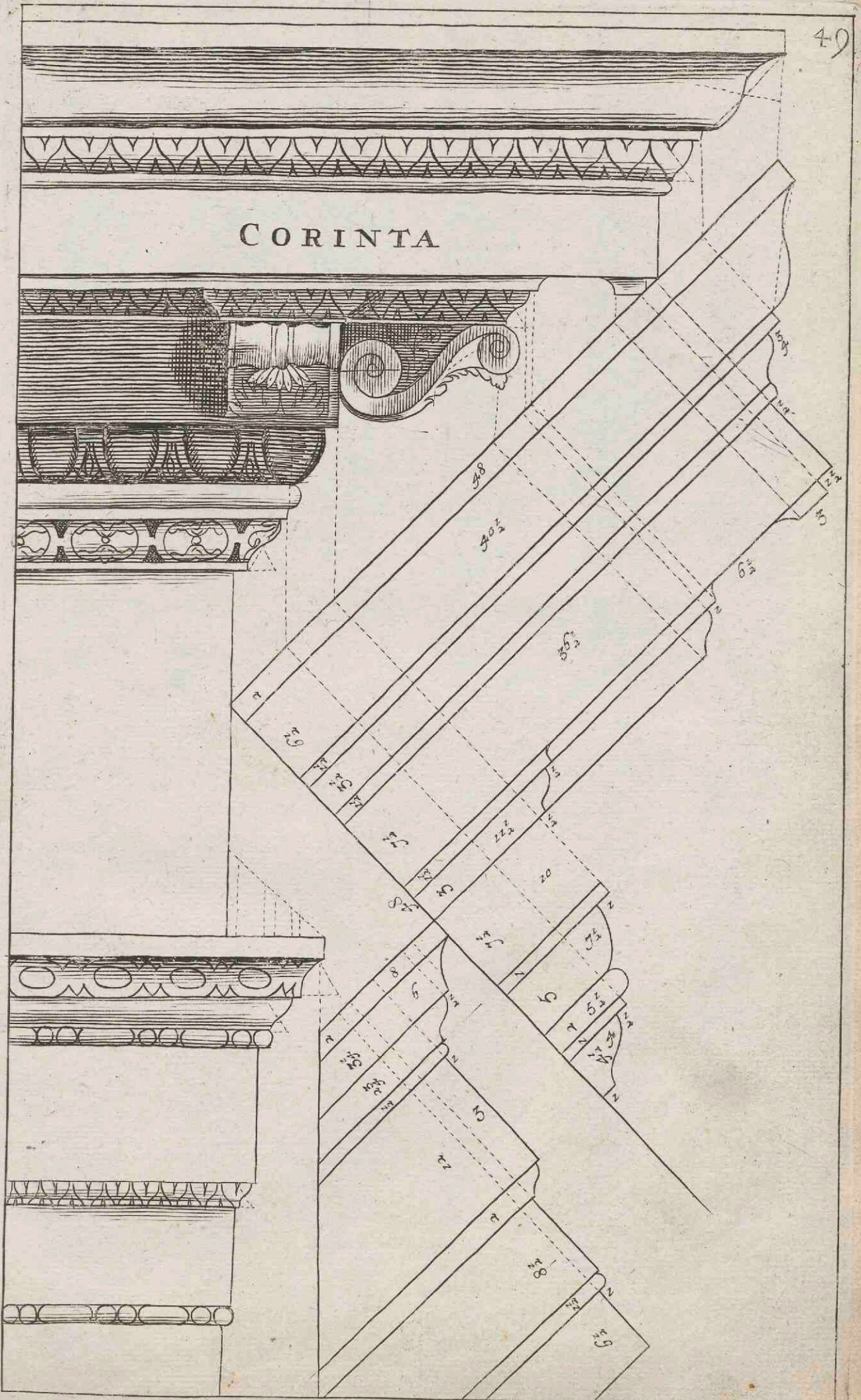

CORINTA

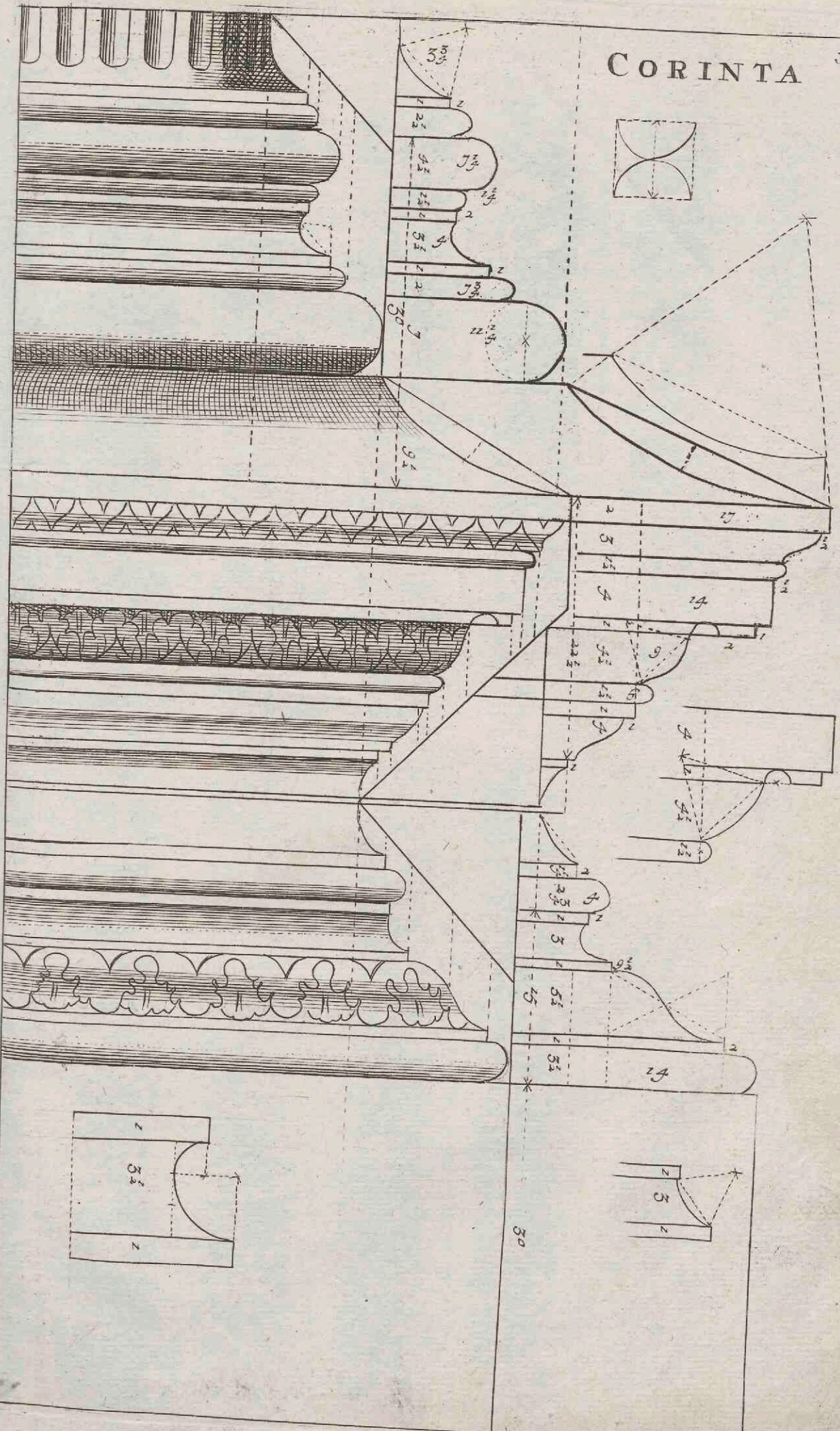
48

CORINTHA

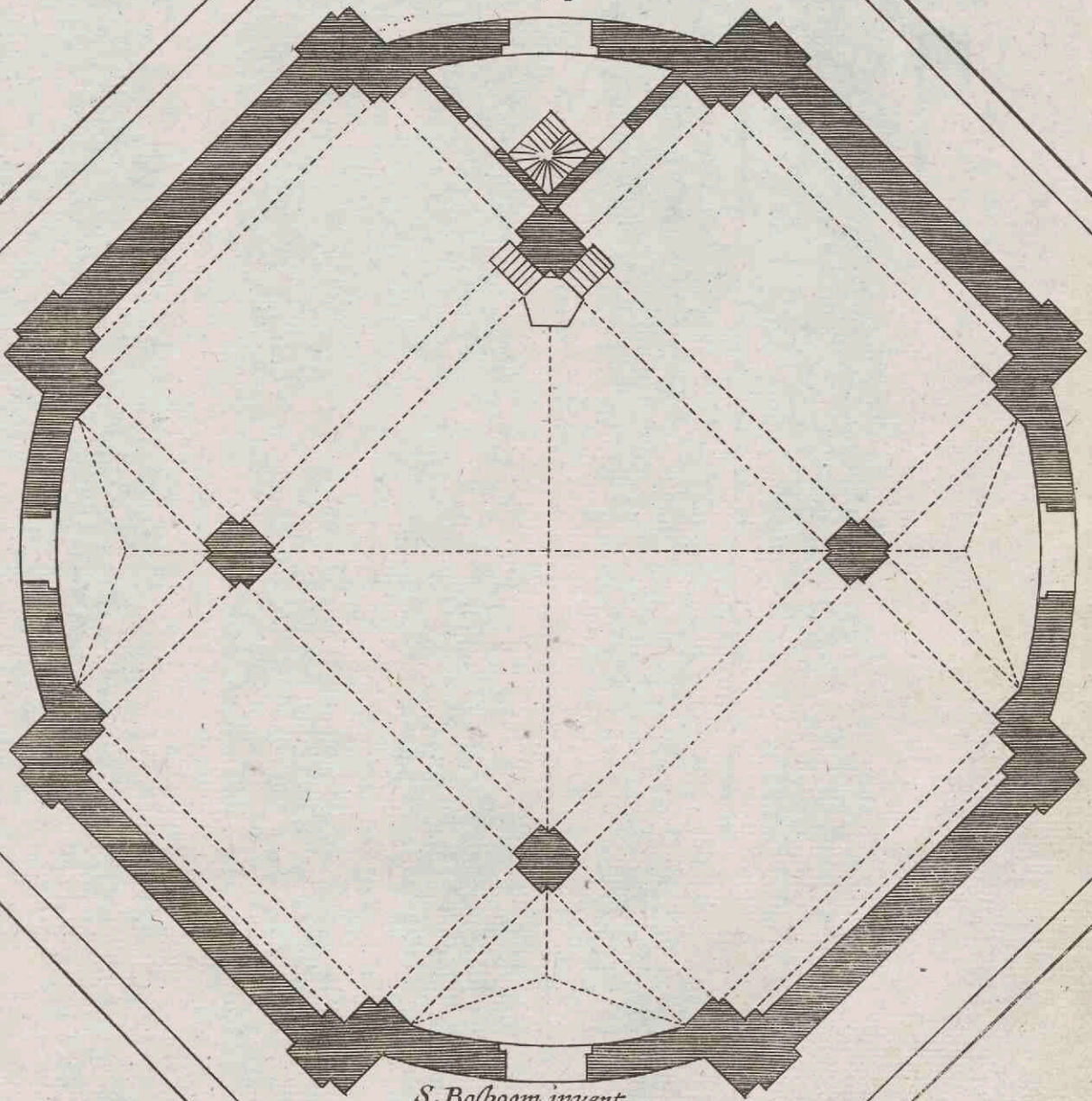

CORINTA

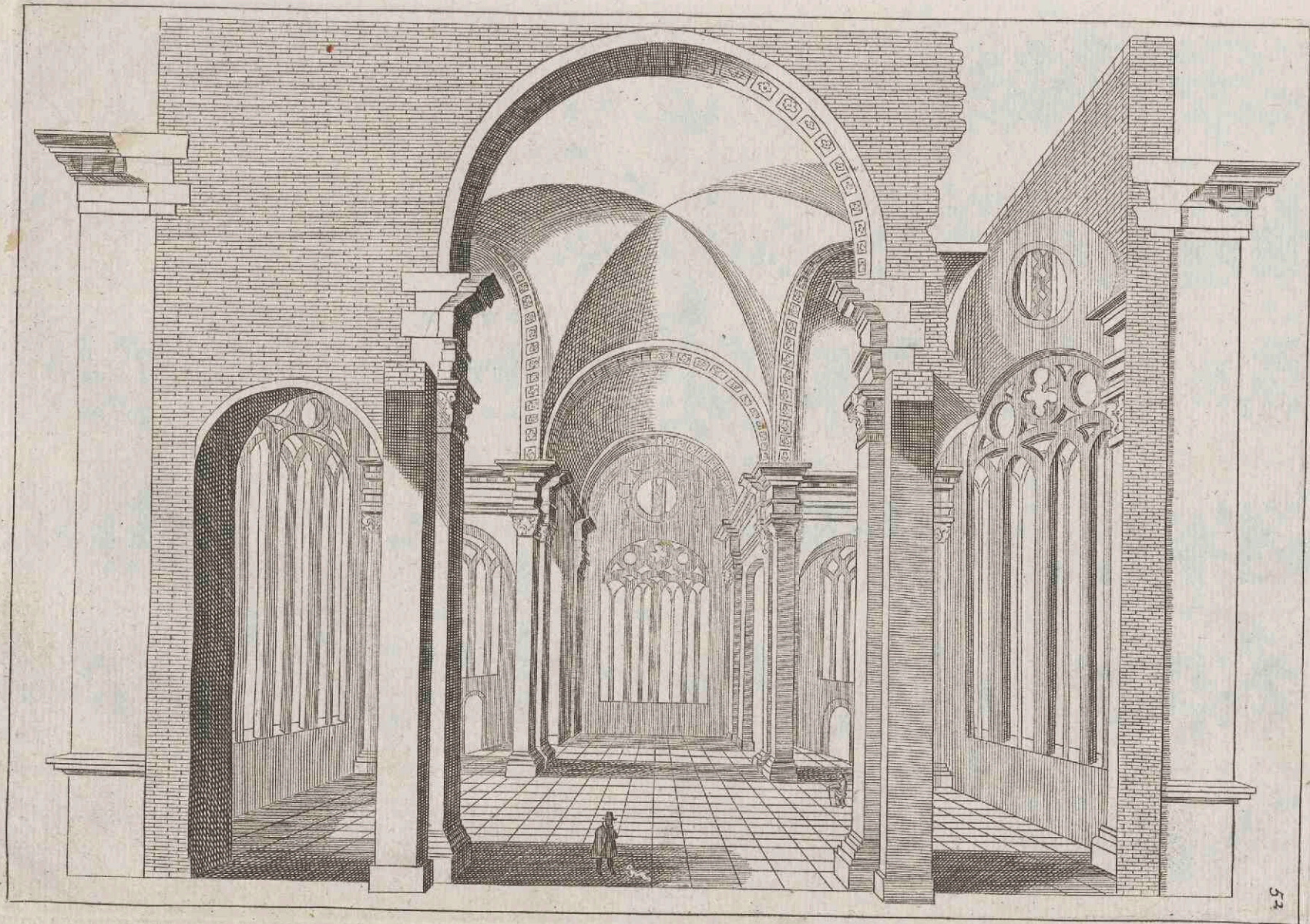

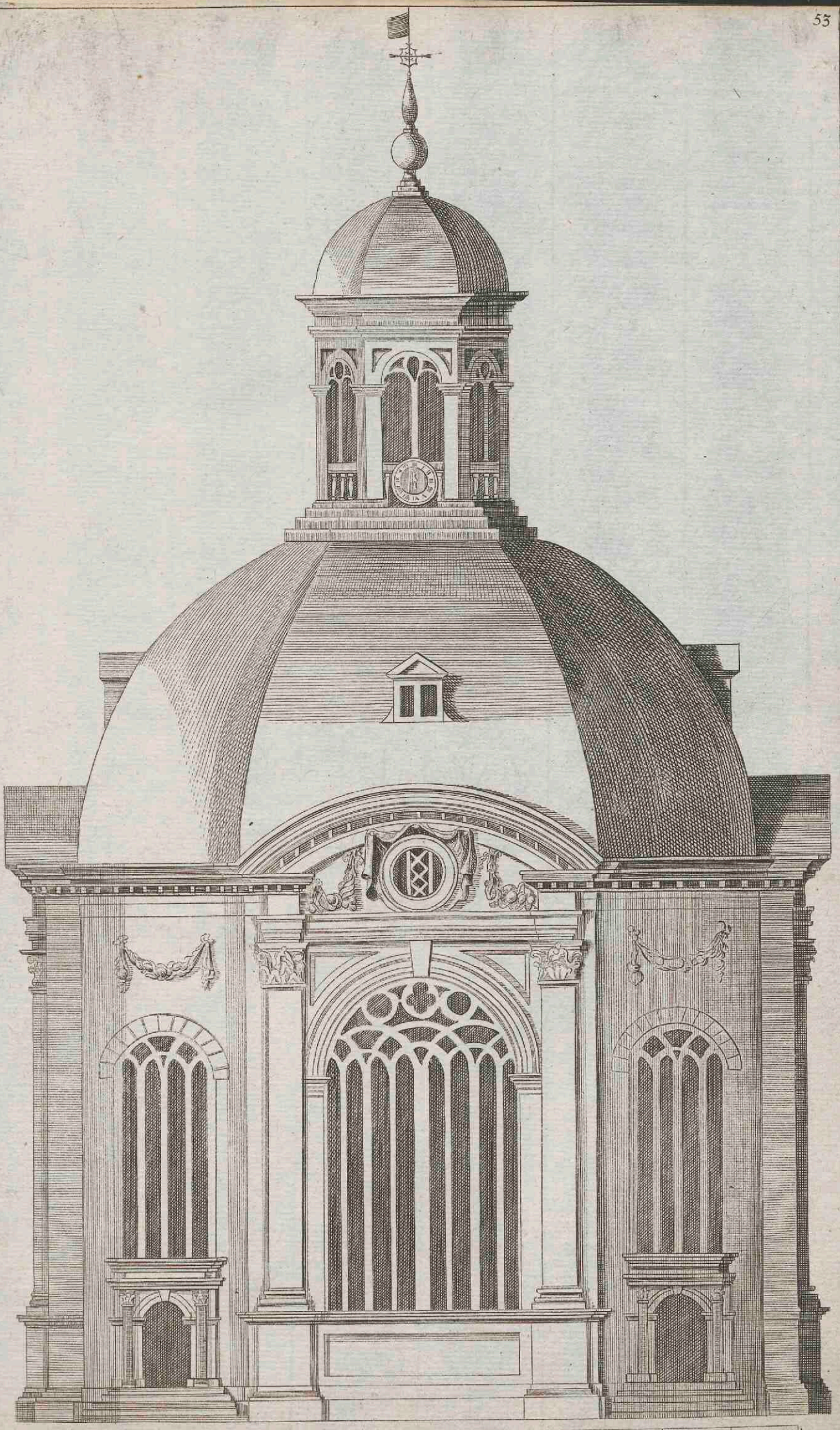

51

S. Bosboom invent.

5 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100 110

